

Odpadki : problem ali priložnost

Umanotera
Državni svet Republike Slovenije
Maj 2002

Posvet je potekal v sklopu projekta "Trije vidiki delovanja NVO v treh sklopih približevanja EU". Pripravo projekta sta finančno podprla Delegacija komisije EU v Republiki Sloveniji v okviru programa Phare Access in nizozemsko ministrstvo za okolje in prostor.

Založnik publikacije

Umanotera, Slovenska fundacija za trajnostni razvoj, ustanova

p. p. 4440, Metelkova 6, 1000 Ljubljana

tel.: 01 439 71 00, faks: 439 71 05

Za založnika:

Vida Ogorelec Wagner

Poročilo je dostopno na spletnih straneh:

<http://www.umanotera.org/>

Brezplačna reprodukcija dela ali celotne publikacije za izobraževalne oz. neprofitne namene je dovoljena ob soglasju založnika in navedbi vira.

Mnenja in stališča izražena v tej publikaciji ne odražajo mnenj in stališč delegacije komisije EU v Republiki Sloveniji in nizozemskega ministrstva za okolje in prostor. Umanotera, Slovenska fundacija za trajnostni razvoj, ustanova, ne prevzema odgovornosti za kakršnekoli posledice uporabe vsebine te publikacije.

Odpadki: Problem ali priložnost?

Predstavitve in magnetogram strokovnega posveta na temo ravnanj z odpadki v Republiki Sloveniji

Državni svet Republike Slovenije, 23. maj 2002

Albin Keuc

UMANOTERA

Slovenska fundacija za trajnostni razvoj, ustanova

Kazalo

<i>Odpadki: Problem ali izziv? Predstavitev rezultatov projekta ocene izvajanja odpadkovne zakonodaje in doseganja strateških ciljev</i> Albin Keuc	7
<i>Odpadki in lokalna skupnost</i> Igor Draksler	15
<i>Industrija in odpadki - zmanjševanje na izvoru</i> dr. Viktor Grilc	17
<i>50 % manj odpadkov na odlagališče - Primer Vrhnika</i> Maja Gunstek in Jernej Fefer	23
<i>Izobraževanje in informiranje za ravnanje z odpadki</i> Dr. Marinka Vovk	29
<i>Opredelitev problema in nameni in cilji komunikacijske podpore ravnanju z odpadki</i> Darinka Pek Drapal	37
<i>Zgodovina Zero Waste ideje</i> Erika Oblak, DEA Klub	45
<i>Posvet - Odpadki: Problem ali priložnost?, Državni svet Republike Slovenije, 23. maj 2002</i> Magnetogramski zapis posveta	65

Državni svet Republike Slovenije
23. maj 2002

Odpadki: problem ali izziv?

Albin Keuc
Maj 2002

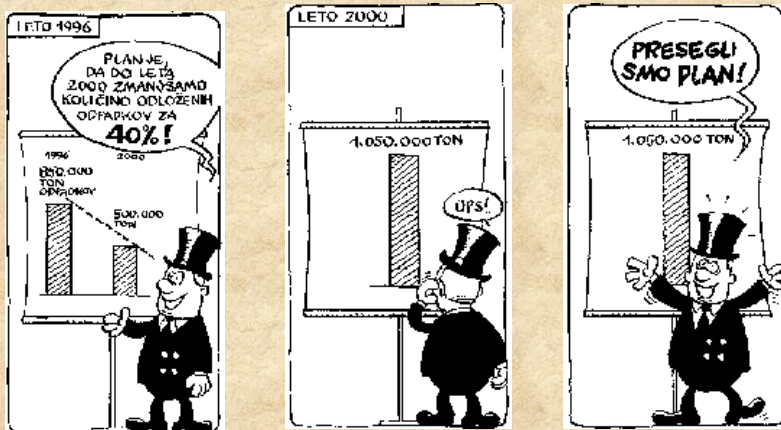

Stanje na področju odpadkov

- Letno odložimo 1.050.000 ton odpadkov
- ca. 60% komunalnih odpadkov
- ca. 40% odpadkov iz industrije
- 101.000 ton komunalnih odpadkov predelamo
- 93% pokritosti prebivalstva

Cilji neko ...

Strateške usmeritve (1996) in NPVO (1999)

... in danes?

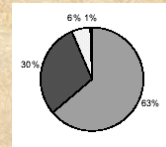
- zmanjševanje **odloženih** koli in biorazgradljivih odpadkov
(papir, lepenka, tekstil, bioodpadki...) –**40%** do leta 2007
- lo eno zbiranje in **predelava** odpadne embalaže
(papir, steklo, kovine, plastika, les) –**51%** do leta 2007

Dejavnosti?

Do leta 2001:

- urejanje odlagališ – 63%
- naprave za ravnanje z odpadki – 30%
- lo eno zbiranje – 6%
- tehtanje – 1%
- podpora iniciativam za izgradnjo sežigalnice - ?%

Izvajanje zakonodaje?

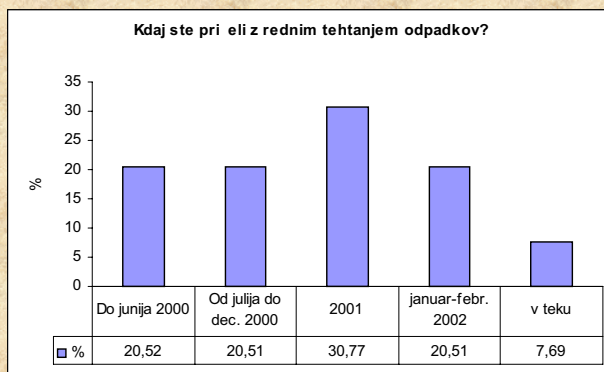
- **Pravilnik o ravnanju z odpadki (1998)**
- **Pravilnik o odlaganju odpadkov (2000)**

Pravilnik o ravnanju z odpadki

- **Dovoljenja**
Nobeno odlagališ e še ni pridobilo dovoljenja za odstranjevanje odpadkov
- **Evidence**
Ali je dejansko zagotovljena sledljivost odpadkov od “zibelke do groba”?
- **Poro anja**
Slabo poro anje na nacionalni ravni!
- **Klasifikacijski seznam odpadkov**
- **Na rti gospodarjenja in ravnanja z odpadki**
ca. 1000 podjetij poro a o svojih koli inah odpadkov

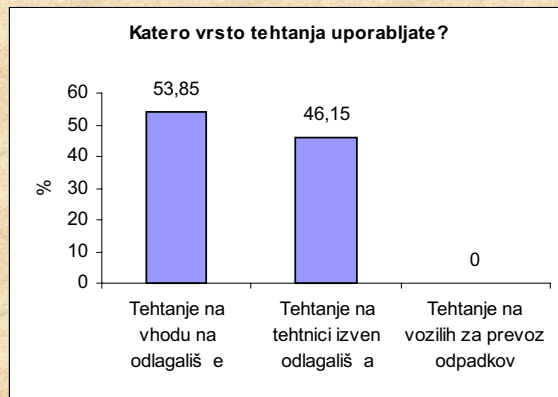
Pravilnik o odlaganju odpadkov

- Tehtanje odpadkov I

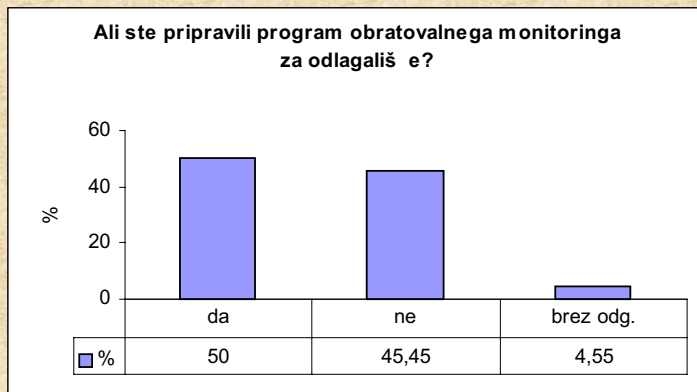
Pravilnik o odlaganju odpadkov

- Tehtanje odpadkov II

Pravilnik o odlaganju odpadkov

- Obratovalni monitoring

Pravilnik o odlaganju odpadkov

Zapiranje odlagališ

- **do leta 2003**
Cviblje, Dobova, Vranovi i, Dob, Hrastje-Mota, Uni no, Raskovec, Strensko, Pobrežje, Gortina, Zg. Muta, **Jelšane, Leskovec, Graš ak, Dolga Poljana, Mislinjska Dobrava**, Štrklepci, Kamnolom Zagorje (12)
- **Do leta 2008**
Širjava, Neža, **Bukovžlak**, Ljutomer, Stara vas, Velenje, **Dobrava**, Holmec, Bo ka, Rakek-Pretržje, erne e, Ljubev , Mala Mežakla, Ostri vrh, Draga, Kovor, Tenetiše (15)
- **Skupaj 27 odlagališ (7 predvidenih širitev)**

Kako naprej?

Lo eno zbiranje odpadkov?

Biorazgradljivi odpadki?

Odpadna embalaža?

Dejanski izziv je v ...

- **Zmanjševanju koli in**
- **Prepre evanju nastajanja odpadkov**
- **Kompostiranju**
- **Recikliranju**
- **Snovni izrabi**
- **Spreminjanju potrošniških vzorcev (izobraževanje)**

... in ne v:

- **minimalnem lo evanju**
- **delni snovni izrabi**
- **sežiganju in**
- **odlaganju odpadkov**

Zato potrebujemo:

- **Jasne cilje** o snovni izrabi odpadkov (revizijo strateških usmeritev),
- **Programe** za preprečevanje in zmanjševanje odpadkov na izvoru,
- **Ukrepe** za vzpodbujanje trga reciklatov,
- Nacionalni program **izobraževanja** (lokalne skupnosti, izvajalci LJS, MOP, NVO),
- **Prenovo** koncepta takse na obremenjevanje okolja z odpadki – potrebna finančna sredstva.

Sodelovanje
Povezovanje
Združevanje
Jasne interese

Potrebujemo:

javno tehtanje ponujenih rešitev
javno razpravo
spoštovanje dogovorjenega

Odpadki in lokalna skupnost

Igor Draksler, Župan občine Škofja Loka

(Predstavitev se nahaja v magnetogramskem zapisu na strani 75)

ODPADKI V INDUSTRIJI – ZMANJŠEVANJE NA IZVORU

Viktor Grilc, Kemijski inštitut, Ljubljana

Uvod

Industrijski razvoj je trajnosten, če je poleg gospodarsko učinkovite in socialno uravnotežene družbe izpolnjen tudi okoljevarstveni pogoj, da:

- **so emisije, odpadki, zdravstvena tveganja in drugi pritiski na okolje usklajeni z nosilno sposobnostjo okolja, raba naravnih virov učinkovita in usmerjena v obnovljive vrste.**

V pogledu odnosa do povzročanja emisij in odpadkov na korporativnem nivoju govorimo po letu 1980 o preokretu od »čistilnega« k »preprečevalnemu«. Glavni motiv za konceptualni preskok ni bila toliko zaskrbljenost za okolje, temveč:

1. vse višja cena surovin po dveh naftnih krizah in
2. dodatni stroški iz odgovornosti za onesnaževanje zaradi vse strožjih okoljevarstvenih predpisov.

Navedena konceptualna preusmeritev je odprla velikansko področje za inovacije in priložnosti za nove gospodarske dejavnosti (t.i. ekobiznis).

Novi pristop do integriranega varstva okolja v proizvodnih procesih je dobil v različnih delih sveta različna imena, vsebina pa je praktično identična, saj vse oblike vključujejo:

- *zmanjševanje ali preprečevanje nastanka odpadnih tokov v vseh pojavnih oblikah, in*
- *stalno izboljševanje proizvodnih postopkov v vseh elementih.*

V nadaljevanju bodo prikazani prostovoljni in obvezni pristopi za zmanjševanje emisij in odpadkov, s poudarkom na slednjih

1 Prostovoljni pristopi za zmanjševanje odpadkov in emisij

V Evropi najvažnejši pristop je t.i. "Čista proizvodnja" (*Cleaner Production, CP*)...

[... ki je preventivna, integralna in stalna strategija podjetij za spremembe proizvodov, procesov in storitev s ciljem, da se poveča učinkovitost izkoristka naravnih virov], kar vodi do boljšega obratovanja z vidika varstva okolja kot tudi znižanja proizvodnih stroškov.

Metodologija je nastala v Evropski Uniji v zgodnjih 90-tih letih in se dosedaj uspešno uveljavila tudi drugje o svetu. [Program je v obliki tehnične pomoči državam vzhodne in južne Evrope razširjala organizacija UNIDO. Ta je inicirala ustanovitev številnih regionalnih in nacionalnih centrov za čisto proizvodnjo (npr. v Zagrebu), ki se v glavnem že financirajo iz lastne dejavnosti.]

V Sloveniji sta bila dva vzporedna poskusa uvajanja te metodologije sredi 90-tih let v Ljubljani in Mariboru, ki pa se zaradi nezadostnega interesa tovarn in pomanjkanja družbene podpore nista prijela. Dejavnost je ponovno oživila leta 2001, ko smo s podporo Ministrstva za gospodarstvo pripravili dopolnjeno metodologijo in jo v sodelovanju z Gospodarsko zbornico Slovenije uporabili na prvi skupini trinajstih tovarn iz cele Slovenije. Podoben projekt v letošnjem letu pripravljajo tudi v Mariboru.

Obstojijo še številne druge akcije, projekti, pristopi, metode, modeli, sistemi ipd.. s tega področja, prilagojeni specifičnim potrebam procesov, storitev ali izdelkov:

- **Odgovorno ravnanje** (Responsible care), *kemična industrija*
- **Energetski pregled**, *energijsko potrošna industrija oz. dejavnost*
- **Integrirana odgovornost za proizvod** (Product Stewardship, Integrated product policy), *proizvodnja izdelkov z nevarnimi snovmi ali lastnostmi*
- **Nič emisij oz. Nič odpadkov** (Zero Emission, Zero waste),
- **Faktor 10**, *zmanjšanje odpadkov na nacionalnem nivoju za faktor 10*
- **Sistemi za ravnanje z okoljem**: *standardizirani npr. po ISO 14000, nestandardizirani npr. EMAS.*

Pod temi imeni se pojavljajo razne branžne ali korporativne oblike skrbi za okolje, okoljsko prijaznost proizvodov, ravnanje z odsluženimi proizvodi, preprečevanje odpadkov.

Motiv je predvsem promocija podjetij, ustvarjanje zelenega imidža podjetij, reklamiranje izdelkov pri okoljsko ozaveščenih kupcih in ozaveščanje zainteresirane javnosti.

2. Družbeno pogojeni pristopi

b) Regulatorni instrumenti

Izpolnjevanje obveznosti številnih mednarodnih konvencij in obsežne nacionalne zakonodaje za odpadke in emisije.

- Montrealski protokol h Konvenciji o zaščiti ozonske plasti (1989)
- Kyotski protokol o omejevanju emisij toplogrednih plinov (1995)
- Direktiva EU o izdelavi presoje vplivov na okolje (1985)
- Direktiva o integralnem preprečevanju in nadzoru nad onesnaževanjem (*IPPC, 1996*)
- Direktiva o kemijski varnosti (*Seveso II, 1996*)
- Direktiva o hlapnih organskih snoveh (*VOC, 1999*)
- Direktiva o odpadnih oljih (1975)
- Direktiva o odpadkih iz proizvodnje titanovega dioksida (1978)
- Direktiva o azbestu (1987)

- Direktiva o baterijah in akumulatorjih (1991)
- Direktiva o PCB in PCT (1996)

Obstojajo še številne druge direktive, ki direktno ali indirektno prispevajo k manjšim vplivom na okolje in na človeško zdravje (npr. urejanje področja zraka, odpadnih vod, odpadkov, sevanj, hrupa). Dopolnjujejo jih številne uredbe (*regulations*), kot npr.:

- o kriterijih za podeljevanje ekološke oznake "okolju prijazen izdelek",
- o sistemih za ravnanje z okoljem (*EMAS*).

Celotna odpadkarska zakonodaja EU je prenešena v slovenski prostor in se že izvaja, z določenimi roki implementacije.

Pretežno izvozna naravnost slovenskega gospodarstva je stimuliralo že zelo zgodaj (od 80-tih let dalje) uvajanje principov procesno integriranega varstva okolja in uvajanje čistih tehnologij, vzporedno z uvajanjem navedenih direktiv. Predvsem se je zmanjšala količina nevarnih odpadkov, ker so bile številne nevarne surovine prepovedane za uporabo, ali zelo omejene.

b) Motivacijski instrumenti

To so razne ugodnosti, bonitete, olajšave in podobno, ki jih podeljujejo upravni organi, inšpekcije, banke, zavarovalnice ipd.:

- § manjši prispevki, davki, takse (predvsem ekološke)
- § lažje pridobivanje raznih upravnih dovoljenj in dogovorov o dopustnem obremenjevanju okolja
- § manj pogosti oz. vnaprej dogovorjeni inšpekcijski pregledi
- § pridobivanje ugodnejših kreditov za okoljske investicije (Ekosklad) v primeru izvajanja preverjanega sistema za ravnanje z okoljem oprostitev taks na onesnaževanje vod ali odpadke, če vlagaš v razvoj postopkov za varstvo okolja
- § nižje zavarovalnine pri zavarovanju odgovornosti in okoljskih škod za upravljalce čistih tehnologij
- § podeljevanje ekološkega znaka – promocija izdelka in družbena afirmacija podjetja.

3. Področja implementacije čistih tehnologij

Zmanjševanje povzročanja emisij in odpadkov pomeni boljšo pretvorbo surovin v proizvode, to pa hkrati pomeni ekonomičnejšo proizvodnjo in čisto tehnologijo. Za uvajanje čistih tehnologij so primerna praktično vsa področja industrije in storitev. Evropska zakonodaja izrecno zahteva uvajanje v največje in najbolj obremenjujoče (direktiva *IPPC*), vendar jih je smotno uvajati tudi v ostale. V spodnji tabeli so navedena nekatera industrijska in storitvena področja, kjer so se navedene racionalizacije že uveljavile in primeri procesov oz. proizvodov.

4. Zaključek

V primerjavi z javnim sektorjem za ravnanje in odstranjevanje komunalnih odpadkov je problematika industrijskih odpadkov nekoliko manj izrazita in akutne, saj ima industrija v povprečju več tradicije, primernejše kadre in več sredstev ter motivacije za sprotno reševanje teh problemov. Kjer so bili ob spremembi družbeno-političnega sistema in osamosvojitvi v zvezi z ekoligijo nakopičeni preveliki problemi (predvsem zaradi zastarelih tehnologij), so se taki obrati zaprli. Za ostale veljao določila veljavne zakonodaje, ki ji v večji meri sledijo, zato so dosežki bistveno boljši kot v komunalnem sektorju. To se vidi tudi v absolutno zbranih količinah odpadkov, ki iz komunale naraščajo, iz industrije pa upadajo (Informacijska baza o komunalnih in industrijskih odpadkih, MOP 2002).

Primeri ukrepov (novi procesi in izdelki) v smeri približevanja čistim tehnologijam

Vrste dejavnosti/storitev*	Primeri procesov ali izdelkov
Kmetijstvo/prehrana	<ul style="list-style-type: none"> - rastlinske beljakovine namesto živalskih - bio proizvodi (brez umetnih gnojil) - prehrambeni izdelki brez sintetičnih aditivov - embalaranje v povratno ali reciklabilno embalažo - kompostiranje odpadkov; kurjenje naravne biomase - regeneracija in reciklaža gnojilnih komponent (P, N) iz fekalij
Oblačilna/obutvena industrija	<ul style="list-style-type: none"> - oblačila iz naravnih vlaken - obutev iz naravnega usnja - ločeno zbiranje in reciklaža starega tekstila - kemično čiščenje brez kloriranih topil
Gradbeništvo	<ul style="list-style-type: none"> - integrirana gradnja stanovanjskih enot, pisarn, hotelov (termoizolacije, lahki elementi, termorefleksna stekla, sončni kolektorji, toplotne črpalke) - reciklaža gradbenih odpadkov
Transport	<ul style="list-style-type: none"> - prevoz tovora na železnicah, prevoz potnikov v metrojih (velika mesta) - električni avto, vodikove gorivne celice - uporaba bio-dizla in bio-špirta v motorjih kmetijskih strojev in avtov - reciklaža avtomobilov

Kemična industrija	<ul style="list-style-type: none"> - C₁ kemija (priprava goriv in kemikalij iz CO₂+H₂) - fine kemikalije (manj škodljive, bolj učinkovite) - prepoved proizvodnje in uporabe najnevarnejših kemikalij - zmanjševanje uporabe halogeniranih topil in aromato - kompozitni materiali iz naravnih surovin- toplotno integrirane procesne enote, protitočne naprave
Celulozno-papirna industrija	<ul style="list-style-type: none"> - proizvodnja celuloze le iz plantažnega lesa - beljenje celuloze in papirja brez klora - reciklaža papirja in kartona - uporaba, kompostiranje ali sežig odpadnega mulja (iz ČN)
Metalurgija, kovinska industrija	<ul style="list-style-type: none"> - recikliranje odpadnih črnih in barvnih kovin - sortiranje in recikliranje livarskih peskov - uporaba detergentov namesto topil za razmaščevanje kovin - regeneracija odpadnih kopeli za površinsko zaščito
Steklarska industrija	<ul style="list-style-type: none"> - recikliranje odpadnega stekla - opustitev svinca v kristalnih steklih - uporaba BAT tehnologij (elektropeči)
Druge industrije	<p>Splošno:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zmanjševanje uporabe nevarnih snovi - prehod na regenerativne surovine (odpadki so biorazgradljivi) - racionalna raba energije

* največji predstavniki navedenih industrij so IPPC zavezanci

50 % manj odpadkov na odlagališče - Primer Vrhnika

Maja Gunstek in Jernej Fefer (KP Vrhnika d.d.)

1. Uvod

V Komunalnem podjetju Vrhnika (KPV d.d.) se je začelo s pripravami na ločeno zbiranje gospodinjskih odpadkov leta 1994, v praksi pa se je sistem začel izvajati leta 1995. Za uporabnike storitev je bil tak način ravnanja z odpadki popolnoma nov in so ga sprejemali z dvomom in negotovanjem. Povedati je potrebno, da takrat s strani države še ni bilo nobenih predpisov, ki bi opredeljevali ločeno zbiranje, oziroma nalagali takšno ravnanje kot obvezno. Najpogosteje je bilo slišati pripombe, da se pripravlja zamotan sistem, katerega delovanje je finančno vprašljivo in bo nedvomno vplivalo na ceno storitev ravnanja z odpadki.

2. Priprave

Neobstoječi zakonski oziroma podzakonski akti, ki naj bi s strani države urejali področje ravnanja z odpadki, so bili največkrat glavni razlog oziroma izgovor, da se ločevanja odpadkov niso lotevali tudi v drugih komunalnih podjetjih oziroma občinah.

Kljub predvidenim velikim stroškom in pomanjkanju praktičnih izkušenj, ki jih v tistem času v Sloveniji ni bilo, smo delavci Komunalnega podjetja Vrhnika d.d. – (KPV d.d.) pripravili osnutek Odloka o ravnanju z odpadki v občini Vrhnika in prepričali takratne občinske strukture, da so ga leta 1995 sprejele. Na osnovi tega Odloka je KPV d.d. v naslednjih letih postavila sistem ločenega ravnanja z odpadki, s katerim so občani zadovoljni.

3. Začetki

Na delu deponije, kjer se je že prenehalo odlaganje odpadkov smo pripravili bokse za skladiščenje odpadkov, ki so primerni za predelavo in uredili lokacijsko dokumentacijo za prebiralnico, kompostarno in sprejemni objekt s kamionsko tehniko.

Kupili smo 6500 posod za zbiranje organskih odpadkov in jih brezplačno razdelili gospodinjstvom, zabojnike za ekološke otoke in novo vozilo, prirejeno za prevoz organskih odpadkov.

Konec leta 1996 smo odprli prebiralnico odpadkov, sredi leta 1997 pa tudi kompostarno in pričeli tehtati in evidentirati vse odpadke, ki so prihajali na deponijo in odpadke, ki smo jih oddajali v predelavo.

Ker se je povečal obseg dela smo na novo zaposlili 8 delavcev.

Že v letu 1998 smo dosegli vzpodbudnih 40 % izločenih odpadkov, ki smo jih predelali (kompostirali) ali oddali v predelavo, naslednja leta pa smo uspeli skupno količino pripeljanih gospodinjskih odpadkov prepолоviti.

Še vedno pa so ostajale precejšnje količine industrijskih odpadkov, zato smo se lotili največjega onesnaževalca IUUV, kateremu smo s poskusom kompostiranja blata iz čistilne naprave dokazali, da lahko svoje odpadke rešuje tudi drugače, ne samo z odlaganjem.

V letu 1998 so pričeli s kompostiranjem blata v lastni kompostarni in tako deponijo razbremenili za skoraj 3000 ton odpadka letno.

4. Osveščanje

Vzporedno s postavljanjem sistema se je začelo tudi delo z občani, saj smo za izvajanje ločenega zbiranja potrebovali njihovo pomoč.

Osveščanje ni le podajanje informacij, ampak je dolgotrajen proces, v katerem se poskuša spremeniti privzgojene vzorce obnašanja, ki so trdno zasidrani v glavah ljudi. V primeru ravnanja z odpadki je potrebno odpraviti negativen predznak, ki je običajno vezan nanje. Ljudem dopovedujemo, da odpadki niso samo nekaj smrdčega in nepotrebnege ter, da je mogoče z njimi vzpostaviti krog predelave in tako prihraniti nekaj neobnovljivih energetskega virov.

Predvsem pa se nam zdi važno privzgojiti občutek odgovornosti posameznika za svoje odpadke, kajti večina jih je prepričana, da so smeti domena komunalcev, »njihove« so samo do trenutka, ko jih stresejo v smetnjak.

Osveščanja smo se na Vrhnikih lotili s stalnim telefonskim dežurstvom, letaki, zloženki, plakati, izdajati pa smo začeli tudi glasilo, namenjeno pravilnemu ravnanju z odpadki. Navezali smo stike s šolami in vrtci ter se lotili okoljske vzgoje »pri koreninah«.

Ena izmed uspešnih oblik komuniciranja z občani so dnevi odprtih vrat Centra za ravnanje z odpadki, kjer jim pokažemo vse postopke predelave in priprave odpadkov.

Prepričajo se lahko, da vse odpadke, ki jih oddajo na ekološke otoke in v zabojnike za organske odpadke presortiramo in oddamo v predelavo oziroma skompostiramo.

Spomladi in jeseni pa se vrstijo skupine šolarjev in študentov, ki jih v predavalnici in na terenu učimo pravilnega ravnanja z odpadki. Letno se okoljske vzgoje udeleži nad 1500 učencev.

Rezultati teh aktivnosti so se na Vrhnikih pokazali razmeroma hitro, saj so se občani kljub povišani ceni odvoza odpadkov (več kot 100 % višji kot jo je imela bližnja Ljubljana), odločili za ločevanje in s svojimi predlogi tudi aktivno sodelovali pri širjenju ekoloških otokov ter dograjevanju sistema ločevanja.

5. Kako delamo danes

Novo zakonodajo o ravnanju z odpadki smo v letu 2001 pričakali povsem pripravljeni.

Gospodinjstva na Vrhniki in v Borovnici so opremljena s po dvema posodama za **ločeno zbiranje organskih** in ostalih odpadkov.

Na okoli 80-ih lokacijah so nameščeni zabojniki za zbiranje stekla, papirja in drobne plastične in kovinske embalaže. Lokacije imenujemo **ekološki otoki**.

Kosovne odpadke zbiramo enkrat mesečno na podlagi naročil na posebnih dopisnicah.

Nevarne odpadke zbiramo dvakrat letno s pomično zbiralnico, ter enkrat mesečno v Centru za ravnanje z odpadki.

Načrtujemo postavitev **zabojnikov za tekstil**.

Center za ravnanje z odpadki Vrhnika je urejen tako, da sprejema odpadke, ki jih odvažajo podjetje in odpadke, ki jih pripeljejo občani ali pravne osebe z lastnim prevozom.

Na vhodu Centra za ravnanje z odpadki sta zaposlena dva delavca, ki opravljata tehtanje odpadkov, kontrolirata evidenčne liste in razvrščanje odpadkov, pripeljanih z lastnim dovozom.

Ostali zaposleni v Centru delajo na prebiralnici, kompostarni, demontaži kosovnih odpadkov, notranjih prevozih, skladiščenju, nakladanju in urejanju celotnega Centra.

Organske odpadke odvažamo enkrat tedensko na kompostarno, kjer jih po predhodnem drobljenju in dodajanju lesnih sekancev oblikujemo v kupe in s pomočjo tehnologije vpihovanja zraka skompostiramo. Po šestih tednih je kompost pripravljen na dozorevanje v pokriti hali in sejanje ter prodajo. Od skupne količine pripeljanih gospodinjstevskih odpadkov ločeno zajamemo 30% organskih odpadkov in jih predelamo.

Kompostarna ima kapaciteto 5000 ton/leto, zato smo se odprli tudi ostalim zainteresiranim pravnim osebam, ki imajo organske odpadke (tržnice, živilska predelava, menze, hoteli).

Ker se za odpadke, ki se predelajo, ne plačuje taksa za odlaganje je zanje kompostiranje finančno zelo ugodno.

Odpadki, ki se zberejo na ekoloških otokih gredo (razen stekla) na sortiranje. S pomočjo tekočih trakov sortiranje poteka ročno, saj je potrebno predvsem pri umetnih masah ločevati odpadke glede na sestavo materialov, da je potem možna kvalitetna predelava. Sortiranje se zaključuje z stiskanjem posameznih frakcij v avtomatični stotonski stiskalnici in začasnim skladiščenjem v različnih depojih.

Tudi kapaciteta sortirnice in stiskalnice je mnogo večja kot so količine odpadkov iz ekoloških otokov na Vrhniki in v Borovnici, zato sprejemamo ločeno zbrane odpadke tudi iz drugih krajev, trgovskih centrov in ostalih pravnih oseb izven območja Vrhnike. Količina sprejetih ločenih odpadkov iz drugih občin je v letu 2001 dosegla 1300 ton.

Steklo deponiramo v začasnem skladišču in občasno oddajamo v predelavo.

Ostale odpadke , ki jih lahko predelamo (kovine, les, gume) sortiramo po depojih, jih pripravimo za prevoz (kovine stiskamo s posebno stiskalnico, les zmeljemo) in oddamo predelovalcem.

Velik problem, ki so se ga ustrašili mnogi komunalci, je še vedno zaključevanje kroga predelave. Vemo, da so količine zbranih sekundarnih surovin večinoma premajhne, da bi vzpodbudile predelavo v Sloveniji, zato smo morali predvsem pri umetnih masah iskati predelovalce v tujini. Ker zbiralci ne nastopamo skupaj, smo večinoma pri pogajanjih okrog cen odvisni od lastne iznajdljivosti pri iskanju primernih partnerjev, posrednikov in prevoznikov.

Pričakujemo, da se bodo tudi ostali podali v podobna iskanja ekonomičnih rešitev, ko bo cena odlaganja odpadkov v Sloveniji dosegla evropsko raven in bo oddajanje odpadkov v predelavo cenejše od odlaganja.

6. Rezultati

V občinah Vrhnika in Borovnica smo v ločevanje odpadkov zajeli vse prebivalce (20.000) in pravne osebe. Poglejmo, kako smo bili uspešni v letu 2001:

	LETNE KOLIČINE LOČENO ZBRANIH ODPADKOV (gospodinjstva)	NA PREBIVALCA V KG:
Organski odpadkil	2.045.000 kg	102 kg/prebivalca
Odpadki zbrani na ekoloških otokih	493.000 kg	25 kg/prebivalca
Kosovni odpadki, lasten dovoz občanov	543.000 kg	27 kg/prebivalca
Gradbeni odpadki	86.000 kg	4,4 kg/prebivalca
Nevarni odpadki	12.500 kg	0,6 kg/prebivalca
SKUPAJ odpadki za predelavo:	3.179.500 kg	159 kg/prebivalca
Odpadki odloženi na deponijo:	3.913.000 kg	196 kg/prebivalca
SKUPAJ vsi gospodinjiski odpadki:	7.092.500 kg	355 kg/prebivalca

KOLIČINE ZBRANIH ODPADKOV NA EKOLOŠKIH OTOKIH V LETU 2001:

PAPIR, KARTON	280.000 kg
STEKLO	119.000 kg
UMETNE MASE,PLOČEVINKE	94.000 kg
SKUPAJ:	493.000 kg
KG/ LETO na prebivalca:	25 kg

VSI ODPADKI V LETU 2001, KI SO JIH ZBRALE FIZIČNE IN PRAVNE OSEBE in SO BILI PREDELANI ALI ODDANI V PREDELAVO:

ODPADEK	KG	KG/LETO/PREB.
ORGANSKI ODPADKI –GOSPODINJ.	2.045.000 kg	102 kg
ORGANSKI ODPADKI - PRAVNE OS.	522.000 kg	
PAPIR, KARTON	673.000 kg	
STEKLO	152.000 kg	
UMETNE MASE	209.000 kg	
LES	550.000 kg	
GUME	20.000 kg	
KOVINE	423.000 kg	
SKUPAJ:	4.594.000 kg	

Za vse pravne osebe je ločevanje odpadkov urejeno s pogodbami in stimulirano z visoko ceno za ostanke odpadkov in nizko za tiste odpadke, ki jih je možno predelati. Zato je % zbranih odpadkov primernih za predelavo, pri pravnih osebah višji kot pri gospodinjstvih, hkrati pa so ti odpadki kvalitetnejši, čistejši. Sestavljajo jih v glavnem ovojne folije, kartoni, palete, stiropor...

7. Zaključek

Iz zgoraj napisanega je razvidno, da je mogoče na prikazan način doseči mejo 50 % izločenih koristnih odpadkov. Glede na to, da se je zakonodaja zaradi približevanja EU v zadnjih letih precej spremenila, je izvajalcem storitev ravnanja z odpadki postopek uvajanja ločenega zbiranja odpadkov olajšan.

Po naših izkušnjah je za doseg dobrih rezultatov pri ločenem zbiranju zelo pomembno dobro sodelovanje z občani in pa ciklično osveščanje, katerega je najprimerneje začeti izvajati že pri najmlajših.

Izobraževanje in informiranje za ravnanje z odpadki

Dr. Marinka Vovk, EKO d.o.o. Slovenske Konjice

1. Okoljsko izobraževanje – realna možnost za udejanjanje CILJEV okoljske zakonodaje?

Rezultati novih raziskovanj in spoznanj na področju izobraževanja kažejo, da samo poznavanje določenih vsebin ne prinaša njihovih udejanjanj. Samo znanje namreč ne zadošča za spremembo vedenjskega stila tudi v primerih, ko gre za zaščito lastnega zdravja (npr. onesnaževanje okolja, kajenje itd.). Temeljne spremembe se že izvajajo v slovenskem prostoru zlasti v osnovnih šolah, kjer z interdisciplinarnim pristopom udejanjajo cilje okoljske vzgoje. Šola je namreč postavljena pred zahtevno nalogo – naučiti mladega človeka kakovostno živeti.

Razvoj koncepta vzgoje in izobraževanja za zaščito okolja je potreben zaradi spremembe družbe, ki z nepravilnimi odnosi do narave povzroča nastanek okoljskih problemov. Globalni razlogi izhajajo iz ambivalentnosti človekovega ekološkega statusa v biosferi kot družbeno naravnega bitja, iz katerega izhaja tudi ambivalentnost tehnologij kot nekaj naravnega in družbenega. Ker je tehnologija človekova ustvarjalna kombinacija naravnih, tehničnih, ekonomskih in družbenih možnosti, je bistvenega pomena razumevanje vseh teh dimenzij z čim manjšo stopnjo ekološke nevednosti. Te nevednosti ni mogoče odpraviti, razmeroma hitro pa je mogoče zmanjšati ignoranco do narave, povečati ekološko budnost, opreznost in zmanjšati spoznavno ekološko negotovost.

Doseganje ciljev varovanja narave pa postavlja temelj za cilje okoljske vzgoje, ki so predvsem na ravni stališč in ravnanja oziroma **aktivnega in odgovornega vključevanja slehernega posameznika v nadaljnji razvoj družbe po principih trajnostnega razvoja.**

Proces prisvajanja narave v človeški organizaciji je hkrati tudi ekonomski odnos prisvajanja, je proces družbenega prisvajanja narave, ki je zgodovinsko določen. Človeško delo ni le položilo temeljev za nastanek novega tipa odnosov med človeškimi organizmi in naravnim okoljem, marveč je postalo tudi temeljni družbeni odnos, ki nastaja v okviru interakcij med ljudmi. Naraščanje okoljske zavesti je gotovo odvisno od strategije in izvajanja okoljskega izobraževanja, ki naj bi prispevalo k trajnejšim učinkom pouka in učenja, kar se posledično odraža v družbi.

2. Konfliktnost med človekom in naravo

Spoznavanje in zavedanje entropijsko - ekološke osnove konflikta med človekom in naravo pomeni prvi razumen korak pri vzpostavljanju odnosov pri upravljanju z okoljem. Zaradi vse višje ekološke ozaveščenosti prebivalcev v razvitih državah bo postalo okolje ekonomska dobrina, stroški okolja pa vse bolj sestavni del cene proizvodnje in izdelkov. Drugačno, celostno pojmovanje ekonomske racionalnosti zahteva tudi drugačno ocenjevanje in določanje kazalcev razvoja, možnosti za zadovoljitev temeljnih človeških

potreb, celostno pojmovanje kvalitete življenja (ekonomske, ekološke, psihosocialne sestavine). **Ker človekova dejavnost v nobenem primeru ni entropijsko - ekološko nevtralna, lahko družba zavestno pospešuje ali zavira entropijske procese in s tem povečuje ali zmanjšuje prepad med ekonomijo in ekologijo.**

Okoljsko znanje naj bi prinašalo tudi zavedanje o mejah rasti, ki se kažejo kot:

- omejen prostor,
- omejena količina energije,
- omejena površina za orno zemljo,
- omejena kapaciteta okolja za sprejem odpadkov.

Posledica nezadostnega okoljskega ozaveščanja je tudi NIMBY sindrom (**Not In My Back Yard**) ali »ne na mojem dvorišču«, ki se izraža kot upor javnosti in je posledica razhajanja zaradi nezaupanja v strokovna zagotovila sprejemljivosti določenega tveganja. Pogosto se vzporedno izraža tudi **Not In My Election Time** (NIMET) ali »ne v času mojega mandata«. Efekta se kažeta v primerih, ko gre npr. za večletno neuspešno prizadevanje določiti lokacijo za odlagališče, CERO, čistilno napravo ali drugi tovrstni objekt. V kolikor je ta sindrom splošno razširjen, pa v bistvi pomeni, »ne na noben dvorišču«, torej nikjer v Sloveniji. V praksi ta sindrom že postaja eden izmed pomembnejših razlogov za neuresničevanje odpadkovne zakonodaje.

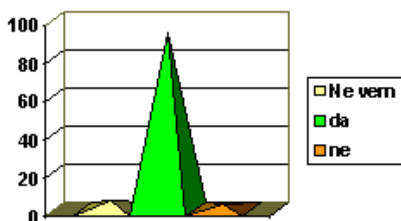
Slika 1: Odnos do odpadkov se oblikuje že v lastnem domu.

Družba je proizvedla neki določen znanstveno-tehnološki proizvodni način, zato je v tem najširšem smislu družba primarni izhodiščni vzrok za ekološko krizo. Neposredni vzrok pa je specifična naravoslovno-tehnična podlaga materialnega proizvodnega načina. V širšem posrednem smislu je ekološka kriza družbeni proizvod in jo je mogoče ublažiti

s spremembo družbenih odnosov, ki se morajo začeti pri vsakem posamezniku. V raziskavi, ki je pred nedavnim potekala na širšem celjskem območju, smo zasledili visoko stopnjo zavedanja lastne odgovornosti do okolja na vzorcu naključno izbrane javnosti.

Tabela 1: Zavedanje lastne skrbi za okolje

Ali se vi čutite dolžni skrbeti za okolje?	%
ne vem	4,50
da	93,00
ne	2,50
SKUPAJ	100,00

Slika 2: Občani se čutijo dolžni skrbeti za lastno okolje.

Tabela 2: Naraščajoč obseg človekove produkcije povzroča konflikt z naravo, zato je pomembno zavedanje tega konfliktnega stanja.

Ali se zavedate, da s svojim vsakdanjim ravnanjem doma in v službi onesnažujete okolje?	%
Se ne zavedam	1,50
Se malo zavedam	7,00
Se dokaj zavedam	16,50
Se zavedam	49,50
Se zelo zavedam	25,50
SKUPAJ	100,00

Slika 3: Zavedanje javnosti o soudeležbi onesnaževanja okolja

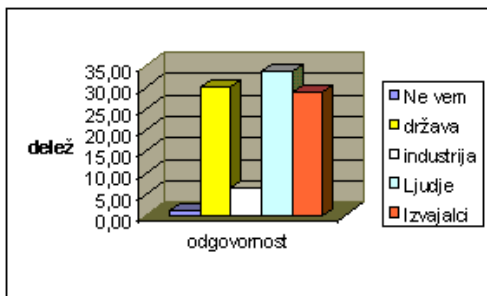
Trdili bi lahko, da klima naraščajoče javne občutljivosti in hkratno zanikanje (nereševanje) stranskih učinkov vodita politiko v njeno uničenje. Vključenost ekonomskega in splošno družbenega razvoja v veliki krožni tok biosfere naj bi izpodrinila nenehna rast. Bodoči ekološki nazor bo nujno vključeval entropično razsežnost s predpostavko, da ni okoljsko nevtralnih popolnih tehnoloških rešitev. **Zagotovo bo okoljski nazor moral biti usmerjen k spremembi celote, ne pa zgolj k sanaciji in preventivi posameznih pojavov.** Raziskava uresničevanja koncepta minimizacije odpadkov kaže na sprejeto odgovornost varovanja okolja s strani javnosti na širšem celjskem območju.

Tabela 3: Odgovornost na področju varovanja narave je porazdeljena, kar velja tudi za področje odpadkov.

Kdo je po vašem mnenju najbolj odgovoren za pravilno ravnanje z odpadki?	%
Ne vem	1,14
Država	29,92
Industrija	6,44
Ljudje	33,71
Izvajalci služb ravnanja z odpadki	28,79
SKUPAJ	100,00

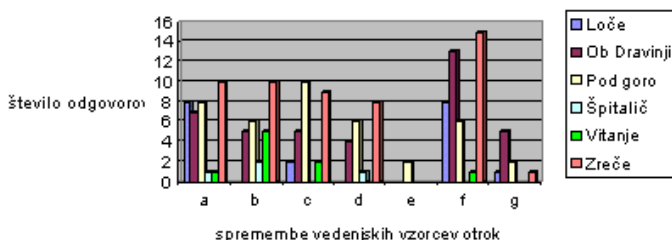
S predpostavko, da lahko šolsko okoljsko znanje postane dejavnik v sistemu gospodarnega ravnanja z odpadki, smo analizirali vzorec 3200 učencev eko šol s konjiškega in njihove starše. Preverjali smo hipotezo, da gospodarno ravnanje z odpadki omogoča minimizacijo odpadkov in izvorno ločevanje, za oboje pa je potrebna okoljska zavest ljudi. Zavest vsakega posameznika se oblikuje že v družini, na oblikovanje zavesti družinskih članov pa lahko pomembno vpliva tudi osnovnošolska okoljska aktivnost in izobraževanje, kar lahko pripomore k izboljšanju sedanjega stanja na področju ravnanja

Slika 4: Odgovornost za pravilno ravnanje z odpadki

z odpadki. Hipoteza je v celoti potrjena, s spremljajočo analizo ciljne skupine starši, pa je hipoteza še dodatno potrjena.

Slika 4: Spremembe vedenjskih vzorcev otrok, odkar je šola začela uvajati okoljske vsebine v učni program. (a - povečano zanimanje za okoljska znanja, b - odgovoren odnos do okolja, c - upošteva pravila ločevanja odpadkov, d - opozarja me na nepravilnosti, moti ga negativen odnos do okolja, e - raje hodi v šolo, f - ni sprememb, g - ni odgovora).

Nekateri starši (26,2%) niso opazili sprememb v vedenjskih vzorcih otrok, odkar je šola, ki jo obiskuje njihov otrok postala eko šola. Povečano zanimanje za okoljska znanja je opazilo 21,3% staršev, odgovoren odnos do okolja in upoštevanje pravil izvornega ločevanja odpadkov je opazilo 17% staršev. Sumarno je 68,3% staršev opazilo spremembe v vedenjskih vzorcih otrok, ki so se odražale s spremembo obnašanja, kar pomeni, da je okoljsko znanje omogočilo spremembo vrednot, ki se pri otroku odraža kot sprememba v obnašanju, aktivnosti in vedenjskem stilu. Ugotavljamo, da okoljsko znanje omogoča razvoj vrednot, ki omogočajo spremembo življenjskega stila, pri čemer imajo okoljsko znanje in vrednote kot spremembe življenjskega stila in obnašanja vpliv na spreminjanje odnosa do okolja.

Slika 5: Reciklažni krog za posamezne vrste odpadkov morajo učenci spoznati na konkretnih primerih, kar jim omogoča razumevanje pomena izvornega ločevanja odpadkov. (Na sliki CERO Slov. Konjice in učenci OŠ Ob Dravinji Slov. Konjice).

Združljivost razvoja in varstva okolja ter sposobnost razvoja za varstvo okolja zahteva usklajevanje ekonomskih interesov in ekoloških zahtev, pri čemer mora biti razvoj vedno v funkciji izboljšanja okolja (to še ne pomeni, da ne obremenjuje okolja). Ker ni neskončnega prostora za strategijo selitve entropije, ekološki problem človeštva v bistvu ni rešljiv.

Sistem ravnanja z odpadki je eno izmed najbolj vidnih znamenj našega odnosa do okolja, miselne spremembe v odnosu do okolja se odražajo tudi v višji zahtevnosti javnosti do urejenosti okolja in informiranja na okoljskem področju.

V kolikor javnost aktivno ne vključujemo v sistem ravnanja z odpadki, bo le-ta zaradi nepoznavanja in nezainteresiranosti zavračala projekte in aktivnosti, ki omogočajo gospodarno ravnanje z odpadki. Z realizacijo funkcionalnih predlogov in pomanjkljivosti v obstoječem sistemu, ki jih želijo občani, jim izvajalci dajemo povratno informacijo o pomembnosti njihovega sodelovanja na področju izboljšanja stanja ravnanja z odpadki, hkrati pa jih motiviramo za spremljanje dogajanj na tem področju.

A hkrati se nam postavlja vprašanje: kakšna je podpora s strani države okoljskemu izobraževanju za doprinos k udejanjanju ciljev NPVO?

Viri:

Beck U. 1992. Risk society – Towards a New Modernity, London, SAGE Publications: 255 str.

Dobson A. 1995. Green Political Thought (2nd edition). London, Routledge: 110.

Ferry L. 1998. Novi ekološki red. Drevo, žival in človek. Ljubljana, Krt: 194 str.

Gärtner E. 1985. Gospodarski in politični vzroki za krizo okolja. V: Pasti razvoja, Ekološke študije, Kirn, A. (ur.). Ljubljana, ČZDO Komunist: 206-218.

Hannigan A. J. 1995. Environmental Sociology. A social constructionist perspective, London, New York, Routledge: 23-31.

Inglehart R. 1997. Modernization and Postmodernization. Princeton University Press, Princeton: 137 str.

Kirn A. 1992. Ekološka in okoljska etika. Aram, Maribor: 40 str.

Lukšič A. 1999. Javnost vključiti ali izključiti iz odločanja o lokaciji za odlagališče NSRAO v Sloveniji? Urbani izziv, 10, 2: 112-113.

Pecarski, T. 2002. Uresničevanje koncepta minimizacije odpadkov. Projektna raziskava, EKO d.o.o., Slovenske Konjice: 20–25.

Roszak T. 1979. Person/Planet: The Creative Disintegration of Industrial Society. Anchor Press, Garden City.

Zimmerman M. E. 1994. Contesting the Earth's Future: Radical Ecology and Postmodernism. University of California Press, Berkeley: 223 str.

OPREDELITEV PROBLEMA IN NAMENI IN CILJI KOMUNIKACIJSKE PODPORE RAVNANJU Z ODPADKI

Darinka Pek Drapal, PR'P Odnosi z javnostmi

Dejstvo je, da je ravnanje z odpadki ena najslabše rešenih nalog v okviru varstva okolja v Sloveniji. Odlaganje na lokalne (občinske deponije, katerih večina ne ustreza sprejeti odpadkovni zakonodaji) je trenutno prevladujoča opcija ravnanja s komunalnimi odpadki v Sloveniji. Večina odlagališč je neprimerno lociranih in tehnično neustreznih in v veliki večini tudi tik pred zapolnitvijo. V Sloveniji se srečujemo tudi z izrazitim problemom divjih odlagališč (saj jih je med 50 in 60.000).. Mnogo deponij nima urejenega pravnega statusa in ustrezne dokumentacije. Ločeno zbiranje gospodinjstev odpadkov je urejeno le v nekaterih občinah. Problem predelave ločeno zbranih odpadkov še vedno ni ustrezno rešen.

V Nacionalnem programu varstva okolja je zastavljen okvirni program ravnanja z odpadki do leta 2008, opredeljeni pa so tudi osnovni cilji ravnanja z odpadki na globalni ravni:

- Zmanjšanje nastajanja in nevarnostnega potenciala odpadkov pri izvoru
- Povečanje snovne in energetske izrabe odpadkov ter zmanjševanje emisij toplogrednih plinov
- Vzpostavitev učinkovitega sistema ravnanja z odpadki
- Postopna odprava starih bremen

Glede na to, da je Slovenija po površini majhna in gosto naseljena, je prostor velika nacionalna vrednota. S tega stališča je smiselno iskati rešitve, ki najmanj posegajo v naravni in življenjski prostor in obenem upoštevajo dolgoročne usmeritve varovanja narave, zato je v Strateški usmeritvah R Slovenije za ravnanje z odpadki opredeljen tako imenovani **regionalni koncept ravnanja z odpadki**, ki predvideva združevanje občin po regionalnem principu s funkcijo skupnega ravnanja z odpadki.

PROBLEMSKI KOMUNIKACIJSKI VIDIKI REGIONALNEGA KONCEPTA RAVNANJA Z ODPADKI

Ne glede na to, da so Strateške usmeritve za ravnanje z odpadki pomenile začetek in pospešitev priprav in izvajanja regionalnega koncepta ravnanja z odpadki, se lahko ta trenutek v Sloveniji pohvalimo le z redkimi pozitivnimi primeri vzpostavitve regionalnih centrov.

Pregled stanja na predvidenih regionalnih centrih za ravnanje z odpadki pokaže, da so vzroki za njihovo neuspešno ali predolgotrajno realizacijo naslednji:

- odpor lokalnega prebivalstva do predlaganih lokacij regionalnega centra (NIMBY sindrom);

- komunikacijska neusposobljenost/nekompetentnost nosilcev in izvajalcev projektov izgradnje regionalnih centrov;
- pasiven odnos županov in svetnikov (občinske politične strukture) do problema ravnanja z odpadki:
- nedefiniranost odločevalskih poti realizacije izgradnje regionalnih centrov;
- nizka okoljska osveščenost prebivalcev R Slovenije (s poudarkom na odnosu do odpadkov);
- nezadostna informiranost in izobraženost prebivalcev R Slovenije (povzročiteljev odpadkov) o problematiki ravnanja s komunalnimi odpadki;
- nezadostna mera aktivne participacije prebivalcev v odločevalskih procesih;
- pojav nasprotovanja centrom za ravnanje z odpadki predstavnikov različnih okoljskih in zelenih gibanj (civilnih pobud).

V glavnem lahko vzroke oziroma dejavnike zaviranja izgraditve regionalnih centrov za ravnanje z odpadki razdelimo v dva večja sklopa: sklop nasprotovanja in odpora lokalnega prebivalstva in posameznih predstavnikov na celotnem področju Slovenije (nasprotovanje javnosti) na eni strani in na drugi strani sklop slabosti izvajalcev in nosilcev programov izgradnje regionalnih centrov (sklop odločevalcev)

SKLOP NASPROTOVANJA JAVNOSTI - NIMBY SINDROM

Kompleksnost problema

V ta sklop sodi predvsem nasprotovanje zaradi NIMBY sindroma, katerega vzroki so izjemno kompleksni in jih ne gre zgolj pripisovati *neinformiranosti in neizobraženosti* prebivalstva, *nasprotovanjih različnih okoljskih gibanj* in civilnih iniciativ, ki so ponavadi zgoljčasne organizirane oblike nasprotovanja lokalnega prebivalstva in *nizke okoljske osveščenosti* prebivalcev oziroma neprepoznavanje problematike odpadkov v smislu osebne vpletenosti.

Problem v odnosu tehnične stroke do družbeno pogojenih problemov

Eden izmed pomembnih razlogov, da v Sloveniji tako težko pristopamo k preseganju NIMBY sindroma so gotovo tudi predpostavke, ki so se o tem sindromu razvile med tako imenovano tehnično stroko, ki sindrom še vedno prepoznava kot izgovor za pavšalno in vnaprejšnje nasprotovanje lokalne javnosti. Posledično se v Sloveniji že vrsto let srečujemo z oblikami prepričevalnega komuniciranja, ki le redkokdaj doseže konsenz med stroko in lokalnim prebivalstvom. Ne le da do konsenza ne pride, ampak tovrstna prepričevanja v širši javnosti celo odpirajo (ob medijski podpori) medsebojna obtoževanja, ki znotraj neprizadetih javnosti postavljajo vprašanja, ki strateško izvjanje okoljskih projektov čestokrat še dodatno ovirajo, saj odmikajo bistvo problema.

Ocene dosedanjih postopkov iskanja lokacije za nekatere regionalne projekte ravnanja z odpadki kažejo, da investitorji in strokovni izvajalci svoja prepričevalna sporočila gradijo na idejno-tehničnih zasnovah projekta, v tehnični govorici, ki je laičnemu prebivalstvu čestokrat slabo razumljiva. Lokalno prebivalstvo pa svoja prepričevalna sporočila gradi na zasidranih stališčih in vrednotah, ki oblikujejo njihovo vedenje/ obnašanje, in se največkrat javno pojavljajo kot NIMBY sindrom. Njegovo preseganje je v prvi meri tesno povezano s spreminjanjem stališč do samega posega v okolje in s spreminjanjem percepcije tveganja.

Zgolj izjemoma je mogoče izvesti posege v okolje, ob vnaprejšnji podpori lokalnega prebivalstva. V primerih, ko pa poseg v okolje pomeni tudi določeno tveganje, ki se manifestira kot prekomerni vpliv na okolje bodisi v obliki emisij okolju škodljivih snovi, prekomernega hrupa, prometa ali neprijetnih vonjav, je torej potrebno enako pozornost kot študijam tehničnih zasnov projekta posvetiti tudi tako imenovanim **družbenim vidikom oziroma doseganju družbene sprejemljivosti posega v okolje**, ki je tesno povezan s sociološkimi (socialno-psihološkimi) kriteriji izbora lokacije.

PROBLEM SKLOPA ODLOČEVALCEV

Razumljivo je, da ima večina populacije, ki živi v bližini lokacije, kjer je predviden poseg v okolje, negativna stališča do projektov, ki potencialno lahko predstavljajo degradacijo okolja in povzročajo občutke tveganja. Naloga načrtovalca/nosilca posega v okolje je, da v prvi meri s prepričevalnim komuniciranjem spreminja stališča lokalnega prebivalstva do posega v okolje oziroma do njihove percepcije tveganja v taki meri, da se lahko vzpostavijo vsaj osnovna izhodišča za vzpostavitev dialoga z lokalnim prebivalstvom in opredeljevanje pogojev, pod katerimi je lokalno prebivalstvo pripravljeno pristati na življenje v bližini takega objekta.

Neenotnost na prvi odločevalski ravni

Pregled čez situacijo na obravnavanih regijskih projektih kaže na to, da se v nekaterih primerih sami odločevalci (župani, direktorji komunalnih služb, člani občinskih uprav) ne morejo poenotiti ali potrebujejo regionalni center, kakšnega in kje naj bi bila lokacija. Gre za situacijo, ko stroka s svojim tehničnim jezikom še sploh ne vstopa na področje regionalnega centra, saj ne prihaja do konsenza niti na prvi ravni idejnega odločanja o regionalnem centru za ravnanje z odpadki.

Parcialnost interesov in različna percepcija nujnosti reševanja problematike odpadkov

Čestokrat je zaviralni moment tudi v tem, da formalno regionalno združevanje predpostavlja enotnost interesov včasih tudi več kot dvajset različnih občin. Dejstvo je, da imajo posamezni župani lahko popolnoma različne interese od sosednjih - v umetno ustvarjeni regiji. Problemi, s katerimi se srečujejo različni župani, se lahko precej razlikujejo. Nekateri imajo še dovolj prostora za odlaganje odpadkov, drugim grozi zapolnitev odlagališča v bližnji prihodnosti. Dejstvo je, da bodo slednji imeli popolnoma drugačne motive in interese za vzpostavljanje novega centra kot tisti, ki lahko problematiko, ki je gotovo povezana tudi z nabiranjem negativnih političnih točk pri

volivcih pomaknejo v čas po izteku svojega mandata. Na slednje se navezuje *tudi politizacija problema ravnanja z odpadki*, ki je zaviralni dejavnik uresničevanja, ko nekateri odločevalci načrtno želijo prenesti problem v novo volilno obdobje. Lahko pa smo priča tudi primerom, ko nekateri župani zavirajo regionalni koncept in se ne želijo povezovati z večjim številom občin, ker želijo samostojno in zaradi osebnih interesov reševati problematiko ravnanja z odpadki.

Nepoznavanje problematike ravnanja z odpadki oziroma strateških usmeritev v R Sloveniji

Vzpostavljanje regionalnih centrov terja razumevanje in poznavanje problematike predvsem med prvimi odločevalci, ki so župani in mestni/občinski svetniki. Žal nekateri zaradi ne zainteresiranosti in neprimerne izobrazbe niso vedno pripravljeni ali sposobni slediti strokovnim in pravnim vidikom problematike. Tudi znanje in pripravljenost direktorjev javnih komunalnih služb ni vedno na ravni, ki bi omogočala hitrejšo odzivanje na potrebe sodobnega ravnanja in gospodarjenja z odpadki. Če k temu prištejemo še dejstvo, da mnogokrat direktorji komunalnih služb, ne glede na strokovne zahteve, ne želijo sprejemati odločitev, ki ne bi bile v soglasju z župani, je to tudi eden izmed dejavnikov prepočasnega uveljavljanja regionalnega koncepta ravnanja z odpadki.

VZOREC KOMUNIKACIJSKEGA PROGRAMA

Vsi potencialni regionalni projekti za ravnanje s komunalnimi odpadki bi morali bi podprti s komunikacijsko strategijo oziroma s komunikacijskim programom.

Prvi korak je: med odločevalci vzpostaviti sploh razumevanje pomena in vloge odnosov z javnostmi. Opremiti bi jih morali z znanjem upravljanja s komunikacijami. Drugi korak je priprava komunikacijske strategije, ki mora zaobsegati:

- opredelitev ciljnih javnosti projekta, ki so grupirane v tri večje sklope. Prvi sklop javnosti so tako imenovane primarne ciljne javnosti/ odločevalci na regionalnih projektih, drugi sklop javnosti pa so tiste, ki sicer niso direktno vpletene v regionalne programe, nastopajo pa kot podporne javnosti projekta, tretji segment predstavlja lokalno prebivalstvo. .
- opredeljuje cilje za vsako javnost posebej,
- procese upravljanja s komunikacijskem programu z opredelitvijo nosilcev komuniciranja,
- opredelitev komunikacijskih orodij in kanalov za doseganje opredeljenih javnosti

ter

- akcijski načrt s časovnico.

OPREDELITEV CILJNIH JAVNOSTI IN KOMUNIKACIJSKIH CILJEV ZA VSAKO JAVNOST POSEBEJ

Primarne ciljne javnosti projekta /odločevalske javnosti na lokacijah predvidenih regionalnih centrov

Župani občin

Cilji, ki jih zasledujemo pri javnosti županov izhajajo iz tega, da so župani tisti, ki primarno z dogovori in večinoma v obliki pisma o nameri ali sestavitvi konzorcija, predstavljajo začetek združevanja v regije z namenom skupnega reševanja problematike odpadkov. Župani so lahko promotorji ideje ali pa njeni zaviralci, kot je razvidno iz problematike pri nekaterih obravnavanih regionalnih centrih.

Direktorji/predstavniki lokalnih komunalnih služb

Komunalne službe so tiste, ki so, takoj za župani, strokovni in operativni nosilci izvajanja regionalnega koncepta ravnanja z odpadki. Gre za drugo kritično javnost, od katere je odvisna uspešnost uveljavljanja sprejetega koncepta.

Občinske uprave in svetniki

Občinski ali mestni svetniki so pogosto precej dovetni za odnos lokalnega prebivalstva do načrtovanih posegov v okolje, ki so potrebni za postavitve objektov in naprav za ravnanje z odpadki in čestokrat lahko podležejo »volji svojih volivcev«. Izpostavljeni so pritiskom javnosti in hkrati ključni pri sprejemanju konkretnih prostorsko ureditvenih aktov, ki so podlaga za uresničevanje koncepta ravnanja z odpadki.

Lokalno prebivalstvo

Dejstvo je, da se ta hip v Sloveniji soočamo z nerealizacijo nekaterih regionalnih centrov za ravnanje z odpadki tudi zaradi nasprotovanja lokalnega prebivalstva. Gre za projekte, kjer so že pripravljene strokovne študije in kjer so že vzpostavljeni konzorciji, kjer obstaja pripravljenost in volja županov, da rešijo problem ravnanja z odpadki na regionalni ravni, so pa projekti ustavljeni ali je njihova realizacija izjemno upočasnjena zaradi nerazumevanja in nasprotovanja lokalnega prebivalstva.

Pri nasprotovanju lokalnega prebivalstva je potrebno upoštevati dva dejavnika. Prvi je ta, da prebivalstvo nasprotuje zaradi konkretnega posega v njihovo okolje in drugi ta, da prebivalstvo nasprotuje konkretnemu posegu v okolje zaradi širše družbene klime v Sloveniji, ki jo v zadnjih letih zaznamuje odpor proti vsemu, kar bi lahko potencialno povzročilo kakršnekoli spremembe v lokalnem okolju. Slednje je še posebej izraženo v primerih, ko gre za reševanje problema širše skupnosti (nacionalne, regijske) na točno določenem ožjem lokalnem področju.

Vsled tega je problematika preseganja NIMBY sindroma izjemno kompleksna in kot kažejo analize družbene sprejemljivosti nekaterih predlaganih regionalnih centrov za ravnanje z odpadki težko rešljiva kratkoročno in zgolj s klasičnimi orodji odnosov z javnostmi. S temi lahko sicer delno spreminjamo stališča lokalnega prebivalstva, težje pa dosegamo tudi vedenjske spremembe in spreminjanje stališč in vrednot celotne slovenske populacije.

Kot eno izmed ključnih orodij za presejanje NIMBY sindroma bi želela opozoriti na postopke sodelovanja javnosti v procesih odločanja. Zelo pomembno je, da lokalno prebivalstvo že v najzgodnejši fazi vključimo v proces soodločanja prek oblik in metod participatornih delavnic.

Lokalne okoljske organizacije

Predstavniki tako imenovane civilne družbe bodo tudi v Sloveniji imeli vedno večji pomen pri odločevalskih procesih. Nasprotniki posegov v okolje na lokalni ravni se čestokrat sklicujejo na stališča in mnenje različnih nevladnih okoljskih skupin. Le –te mnogokrat delujejo v skladu z zahtevami prebivalcev zaradi uveljavljanja lastnih interesov, ki niso vedno strokovno vodeni. Žal imamo v Sloveniji precej okoljskih skupin, ki dosegajo pozornost lokalnega prebivalstva in medijev ne zaradi svojega strokovnega znanja temveč zaradi populističnih predstav o ravnanju z odpadki in posledično tudi takšnega javnega delovanja. Le nekatere slovenske okoljske organizacije imajo v svojih krogih predstavnike, ki so lahko kompetentni sogovorniki tako državi kot strokovni javnosti in lahko predstavljajo nosilce izobraževalnega procesa na lokacijah.

Lokalni mediji

Nemogoče je izvajati osebno komunikacijo z vsemi prebivalci, ki živijo v večji ali manjši oddaljenosti od predvidene lokacije centra za ravnanje z odpadki. Lokalni mediji so tako komunikacijski kanal za doseganje informiranosti velike večine prebivalstva. Na drugi strani pa lahko odigrajo tudi pomembno vlogo pri izobraževanju prebivalstva.

PODPORNE JAVNOSTI PROJEKTA

Strokovna javnost (strokovnjaki za ravnanje z odpadki)

Analiza medijskih zapisov v letu 2000 nazorno pokaže, da se je strokovna javnost popolnoma umaknila iz javnega polemiziranja nasprotnikov izgradnje objektov in naprav za ravnanje z odpadki. V medijih pa smo prav tako lahko le redko zasledili strokovno-populistične članke o ravnanju z odpadki. Tako so v glavnem v slovenskih medijih prevladovalе informacije in članki, ki so podpirali nasprotnike posegov v okolje.

V slovenskem javnem prostoru ni zaslediti aktivnega sodelovanja strokovne javnosti, ki bi lahko odigrala ključno vlogo pri razumevanju procesov ravnanja z odpadki med laičnim prebivalstvom.

Mediji nacionalnega pomena in specializirani mediji

Mediji igrajo ključno vlogo pri vseh informativno-izobraževalnih in prepričevalnih kampanjah, saj sodijo med tako imenovane oblikovalce javnega mnenja. V člankih in prispevkih o problematiki ravnanja z odpadki so v slovenskih tiskanih in elektronskih medijih prisotna izrazita nihanja tako v razumevanju problematike kot tudi v pripravljenosti za konstruktivno in objektivno pokrivanje problematike. Večina medijev želi zasledovati zgolj senzacionalistične dogodke in z načinom obravnave, ki bolj sodi v rumeni tisk kot v tradicionalne nacionalne tiskane in elektronske medije.

OPREDELITEV PROCESOV UPRAVLJANJA SKOMUNIKACIJSKOKAMPANJO

Komunikacijska podpora strateškim usmeritvam ravnanja z odpadki in obravnavanim regionalnim centrom mora biti primarno vodena in koordinirana na Ministrstvu za okolje in prostor. V njeno izvedbo je sicer smotno vključevati lokalne nosilce komunikacijske podpore in vse tiste javnosti, ki so opredeljene kot podporne javnosti projektu. Temeljno načelo upravljanja s komunikacijsko kampanjo mora torej temeljiti na piramidalni strukturi upravljanja, kjer je na vrhu piramide Ministrstvo za okolje in prostor, sledijo mu odločevalci na področju regionalnih projektov in podporne javnosti ter občani.

Ključno vlogo pri uresničevanju regionalnega koncepta ravnanja z odpadki ima Ministrstvo za okolje in prostor in Agencija RS za okolje in vodstva občin.

Temeljne naloge Ministrstva za okolje in prostor v kontekstu upravljanja s komunikacijsko kampanjo so torej:

- **dosledno** uresničevanje regionalnega koncepta ravnanja z odpadki.
- **priprava razlagalnega gradiva za župane in komunalne službe**, ki mora zaobsegati razlago sedanje in bodoče zakonodaje, utemeljitev koncepta regionalnega združevanja na področju ravnanja z odpadki, projekcije ravnanja z odpadki za regionalne centre;
- **priprava scenarijev** (v pisni obliki) – projekcije neupoštevanja smernic oziroma regionalnega združevanja in doslednost pri uresničevanju negativnih scenarijev;
- **osebna komunikacija** z odločevalci na lokacijah;
- **pomoč pri pripravi strokovnih podlag**;
- **organiziranje vključevanja podpornih javnosti**;
- **izvajanje prepričevalnega komuniciranja** na ravni prve odločevalske javnosti regionalnega projekta;

ZGODOVINA ZERO WASTE IDEJE

Erika Oblak, DEA Klub

Zero Waste gibanje je nastalo iz več desetletnega truda lokalnih skupnosti po svetu, ki so nasprotovala odlagališčem in sežiganju odpadkov, ter spodbujala njihovo recikliranje in ponovno uporabo. Vodilo gibanja pravi, da odpadki niso nekaj naravnega. Z ustreznim preoblikovanjem izdelkov in ustreznim ravnanjem z njimi lahko postanemo družba brez odpadkov.

Prelomna točka v razvoju strategije se je zgodila leta 2001, ko je v Novi Zelandiji več kot polovica lokalnih skupnosti sprejelo Zero Waste kot način ravnanja z odpadki in postala prva država na svetu, ki je strategijo sprejela na državnem nivoju. Večina lokalnih skupnosti namerava doseči Zero Waste (ali brez odpadka) cilj do leta 2015, nekatere do 2020. S tem je Nova Zelandija omajala trditve, da je Zero Waste le brezupni idealizem, da je cilj, ki ga ni moč uresničiti.

Zero Waste je ravnanje z odpadki, ki ne vključuje odlagališč ali sežigalnic. Posamezni odpadki (steklenica, tetrapak, list papirja...) lahko usmerimo v tri smeri: na odlagališče, v sežigalnico ali v recikliranje oz. ponovno uporabo. Zato te tri industrije tekmujejo med sabo za iste odpadke in se tako medsebojno izključujejo.

Lokalnim skupnostim ponuja Zero Waste pozitivno delovanje, namesto neprestanega nasprotovanja ponujenim rešitvam ravnanja z odpadki.

ZEROWASTEVIJZA

V svetu so bila zadnjih trideset let gibanja za spodbujanje recikliranja zelo uspešna predvsem pri osveščanju lokalnih skupnosti o pomenu in njihovi odgovornosti za pravilno ločevanje odpadkov. Izkušnje pa so pokazale, da ustrezno ravnanje z odpadki le v zadnjem delu njihovega življenjskega cikla ne vpliva bistveno na zmanjševanje izkoriščanja naravnih virov in s tem povezanega slabšanja stanja našega okolja. Čeprav Zero Waste vizija priznava izreden pomen recikliranju, pa prav tako priznava tudi njegove omejitve. Lokalne skupnosti ne morejo same reševati problema smeti in tudi ne morejo biti odgovorne za čiščenje nesnage, ki jo povzroča neodgovorna industrija.

Zero Waste zahteva spremenjen način razmišljanja. Naša naloga ni iskati poti, kako se znebiti odpadkov, naša naloga je zagotoviti trajnostni način uporabe materialov že na samem začetku proizvodnih procesov. Ko lokalne skupnosti naletijo na materiale ali izdelke, ki jih ne morejo ponovno uporabiti, reciklirati ali kompostirati, morajo imeti pravico zahtevati od proizvajalcev, da jih pač preprosto nehajo proizvajati.

Tako Zero Waste povezuje odgovornost lokalnih skupnosti in odgovornost proizvajalcev.

Zero Waste torej *povezuje delovanje lokalnih skupnosti* kot so ponovna uporaba, recikliranje, kompostiranje in zbiranje nevarnih snovi *in delovanje proizvajalcev* kot je opuščanje uporabe nevarnih snovi in preoblikovanje embalaže in izdelkov tako, da ustrezajo zahtevam 21. stoletja: zahtevam po trajnostnem razvoju družbe in trajnostem

načinu proizvodnje.

Ne vključuje pa le etičnih načel, temelji tudi na trdnih ekonomskih principih tako za lokalne skupnosti kot za podjetja. Ustvarja dodatna delovna mesta in nove oblike podjetništva, podjetjem pa ponuja povečanje njihove učinkovitosti, zmanjšuje uporabo dragih materialov iz naravnih virov in znižuje stroške odstranjevanja odpadkov.

SedANJI industrijski sistemi delujejo v enosmernem toku: od pridobivanja materialov iz naravnih virov do odlagališča ali sežigalnice. Pridobivanje surovin iz narave, predelava, transport in uničevanje virov materialov v odpadkih (s sežiganjem ali odlaganjem) so glavni vzroki za degradacijo okolja in globalno segrevanje. Zato moramo preoblikovati ta enosmerni tok v krožnega, v zaključeno zanko recikliranja in ponovne uporabe odvženih materialov in zagotoviti njihovo vračanje v proizvodne sisteme.

Narava ne pozna odpadkov, odpadke smo iznašli ljudje. Naša naloga – tako družbe kot industrije – je vzpostaviti kroženje materialov in njihovo ponovno uporabo.

ODGOVORNOST LOKALNIH SKUPNOSTI

Več lokalnih skupnosti, mest in celo držav v svetu je sprejelo Zero Waste strategijo in jo vključilo v svojo zakonodajo.

Primeri:

- **Canberra**, Avstralija leta 1996 z Zero Waste ciljem postati mesto brez odpadka do leta 2010 (*število prebivalcev 300.000*) ⁽²⁾
- **Nova Zelandija** je prva država na svetu, ki je Zero Waste strategijo sprejela na državnem nivoju s ciljem postati družba brez odpadkov do leta 2015. Urejeno imajo tudi finančno podporo lokalnim skupnostim preko sklada New Zealand Zero Waste Trust. V desetih letih pričakujejo odpiranje 40.000 novih delovnih mest, povezanih z uvajanjem strategije (*število prebivalcev 3,5 MIO, gostota poseljenosti 13,2 prebivalca na km²*). ⁽³⁾
- **Seattle**, Washington, ZDA je sprejel strategijo leta 1998 (*število prebivalcev 534.700*) ⁽⁴⁾
- **Santa Cruz County**, Kalifornija, ZDA je sprejela strategijo leta 1999 (*število prebivalcev 230.000*) ⁽¹⁾
- **Del Norte County**, Kalifornija, ZDA je sprejela strategijo leta 2000 (*število prebivalcev 32.000*) ⁽⁵⁾

Iz njihovih izkušenj so se izoblikovali posamezni koraki za uvajanje Zero Waste strategije v lokalnih skupnostih.

1) Magične tehnologije ni

Kadar lokalne skupnosti nasprotujejo odlagališču ali sežigalnici, se pojavi neizogibno vprašanje: »Če jih ne moremo zakopati in ne moremo sežgati, kaj potem lahko storimo z njimi?« Vprašanje ponavadi pričakuje odgovor z novo alternativno tehnologijo. Trgovci nam namreč nenehno obljublajo reševanje problema odpadkov z najsodobnejšo

tehnologijo, samo dovolj denarja naj jim damo. Odpadki pravzaprav sploh niso problem. Problem je v naših glavah, ki vidijo smeti in ne vira materialov, ki imajo svojo ceno. Zakaj si z lahkoto predstavljamo kako neumno bi bilo zakopati ali sežgati zlato zapestnico? Zakaj ne razmišljamo enako, ko se pogovarjamo o steklenici ali papirju?

Problema smeti ne more rešiti nobena tehnologija. Zero Waste ni tehnologija, je strategija, ki se prične z novim načinom oblikovanja izdelkov in konča z njihovim ločenim zbiranjem.

2) Smeti nastanejo z mešanjem

Smeti nastanejo takrat, ko posamezne vrste uporabnih odpadkov (in materialov) odvržemo skupaj v eno posodo. Tako se med sabo neločljivo pomešajo in kakršnokoli recikliranje, ponovna uporaba ali kompostiranje postanejo nemogoči. Če želimo iz smeti dobiti odpadke, jih moramo ločevati ob nastanku.

3) Ločevanje ob nastanku

Če se želimo izogniti dragemu in nevarnemu sežiganju ali odlaganju na odlagališču, moramo naše odpadke ločiti v več skrbno določenih kategorij:

- odpadki, ki se jim lahko izognemo
- odpadki, ki jih je možno ponovno uporabiti
- odpadki, ki jih je možno kompostirati
- odpadki, ki jih je možno reciklirati
- nevarni odpadki
- ostanki ali mešani odpadki (ki bi jih morali proizvajalci preoblikovati v svojih izdelkih)

O teh ločeno zbranih kategorijah odpadkov bomo govorili v nadaljevanju.

4) Sistem ločenega zbiranja odpadkov

Sistem ločenega zbiranja odpadkov lahko uvedemo z različnim številom zabojnikov.

Najmanjši je sistem z dvema. V tem primeru je najpomembneje, da ločeno zbiramo organske odpadke. Za to obstajata dva razloga:

- organski odpadki na odlagališčih so največji vir problemov
- če so ostali odpadki pomešani z organskimi, je nemogoče ločevati odpadke za kompostiranje ali recikliranje

Če si lahko lokalna skupnost privošči štiri zabojnike je najbolje, da dva uporabimo za reciklate, enega od teh za papir. Tako zmanjšamo onesnaženost papirja z drobci stekla in ostalimi reciklati.

Primer: *Guelph, Ontario* ⁽⁶⁾

Lokalna skupnost se je odločila za dvo-zabojniški sistem. V enem zabojniku zbirajo organske odpadke, v drugem pa reciklate in ostale odpadke (zelen in moder zabojnik).

V zbirnem centru potujejo zabojniki v dve liniji: s separiranjem ločijo reciklate od ostalih odpadkov in jih dodatno obdelajo (zmeljejo ali balirajo) kot to zahteva trg reciklatov. Organski odpadki pa gredo v proces zaprtega kompostiranja. V nekaj letih so uspeli 58% odpadkov preusmeriti iz odlagališč.

Primer: *Rockford, Illinois* ⁽¹⁾

V lokalni skupnosti so želeli povečati količino in čistost zbranih reciklatov. Lotili so se ga z inovativno idejo: uvedli so odpadkovno loterijo. Vsak teden so naključno izbrali eno gospodinjstvo, ter pregledali odpadke. Če so bili vsi reciklati, organski in ostali odpadki pravilno ločeni, je gospodinjstvo prejelo 1.000 USD nagrade, v nasprotnem primeru se je nagrada prenesla v naslednji teden in povečala za 1.000 USD. V nekaj mesecih se je zbrana količina reciklatov povečala za 400%.

5) Odpadki, ki se jim lahko izognemo in strategije zmanjševanja nastajanja odpadkov

Za zmanjševanje nastajanja količin odpadkov sta posebno uspešna revizija odpadkov (audit) in zaračunavanje odpadkov po volumnu.

5.1. Revizija odpadkov (audit)

Lokalna podjetja vzpodbujamo, da opravijo revizijo proizvodnih procesov, s katero ugotovijo v katerih točkah nastajajo odpadki. S tem podjetja dobijo pregled nad tem, kje in za koliko lahko zmanjšajo količine nastalih odpadkov in tako znižajo stroške proizvodnje in odstranjevanja odpadkov. Lokalne oblasti lahko podjetjem za revizijo ponudijo finančno ali strokovno pomoč.

Primer:

Podjetje *Quaker Oats Of Canada* je s pomočjo revizije odpadkov uspelo zmanjšati odpadke za 90% in s tem občutno znižalo stroške. Zero Waste je strategija s katero vsakdo pridobi (win-win solution). ⁽¹⁾

5.2. Zaračunavanje po volumnu ali teži

Zaračunavanje odpadkov po volumnu tako za gospodinjstva, kot za ustanove in podjetja, stimulira zmanjševanje nastalih količin in ločevanje odpadkov. Tovrstni sistem lahko uvajamo na več načinov. V Sloveniji poznamo predvsem obračunavanje stroškov odvoza odpadkov po volumnu. Stroški so zaračunani glede na volumen posode za mešane odpadke.

Nekatere lokalne skupnosti v svetu se odločajo za uporabo kuponov. Kupon kupijo gospodinjstva, da z njim označijo vreče z mešanimi odpadki.

V nekaterih delih Nizozemske so uvedli zaračunavanje po teži mešanih odpadkov. Zabojniki so opremljeni z mikročipi. Ob pobiranju odpadkov jih na tovarnjaku tudi stehtajo in glede na težo avtomatično zaračunajo uporabniku.

6) Odpadki, ki jih je možno ponovno uporabiti

Mnoge lokalne skupnosti po svetu so že uvedle formalne in neformalne načine ponovne uporabe izdelkov. Sem spadajo garažne prodaje, boljši trgi, oddaja v humanitarne namene.

Čeprav predstavlja ponovna uporaba manjši delež toka odpadkov, je najbolj dragocena ker tovrstni programi zagotavljajo nova delovna mesta. Odgovorni v lokalnih oblasteh bi morali oceniti, koliko takšnih programov že obstaja v lokalni skupnosti in tudi ustrezno podpreti njihovo delovanje. Zaradi nepoznavanja stanja bi se lahko zgodilo, da že obstoječim dejavnostim konkuriramo ali jih celo spravimo ob posel. Obstoječe ali nove programe lahko tudi združimo v Centrih za ponovno uporabo.

Primer: *Waste Wise, Ontario* ⁽¹⁾

Neprirodobitna organizacija je s finančno podporo vlade oblikovala program WasteWise. Najeli so veliko skladišče in v njem organizirali:

- popravilo pohištva, gospodinjskih aparatov in koles
- zbiranje, obdelava in prodaja reciklatov, ki jih ni zbiral obstoječi program ločenega zbiranja odpadkov
- izobraževanje za zmanjševanje nastajanja nenevarnih in nevarnih odpadkov

V petih letih je program pričel pokrivati svoje stroške in ima dva stalno zaposlena sodelavca.

Tovrstni centri lahko postanejo središče mnogih dejavnosti lokalne skupnosti. Uporabimo jih za izobraževanje otrok. V njem lahko sodelujejo upokojeanci s svojim znanjem. Postane lahko inkubator za male podjetnike. V centru lahko oblikujemo programe in izobraževanje o načinih lastnega kompostiranja in celo izdelujemo kompostnike iz odpadnih materialov. Center lahko zbira nekatere vrste nevarnih odpadkov, kot so barve in čistila. Barve in čistila lahko uporabimo pri renoviranju izdelkov ali vzdrževanju centra.

Primer: *Recycle North, Burlington, Vermont* ⁽¹⁾

Neprirodobitni program poleg preprodaje in ponovne uporabe velik del svojega prostora namenja tudi popravilu:

- velikih gospodinjskih aparatov kot so štedilniki ali hladilniki
- malih gospodinjskih aparatov
- elektronske opreme
- računalnikov

Popravljen izdelke prodajajo po ugodnih cenah. Leta 2000 so imeli 750.000 USD bruto prihodkov in 20 redno zaposlenih.

7) Organski odpadki in kompostiranje

Kompostiramo lahko zelo majhne ali velike količine organskih odpadkov, na svojem vrtu, v kleti s pomočjo deževnikov ali v centraliziranih sistemih.

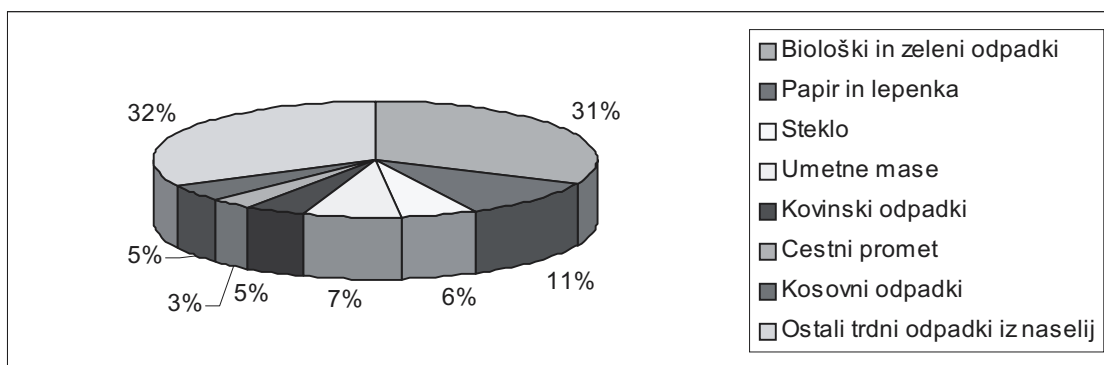
Ločevanje organskih odpadkov je ključnega pomena za uspešno uvajanje Zero Waste strategije v lokalne skupnosti, saj so ti odpadki glavni vir problemov na odlagališčih.

Ko namreč organski odpadki gnijejo, povzročajo nastajanje:

- metana, ki je velik vir toplogrednih plinov
- organskih kislin, ki razjedajo kovine v odpadkih in s tem onesnažujejo podtalnico
- neznošen smrad, zaradi katerega odlagališča v javnosti niso prav priljubljena

Lokalne skupnosti, ki si prizadevajo za uvajanje Zero Waste strategije zahtevajo zakonodajo, s katero bi prepovedali odlaganje organskih odpadkov na odlagališča.

Kompostiranje organskih odpadkov je za izvajanje Zero Waste strategije pomembno zato, ker je njihov delež v komunalnih odpadkih največji.

Stanje količin in sestave trdih odpadkov iz naselij v Sloveniji ⁽⁷⁾

Ocenjene količine so iz leta 1995 in predstavljajo 76% prebivalcev vključenih v redni odvoz odpadkov in 100% vključenost proizvodnih subjektov.

Deleži kompostabilnih ali bio odpadkov (hrana, odpadki iz vrtov) v državah EU ⁽⁹⁾

Država	Delež v komunalnih odpadkih
Avstrija	29% (1991)
Belgija	48% Flanders (1996), 45% Wallonia (1991)
Danska	37 % (1994)
Francija	29 % (1993)
Finska	35 % (1998)
Nemčija	32 % (1992)
Grčija	49 % (1987 –1993)
Irska	29 % (1995)

Italija	32-35 % (1999)
Luxembourg	44 % (1994)
Nizozemska	46 % (1995)
Portugalska	35 % (1996)
Španija	44 % (1996)
Švedska	40 % (1996)
Velika Britanija	22 % (1997)
Povprečje EU	32 %

Če želimo oblikovati učinkovit in stroškovno sprejemljiv sistem zbiranja bioloških (kompostabilnih) odpadkov, moramo najprej razumeti, katere vrste odpadkov jih sestavljajo.

V Nemčiji in Avstriji uporabljajo izraz Bioabfall, ki pomeni mešanico ostankov hrane in odpadkov iz vrtov. Na Nizozemskem in v Belgiji uporabljajo definicijo VGF (vegetable, garden, fruit oz. zelenjava, vrt, sadje), ki predstavlja mešanico odpadkov iz vrtov in hrane pred kuhanjem. Ta definicija je predvsem posledica problemov pri ravnanju z ostanki hrane po kuhanju.

V osrednji Evropi lahko v posodah za bio odpadke najdemo velik delež odpadkov iz vrtov (80 –90 %). Za zbiranje bio odpadkov so zato potrebne velike posode.

Oblikujemo pa lahko tudi drugačen sistem, ki temelji na ločenem procesu zbiranja ostankov hrane in odpadkov iz vrtov. Prvi sistem je namenjen samo zbiranju ostankov hrane s posodami z manjšo prostornino. Drug sistem pa je oblikovan za zbiranje odpadkov iz vrtov z zabojniki z veliko prostornino.

Ločevanje obeh sistemov upošteva:

- Probleme zbiranja ostankov hrane, kot sta hitro gnitje in vlaga. Zato je pomembno, da sistem ustrezno prilagodimo z načinom in frekvenco zbiranja. S tem dosežemo, da je zbiranje ostankov hrane čisto in sprejemljivo za prebivalce, ker le tako lahko dosežemo zadovoljivo raven sodelovanja pri ločevanju odpadkov tako po njihovih količinah, kot po čistosti .
- Odpadki iz vrtov za razliko od ostankov hrane ne smrdijo in ne privlačijo muh ali glodalcev in ne proizvajajo izcednih vod. Zbiranje odpadkov iz vrtov ne zahteva tolikšne pogostosti zbiranja, s čemer lahko občutno znižujemo stroške sistema. Na količino odpadkov iz vrtov izredno vplivajo tudi sezonska nihanja. Ločevanje sistemov nam tako omogoča prilagajanje načina in stroškov zbiranja bio odpadkov glede na ta nihanja.

- Različna količina in predvsem volumen vrtnih odpadkov in ostankov hrane zahtevata tudi različne načine transporta. Odpadki iz vrtov zahtevajo večje tovornjake, medtem ko za ostanke hrane lahko uporabljamo manjše tovornjake in zato cenejše načine transporta. Če temu dodamo še različne frekvence zbiranja in sezonska nihanja, lahko z ločenimi sistemi občutno vplivamo na višino stroškov zbiranja bio odpadkov.

Poleg tega je pomembno pripomniti, da kjerkoli obstajajo odpadki iz vrtov, obstaja tudi vrt. Če obstaja vrt pa lahko spodbujamo lastno kompostiranje. *S spodbujanjem lastnega kompostiranja lahko občutno zmanjšujemo stroške ravnanja z bio odpadki in bistveno zmanjšamo količino celotnih komunalnih odpadkov.* S tem lahko tudi vsak prebivalec največ prispeva k reševanju problema smeti.

Leta 1995 je Hidroinženiring ⁽⁸⁾ v svoji študiji poudaril pomen ločevanja bioloških odpadkov in glede njihovega zbiranja in kompostiranja predlagal, da »bi bilo smotno, če bi se tukaj vključila država z mehanizmi z subvencioniranjem. Nujno potrebna bi bila s strani pristojnega ministrstva izpeljava akcije intenzivne pozitivne reklame in izobraževalnih oddaj v medijih javnega obveščanja, tako da bi prebivalstvo motivirali za to obliko minimiziranja odpadkov.«

Razlogi?

Posebej je potrebno poudariti, da je minimizacija na izvoru: ⁽⁹⁾

- najbolj racionalna oblika zmanjševanja količin odpadkov
- direktna oblika navajanja posameznika na pozitivno razmišljanje in smotnejše ravnanje z odpadki
- oblika, ki najbolj neposredno vpliva na to, da posameznik začne pozitivno razmišljati o reciklaži in ponovni uporabi odpadkov
- da pridobi pozitiven odnos do drugih oblik reciklaže in minimizacije odpadkov
- uvidi smiselnost, potrebnost in smotrnost ločenega zbiranja odpadkov

8) Reciklati in ekonomika recikliranja

Za razvoj in stabilnost trga reciklatov so pomembna tri zlata pravila:

1. količina
2. kvaliteta
3. redna dobava

Proizvajalcem, ki uporabljajo reciklate moramo zagotoviti stalno dobavo neonesnaženih materialov. Onesnaženi materiali namreč uničujejo njihove proizvodne linije (napr. keramika pomešana med steklo; plastika pomešana s papirjem; PVC pomešan s PET). Zato so potrebne linije za separiranje odpadkov, ki so lahko tudi delno avtomatizirane (napr. magneti za odstranjevanje kovin).

Recikliranje danes spodbujajo oportunitetni stroški. Vsak kilogram odpadkov, ki ga recikliramo pomeni zmanjševanje stroškov odlaganja. Recikliranje stane, lahko pa je ekonomsko sprejemljivo, ko stroški zbiranja in recikliranja ostajajo nižji od stroškov odlaganja odpadkov. Posebej velik vpliv na višino slednjih ima kompostiranje zelenih odpadkov (odpadki iz zelene biomase in naravnega lesa, ki nastanejo kot odpadki iz vrtov in parkov in kot odpadki pri predelavi rastlin, ki ni namenjena prehrani, ter odpadna hrana in organski odpadki, ki nastanejo pri proizvodnji ali pripravi hrane).

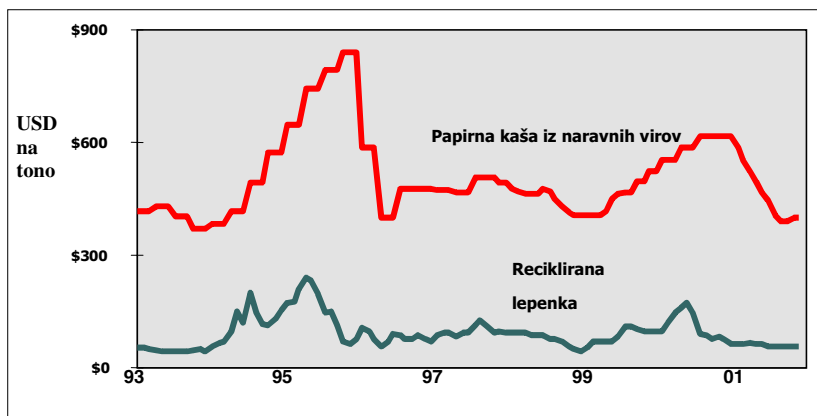
Sovražnik recikliranja so torej poceni odlagališča. Pri odlagališčih se je potrebno zavedati dodatnih stroškov, ki jih upravljavci pogosto zanemarjajo. To so stroški negativnih vplivov na okolje tako lokalno (emisije v ozračje in podtalnico), kot globalno (nepotrebno izkoriščanje naravnih virov).

Nerazvit trg reciklatov se pogosto uporablja kot argument proti ločenemu zbiranju odpadkov in recikliranju. Trg reciklatov deluje ciklično, zato ga nikakor ne moremo uporabljati kot vzrok za gradnjo sežigalnice ali odpiranje odlagališč. Tako sežigalnica kot odlagališče namreč zahtevata dolgoročne naložbe kapitala (v primeru sežigalnic tudi do 20 let).

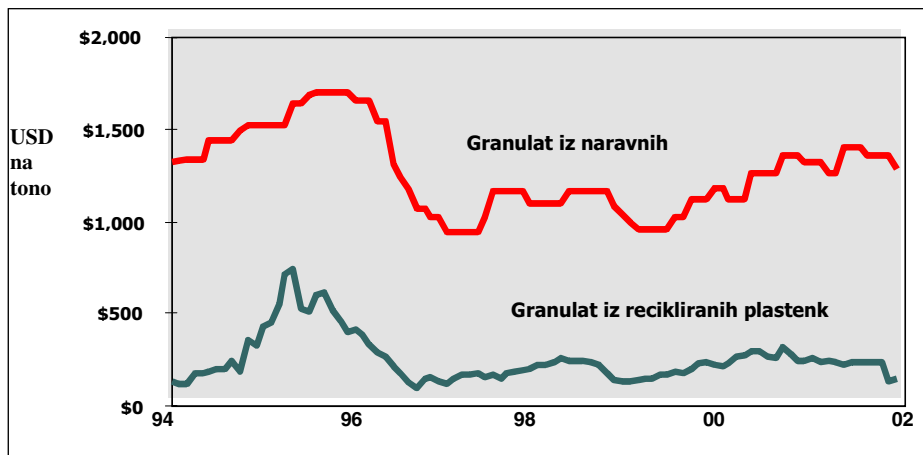
Lokalne skupnosti se lahko zaščitijo pred nihanjem trga reciklatov tako, da spodbujajo njihovo lokalno uporabo. S podjetji se dogovorijo, da ta uporabljajo izključno materiale zbrane v svoji lokalni skupnosti.

Ekonomika Zero Waste se prične na blagovnem trgu, ki je sestavljen iz transakcij med prodajalci materiala in njihovimi kupci: proizvajalci. Na blagovnem trgu dosegajo materiali iz reciklatov nižjo ceno od materialov pridobljenih iz naravnih virov. Vzrok zato je, da imajo materiali iz naravnih virov natančnejše fizične značilnosti, ki so enake z vsakim dostavljenim tovorom in se lahko z lahkoto prilagajajo zahtevam posameznih uporabnikov.

Materiale iz reciklatov pa težje kontrolirati, njihova kvaliteta niha in je odvisna od čistosti zbranih reciklatov. Kljub temu pa proizvajalci materialov iz reciklatov uspejo dosegati dobiček. Pogosto pa zbiralec odpadkov ne morejo ponuditi cene, ki bi pokrila stroške zbiranja in sortiranja odpadkov.

Gibanje cen (USD / tono) in razmerje med papirno kašo iz naravnih virov in reciklirano lepenko ⁽¹⁰⁾

Gibanje cen (USD / tonno) in razmerje med PET granulati iz naravnih virov in PET granulati iz recikliranih plastenk ⁽¹⁰⁾

Zgornja grafa prikazujeta značilno povezavo med cenami materialov iz naravnih surovin in materialov iz reciklatov. Materiali iz reciklatov so cenejši od materialov iz naravnih virov, vendar se njihova cena vedno prilagaja gibanju cen materialov iz naravnih virov.

Prav zaradi višjih cen materialov iz naravnih virov, sta bili v ZDA opravljene dve raziskavi^(11,12) subvencioniranja in davčnih olajšav za izkoriščanje in predelavo naravnih virov. Rezultati raziskav so odkrili obsežno subvencioniranje in davčne olajšave za izkoriščanje naravnih virov, tudi posredno napr. s subvencijami za proizvodnjo električne energije.

Proizvodnja materialov iz reciklatov namreč porablja bistveno *manj* energije, kot pridobivanje in proizvodnja materialov iz naravnih virov. Raziskavi sta na primer ugotovili, da industrija aluminija v ZDA prejme subvencije za energijo v višini 23% vrednosti aluminija, proizvedenega v enem letu.

Raziskavi sta omajali trditve, da bi ukinitve subvencij in davčnih olajšav za pridobivanje materialov iz naravnih virov povzročila dvig cen teh materialov. Cene materialov iz naravnih virov se namreč določajo na mednarodnih trgih.

Raziskava gospodarnosti recikliranja v Avstraliji ⁽¹³⁾ je odkrila, da stroški recikliranja predstavljajo le 38% vrednosti prihrankov, ki jih prinaša in predstavljajo:

- prihranke zaradi zmanjševanja onesnaženja zraka in vode pri pridobivanju materialov iz naravnih virov
- prihranke zaradi zmanjševanja izkoriščanja mineralov, rudnin in gozdov
- prihranke zaradi zmanjševanja emisij toplogrednih plinov (kvote)
- zmanjševanje uporabe zemljišč za odlagališča

9) Eko parki

Eko parki v lokalnih skupnostih lahko nadomestijo odlagališče. Znotraj Eko parka najdejo prostor mala podjetja, ki se ukvarjajo s ponovno uporabo, recikliranjem in kompostiranjem. Podjetja so locirana na enem mestu in lahko postanejo osnova za uspešno ravnanje z odpadki. Lokalna podjetja in prebivalci lahko v parku odložijo vse materiale in odpadke, ki jih je možno ponovno uporabiti, reciklirati ali kompostirati, nekatere celo prodajo in po ugodni ceni nakupujejo druge.

Eko parki lahko nastanejo z zasebnim kapitalom, ali pa jih ustanovijo lokalne oblasti tako, da zagotovijo ustrezno zemljišče, zgradijo osnovno infrastrukturo in prostor oddajo podjetnikom. Podobno v svetu na primer ravna letališča.

Primer: *Urban Ore Inc, Berkely, Kalifornija* ⁽¹⁴⁾

Urban Ore je podjetje, ki letno dosega dobiček v višini 1,5 MIO USD in zaposluje 25 ljudi. Svoje dejavnosti so povezali in prilagodili 12 kategorijam odpadkov: odpadki za ponovno uporabo, kovine, kemikalije, steklo, papir, plastika, tekstil, les, gradbeni odpadki, odpadki iz vrtov, zemlja, ostanki hrane.

Vsaka kategorija ima svoje značilnosti, ki določajo ustrezno ravnanje, možnost predelave in prodaje, ter ceno na trgu. Kategorije z velikim volumnom so papir, odpadki iz vrtov in ostanki hrane (kamor prištevajo tudi živalske ostanke). Kategoriji, ki dosegata najvišji dobiček sta odpadki za ponovno uporabo in kovine. Kategorije z velikim razmerjem med težo in volumnom so ostanki hrane, gradbeni odpadki in zemlja. Najtežja kategorija za recikliranje je plastika, sledijo pa ji kemikalije. Vse ostalo lahko 100 % reciklirajo, ponovno uporabijo ali kompostirajo. Dejavnosti, ki se ukvarjajo s temi dvanajstimi kategorijami odpadkov, so razdelili v tri sklope: ponovna uporaba, recikliranje, kompostiranje.

10) Strupene snovi, nevarni gospodinjski odpadki in programi vračanja

Čeprav nevarne snovi predstavljajo le majhen delež gospodinjskih odpadkov jih za uspešno uvajanje Zero Waste strategije ne smemo zanemariti. Nevarne odpadke je potrebno identificirati. Nekatere lokalne skupnosti ločeno zbirajo nevarne odpadke na posebnih zbirnih mestih. Drugje pa je organizirano zbiranje nevarnih odpadkov iz gospodinjestev na določene dni v letu. Nekatere lokalne skupnosti so na odlagališčih, v Centrih za ponovno uporabo ali Eko parkih organizirale poseben prostor za zbiranje in izmenjavo potencialno nevarnih odpadkov, kot so na primer barve.

10.1 Porabi do konca

V Centrih za ponovno uporabo lahko organiziramo zbiranje barve, ki jo uporabljamo znotraj centra v okviru posameznih programov. Ideja je pravzaprav preprosta: če je dovolj varno za uporabo (kar pogosto niti ni, a to je že druga zgodba), je dovolj varno, da porabimo do konca. Če tega ne zmore posameznik, lahko celotna skupnost.

Primer: V New Brunswick, Kanada je podjetje, ki je specializirano za predelavo zbrane odpadne barve v novo ⁽¹⁾.

10.2. Vračanje proizvajalcu

Uporabo nekaterih nevarnih snovi, kot na primer živo srebro, bi morali pravzaprav prepovedati. Če pa jih proizvajalci želijo še naprej uporabljati in jim vlade to dovoljujejo, pa bi morali sprejeti zakonodajo, ki od podjetij zahteva organizirano vračanje izdelkov proizvajalcu (živo srebro vsebujejo na primer neonske žarnice, baterije, termometri). Podobno bi moralo biti urejeno vračanje odpadnih avtomobilskih gum.

10.3. Vračanje trgovinam na drobno

V Ottawi, Kanada ⁽¹⁵⁾ uspešno izvajajo program, s katerim preko 350 trgovin na drobno omogoča oddajanje 65 različnih nevarnih izdelkov in izdelkov, ki jih je težko reciklirati. Trgovine na drobno z veseljem sodelujejo v programu zaradi pozitivnega reklamiranja, ki so ga s tem deležne.

Cilj vračanja izdelkov je ustvariti pritisk na proizvajalce, ki z njimi ustvarjajo dobiček. Izdelki, ki jih ni možno reciklirati, ponovno uporabiti ali kompostirati postanejo neuporabne smeti, ki lokalnim skupnostim povzročajo stroške ravnanja z njimi. Še bolj pomembno pa je, da le proizvajalci odločajo o oblikovanju, uporabi nevarnih snovi, količini embalaže in življenjski dobi izdelkov.

Davkoplachevalci in trgovine na drobno s programi vračanja vzpostavljajo pritisk na proizvajalce, da sprejmejo odgovornost za svoje izdelke tudi v zadnji fazi njihovega življenjskega cikla.

11) Ostanki odpadkov

Ko z ločenim zbiranjem zagotovimo recikliranje, ponovno uporabo, kompostiranje in izločanje nevarnih odpadkov, nam še vedno ostane določena količina mešanih odpadkov.

Mešani odpadki nastajajo zaradi neustreznih materialov ali nepravilnega ločevanja ob nastanku.

Zero Waste strategija vključuje odgovornost proizvajalcev: pri oblikovanju izdelkov morajo uporabljati materiale, ki jih je možno ponovno uporabiti, reciklirati ali kompostirati.

Lokalne skupnosti so zato prisiljene ostanke mešanih odpadkov še naprej odlagati na odlagališčih. Imajo pa možnost nadzora nad tem, kakšni odpadki so na odlagališču odloženi. Nadzor lahko izvajamo na dveh nivojih.

Prvi nivo nadzora je ob ločenem zbiranju na viru nastanka odpadkov. Dosledno ločevanje, ponovna uporaba, recikliranje in kompostiranje, ter izločanje nevarnih snovi lahko pomembno zmanjša količino in vrste odloženih odpadkov.

Drugi nivo pa je nadzor mešanih odpadkov neposredno pred odlaganjem.

Primer: *Nova Scotia, Kanada*⁽¹⁾

Na separirni liniji še enkrat pregledajo mešane odpadke. Izločajo reciklate in nevarne odpadke, ki niso bili ločeni ob nastanku. Ostanki mešanih odpadkov ponavadi predstavljajo organske odpadke, ali odpadke, ki jih ni možno reciklirati (najpogosteje plastika). Te mešane odpadke zmeljejo in jih kompostirajo zato, da biološko stabilizirajo

organske frakcije. Kompostiranje poteka 21 dni. Tako obdelane mešane odpadke zatem odložijo na odlagališču.

V petih letih so uspeli zmanjšati količino odloženih odpadkov za 50%, uvajanje Zero Waste strategije pa je omogočilo nastanek 3.000 novih delovnih mest.

ODGOVORNOST PROIZVAJALCEV

Družbo v kateri danes živimo lahko opišemo kot družbo nevarnih izdelkov in izdelkov za enkratno uporabo. Vzroka za takšen razvoj sta dva:

- vlade preko davkoplačevalcev subvencionirajo izkoriščanje naravnih virov
- davkoplačevalci sprejemamo breme odstranjevanja vseh izdelkov in embalaže, ki jih proizvajalci pošiljajo na trg

Ob tem pa lahko davkoplačevalci in vlade le malo vplivajo na oblikovanje in proizvodnjo izdelkov ter uporabo embalaže, ki na koncu svojega življenjskega cikla postane odpadek.

Primitivni poljedelec kamene dobe je za vsako energetske enoto, vloženo v obdelovanje zemlje dobil pridelek z 12 energetskimi enotami, sodobni intenzivni pridelovalec hrane pa komaj 1/6 pri žitu, 1/10 pri žitnih proizvodih, in 1/50 pri morskih ribah. Ocenjujemo, da 80% surovin, ki pridejo v podjetje, predstavlja odpadek; v podjetjih se nekoristno izgubi okoli 70% kupljene energije.

Smoter naravnih bogastev ni črpanje za nadaljnjo predelavo v gospodarskih sistemih, ampak predvsem vzdrževanje življenja v njegovi mnogoteri pojavnosti. ⁽²²⁾

Le okolje je med tremi sestavinami ekonomskega razvoja in stebrov blaginje (okoljske, gospodarske, socialne), še naprej prepuščeno ekonomski stihiji. Tako je danes večina gospodarske rasti še vedno tehnološko nevzdržno močno pogojena s povečanjem porabe naravnih virov in storitev okolja.

Kar se tiče razvojne uporabe naravnih virov, je v Sloveniji razprostranjeno zaraščanje kmetijskih površin, slabo gospodarjenje s sekundarnimi surovinami in nizka stopnja reciklaže, neučinkovitost financiranja varstva okolja, razmeroma visok delež umazanih industrij in konkuriranja v naravnih virih. ⁽²³⁾

1) Vračanje proizvajalcu

Vračanje odpadne embalaže in izdelkov je del odgovornosti proizvajalca. Ko postane proizvajalec fizično in finančno odgovoren za svoje izdelke in embalažo, je prisiljen uporabljati nenevarne materiale in oblikovati izdelke z daljšo življenjsko dobo ter zmanjšati količino embalaže.

Zakonsko je leta 1991 odgovornost proizvajalcev prva sprejela Nemčija. V Evropi je tovrstna zakonodaja spodbudila skoraj 90% recikliranje in ponovno uporabo znotraj proizvodnih procesov ter spodbudila uporabo embalaže za večkratno uporabo.

2) Okolju prijazna nabava

Vsaka organizacija, podjetje ali posameznik lahko z ustrezno nabavo sodeluje pri uvajanju Zero Waste strategije z:

- izbiro materialov pri oblikovanju in proizvodnji izdelkov
- izbiro izdelkov, ki jih uporabljamo v organizaciji
- izbiro in količino embalaže za izdelke
- pogodbeno dogovorjenimi zahtevami dobaviteljem

Odločimo se lahko za nakup izdelkov iz recikliranih materialov (napr. recikliran papir), nenevarnih izdelkov ali izdelkov, ki uporabljajo manj energije.

3) Oblikovanje izdelkov in embalaže

Podjetja se odločajo za drugačno oblikovanje izdelkov in embalaže zaradi:

- zniževanja lastnih stroškov ali
- zahtev zakonodaje

Primer: *Herman Miller, ZDA* ⁽¹⁾

Herman Miller je proizvajalec pisarniškega pohištva. Dobavitelj je podjetju dobavljal plastične kalupe za sedeže stolov, zapakirane v kartonske škatle za enkratno uporabo. V kartonski škatli je bilo 56 sedežev zavitih v zaščitne vreče. Sedeži so bili med sabo ločeni z valovitim kartonom. Herman Miller-ju je ob vsaki pošiljki ostalo približno 13,5 kg odpadne embalaže. Podjetje je skupaj z dobaviteljem razvilo zaščitno embalažo za 80 – 100-kratno uporabo. Embalaža za 90 sedežev ima enak volumen kot prejšnje kartonske škatle za 56 sedežev.

4) Zero Waste v podjetju

Poleg preoblikovanja izdelkov in embalaže lahko organizacije:

- minimizirajo količino odpadnih in odvečnih materialov
- v izdelkih in embalaži maksimizirajo uporabo materialov, ki jih je možno reciklirati, ponovno uporabiti ali kompostirati
- ponovno uporabijo, reciklirajo ali kompostirajo odpadke, ki nastajajo pri proizvodnji in delovanju organizacije
- opravijo revizijo nabave in od dobaviteljev zahtevajo dobavo izdelkov, ki ustrezajo Zero Waste zahtevam
- oblikujejo servisno mrežo in organizirajo vračanje in ponovno uporabo ali recikliranje svojih izdelkov in embalaže

Primeri:

Xerox Corporation, Rochester, ZDA ⁽¹⁾

Leta 1990 je Xerox oblikoval poseben program recikliranja in ponovne uporabe. Vzrok za oblikovanje programa niso bile okoljevarstvene zahteve, pač pa zniževanje proizvodnih

stroškov. Leta 1997 so uspeli znižati stroške za 40 – 50 MIO USD. Program je oblikovan tako, da ob dobavi novega stroja, starega vrnejo v podjetje. Del sestavnih delov ponovno uporabijo, del reciklirajo, le približno 5% materialov pa odstranijo.

Xerox Corporation, Venray, Nizozemska ⁽¹⁾

V Venray-u je sedež korporacije Xerox v Evropi. S programom vračanja izdelkov iz 16 držav v Evropi, so leta 2000 uspeli znižati stroške proizvodnje in odlaganja odpadkov za 76 MIO USD.

Pivovarne ZERI, Afrika, Švedska, Kanada in Japonska ⁽¹⁶⁾

Fundacija Zero Emissions Research and Initiative (ZERI) je sodelovala pri načrtovanju pivovarn, ki uporabljajo 40 različnih biokemičnih procesov, s pomočjo katerih ponovno uporabijo toploto, vodo in odpadke.

Fetzer Vineyards, Hopland, Kalifornija, ZDA ⁽¹⁷⁾

Vinograd Fetzer reciklira papir, lepenko, pločevinke, steklo, kovine, palete in sode, ter kompostira grozdje in pluto. V nekaj letih so zmanjšali količino odpadkov za 93%. Njihov cilj je nič odpadkov do leta 2009.

Ford, DuPont, Steelcase, Nike, BASF ⁽¹⁸⁾

Podjetja v svojo proizvodnjo uvajajo nenevarne materiale in materiale, ki jih je možno ponovno uporabiti, reciklirati ali kompostirati.

Vsem podjetjem je skupno sodelovanje s svetovalcema Williamom McDonoughom in Michaelom Braungartom. Z njuno pomočjo preoblikujejo svoje proizvodne procese v dve zaključeni zanki:

- v prvi s preoblikovanjem izdelkov in procesov izločijo vse nevarne snovi in jih zamenjajo z nenevarnimi, biološko razgradljivimi materiali
- v drugi zanki pa dovoljujejo porabo potencialno nevarnih snovi, vendar le na tak način, da nikoli ne vstopijo v ekosistem – zagotovljena mora biti njihova neskončna ponovna uporaba

Motivacija podjetij, ki se odločajo za preoblikovanje svojih proizvodnih procesov je predvsem zniževanje stroškov proizvodnje. V ZDA podjetja za prilagajanje okoljski zakonodaji letno namenijo 2,6% letnega BDP.

ZAKLJUČEK

Pot do Zero Waste ciljev ni lahka. Čeravno deluje po preprostih načelih, njihovo uresničevanje terja trdo delo, vztrajnost in ustvarjalnost udeležencev tako v lokalnih skupnostih, kot v podjetjih. Zero Waste ne ponuja kratkoročnih rešitev, cilje strategije je moč dosežati le dolgoročno.

Priznati je potrebno, da med dolgoročnimi cilji in vmesnimi rešitvami obstaja razkorak.

Če je naš dolgoročni cilj nič odloženih odpadkov, v vmesnem obdobju še vedno potrebujemo odlagališča za nenevarne mešane ostanke odpadkov. Toda kakšno izbiro imamo na voljo? Po sežigu odpadkov nam še vedno ostane 35 % pepela in ostankov

onesnaženih z dioksini in težkimi kovinami. Pepel in ostanke moramo še vedno odlagati na odlagališču in kljub skrbnemu ravnanju z njimi onesnažujemo ozračje, zemljo in podtalnico.

Mar ni bolj smiselni cilj nič odloženih odpadkov, pa četudi ga lahko dosežemo šele čez desetletje?

Ločeno zbiranje reciklatov predstavlja strošek za lokalne skupnosti, čeprav bi morali biti neprimerno oblikovani izdelki in embalaža odgovornost proizvajalcev.

Miselnost managerjev v podjetjih pa se spreminja. Spremembe temeljijo na ekonomskih načelih zmanjševanja stroškov proizvodnih procesov in odstranjevanja odpadkov.

Lokalnim oblastem ponuja Zero Waste rešitev za brezupno iskanje lokacij za odlagališča ali sežigalnice. Zagotavlja jim mnogo bolj vznemirljivo možnost spodbujanja podjetništva in odpiranja novih delovnih mest pri izkoriščanju odpadnih izdelkov in materialov.

Nenazadnje je pot do Zero Waste družbe neskončno bolj zanimiva, zabavna in ustvarjalna kot odlaganje na odlagališču ali sežiganje v sežigalnici. Prekladanje in zasipanje smeti ali metanje na ogenj pač ne nudi velikih izzivov ali zahteva strašno ustvarjalnosti, mar ne?

Primer: *Center za ravnanje z odpadki Vrhnika*

V Centru za ravnanje z odpadki Vrhnika so v petih letih uspeli 50% odpadkov preusmeriti iz odlagališča. Podjetju je to uspelo predvsem zaradi lastne iznajdljivosti, inovativnosti in uspešnega vizionarskega vodenja.

ZEROWASTE: PRILŽNOST ZA SLOVENIJO

Slovenija je na razpotju. Odlagališča odpadkov se polnijo, iščemo nove rešitve. Možnosti izbire sta le dve: sežigalnice ali pot v Zero Waste.

Obe možnosti se medsebojno izključujeta, ker:

- naložba v izgradnjo sežigalnice in njeno obratovanje zahteva velika finančna sredstva; za razvoj programov recikliranja, ponovne uporabe in kompostiranja pa jih zmanjka
- sežigalnica potrebuje za svoje delovanje in vračanje naložbe stalen dotok pogodbeno dogovorjene količine odpadkov, ki jih z recikliranjem, ponovno uporabo in kompostiranjem zmanjšujemo (pogodbe so ponavadi dolgoročne: 20 ali 25 let)

Slovenija ima enkratno priložnost postati druga Zero Waste država na svetu in prva v Evropi prav zato, ker še nima sežigalnice komunalnih odpadkov.

Kako bi zvenela Zero Waste vizija: ⁽²¹⁾

- sprejem Zero Waste strategije predstavlja za Slovenijo veliko priložnost
- Zero Waste strategija omogoča zaščititi, razvijati in izgraditi '100% čisto' blagovno znamko, s katero se lahko predstavljamo kot čista, zelena

turistična destinacija

- bo pomenila zaščitni znak zunanjim trgov (izvoz), da pridelki prihajajo iz neonesnaženega okolja, brez skritih nevarnosti kot so dioksin in onesnažena podtalnica
- z recikliranjem maksimalne količine materialov se bo zmanjšal uvoz primarnih surovin in zagotovila njihova popolna izraba
- odlagališča so največji vir toplogrednih plinov in obsežno zmanjšanje odpadkov bo omogočilo izpolnjevanje obveznosti iz Kyotskega sporazuma
- lokalne skupnosti bodo lahko kontrolirale in obvladovale vedno dragocenejše vire – odpadke lahko spremijo v bogastvo
- s ponovno uporabo ločeno zbranega materiala bomo zagotovili nova delovna mesta
- dolgoročni stroški ravnanja z odpadki se bodo občutno znižali in prihodnji rodovi bodo rešeni skrbi zaradi onesnaženega okolja
- razvoj in inovacije bodo imele prosto pot, neomejeno z preživelim razmišljanjem industrijske dobe. Tako razvite tehnologije predstavljajo možnost izvoza na tuje trge.
- Slovenija bo lahko ponosna na svoje pionirstvo pri pobudi za okoljevarstveno/družbeno strategijo

Nemogoče? Nova Zelandija je takšno vizijo sprejela maja 2001.

Primerjava demografskih podatkov

	Slovenija ⁽¹⁹⁾	Nova Zelandija ⁽²⁰⁾
Površina (km ²)	20.251	268.000
Število prebivalcev	1.965.986	3.540.000
Gostota poseljenosti (št. prebivalcev na km ²)	97	13,2
Delež urbanega prebivalstva	60 % ⁽⁷⁾	70 %

VIRI IN LITERATURA

- (1) Connet, Paul in Bill Sheehan (2002): *A Citizen's Agenda for Zero Waste*, R'02, 6th World Congress on Integrated Resources Management, Geneva, Switzerland, Proceedings R'02: CD Rom, EMPA
- (2) www.act.gov.au/nowaste
- (3) www.zerowaste.co.nz, kontakt: Warren Snow, Email: wsnow@envision-nz.com
- (4) www.ci.seattle.wa.us/util/solidwaste/SWPlan/default.htm
- (5) Kontakt: Del Norte County Solid Waste Management Authority, tel.:707-465-1100, Email: recycle@cc.northcoast.com, Del Norte County Zero Waste načrt (februar 200) je dostopen na straneh www.grrn.org/order/order.html#del_norte
- (6) Roumpf, J. (1998): *Wet and dry all over, Resource Recycling*, April 1998, 29-34; Kelleher, M. (1998): *Guelph's Wet Dry System. Up-to-date costs are now available*, Solid Waste and Recycling, Feb-March 1998, 34-35
- (7) Hidroinženiring d.o.o. (1995): *Zasnove sistemskega koncepta za ravnanje z odpadki*, Ljubljana, december 1995
- (8) Hidroinženiring d.o.o. (1995): *Strokovne osnove za vrednotenje toka odpadkov*, Ljubljana, februar 1995
- (9) Faviono, E. (2002): *Optimisation of Shceemes for Source Separation of Compostable Waste Considering the Locality most Suitable Technique*, Beyond Recycling: Zero Waste Conference, London, Feb 2002, Proceedings
- (10) Morris, Jeffrey (2002): *Zero Waste Economics – Think Globally, Pay Locally*, R'02, 6th World Congress on Integrated Resources Management, Geneva, Switzerland, Proceedings R'02: CD Rom, EMPA – grafi so v gradivu uporabljeni z dovoljenjem dr. Jeffrey Morrisa
- (11) United State Environmental Protection Agency, *Federal Disincentives: A Study of Federal tax Subsidies and Other Programs Affecting Virgin Industries and Recycling*, EPA 230-R-94-005, August 1994
- (12) GrassRoots Recycling Network, Friends of the Earth, Taxpayers for common Sense & Material Efficiency Project, *Welfare for Waste: How Federal Taxpayer Subsidies Waste Resources and discourage Recycling*, GrassRoots Recycling Network, April 1999
- (13) Nolan-ITU, SKM Economics, and ENVIROS/RS, Independent Assessment of Kerbside Recycling in Australia, Australian National Packaging Covenant Council, January 2001, www.packcoun.com.au

- (14) Urban Ore Inc. (1995): Envisioning Resource Recovery Parks: Twelve Strategic Imeratives, R'02, 6th World Congress on Integted Resources Management, Geneva, Switzerland, Proceedings R'02: CD Rom, EMPA
- Kontakt: dr. Dan L. Knapp, Urban Ore Inc., 900 Murray Street, Berkeley, California 94805, tel.: 510-235-0198, www.urbanore.citysearch.com, Email: urbanor@aol.com
- (15) Ottawa Take It Back! www.city.ottawa.on.ca/gc/takeitback/index_en.shtml ali www.grrn.org/resources/ottawa_take_it_back.html
- (16) www.zeri.org/systems/brew.htm
- (17) www.fetzer.com, zatem Fetzer Story, zatem Environmental Philosophy
- (18) Conlin, Michelle in Paul Raeburn: *Industrial Evolution*, Business Week, April 8, 2002, Environment
- (19) *Slovenija, Turistični vodnik*, Založba Mladinska knjiga, Ljubljana 1997
- (20) *New Zealand*, Lonely Planet Publications, September 1998
- (21) *The End Of Waste, Zero waste by 2020*; Zero Waste New Zealand Trust, maj 2001, www.zerowaste.co.nz
- (22) Radej, Bojan (2001): *Uvod v ekonomiko trajnostnega razvoja*, Tematska številka IB revije o trajnostnem razvoju, številka 4 / 2001
- (23) Radej, Bojan (2001): *Od konvencionalnega ekonomskega razvoja k trajnostnemu – implementacijske teze*, Tematska številka IB revije o trajnostnem razvoju, številka 4 / 2001

DRŽAVNI SVET REPUBLIKE SLOVENIJE

POSVET - ODPADKI PROBLEM ALI PRILOŽNOST

(23. maj 2002)

Posvet je vodil Tone Hrovat, predsednik državnega sveta.

Posvet se je pričel ob 16.42 uri.

VODJA TONE HROVAT: Dovolite mi, da seveda vas v imenu državnega sveta Republike Slovenije, prav lepo vse skupaj pozdravim. Obenem pa seveda izrazim zadovoljstvo, da ste se odzvali v tako velikem številu, kar daje seveda vedeti, da je tema zelo pomembna, da je tudi pereča in da je o njej potrebno razpravljati.

Torej današnji posvet, "Odpadki, problem ali priložnost", ki smo ga pa skupaj spet organizirali z Monatero, slovensko fundacijo za trajnostni razvoj. In seveda posebej toplo pozdravljam direktorico, gospo mag. Vido Ogorevc Wagner in vse, ki ste sodelovali v pripravi tega posveta ter vse, ki boste obogatili današnji posvet s svojimi prispevki in seveda tudi z diskusijami.

Z današnjim posvetom kot ponavadi državni svet nadaljuje že z ustaljeno prakso. Tako s posvetovanji, javnimi razpravami o najbolj aktualnih temah in ključnih vprašanih naše družbe. Na ta način skušamo v državnem svetu prispevati k uveljavljanju širših interesov civilne družbe in ustvariti realno osnovo za oblikovanje stališč in mnenj k obravnavani zakonodaji.

Danes smo se zbrali, da se seznanimo kakšno je stanje na področju ravnanja z odpadki v Sloveniji, predvsem pa poudarimo potrebo po razreševanju problematike ravnanj z odpadki, ki je pogoj za doseg pomembnih ciljev na področju varstva okolja. Sedanji nakopičeni problemi pri ravnanju z odpadki izvirajo iz dosedanjega družbenega odnosa do odpadkov in načinov ravnanj z njimi. Zato je pomembno, da čim prej pristopimo v vzpostavitvi učinkovitega sistema ravnanj z odpadki in dosežemo koncenzualne rešitve na nacionalni in seveda tudi na lokalni ravni.

Želel bi poudariti, da je zagotavljanje celovite zaščite okolja, eno ključnih vprašanj do trajnostnega razvoja. Vendar pa današnje razmere kažejo na netrajnostno ravnanje z odpadki in razmetavanje z naravnimi viri, ki so omejeni. Velja omeniti, da z razvitostjo države, količina komunalnih odpadkov narašča. Zato bi bil najpomembnejši način za zmanjšanje komunalnih odpadkov, v spremembi načina življenja in s tem poraba izdelkov, storitev in energije.

V državnem svetu se zavedamo, da sta dvig stopnje okoljske zavesti in povečanje znanj o okoljski problematiki, pomembna dejavnika, zmanjševanja pritiskov na okolje. Da pa bo najširša javnost, katere soglasje je potrebno pri razreševanju te občutljive

problematike lahko odigrala pomembno vlogo aktivnega dejavnika na področju varovanja okolja, pa je potrebno zagotoviti njeno vpletenost v iskanje rešitev na tem področju.

Zato je današnji posvet priložnost, da spregovorimo o prihodnosti ravnanja in gospodarjenja z odpadki v Sloveniji in s tem prispevamo k zmanjševanju negativnega vpliva na okolje, v katerem živimo. Seveda pričakujem tudi kot predsednik državnega sveta, v imenu svetnikov tudi vaše pobude, katere smo pripravljene v državnem svetu podati tudi naprej v procedure in seveda tudi tiste predloge, ki bodo tako rekoč zakonsko vplivali na cilje, katerih si boste

2. TRAK: (PT)

(Nadaljevanje): zadali. Argumenti, sem prepričan, da bodo močni, prepričan sem tudi, da bodo prepričali marsikoga, ki deluje v politiki, da vas bo upošteval in s takim ciljem, s takim, ne upanjem, ampak razmišljanjem, sem prepričan, da bodo upoštevani tudi tisti predlogi, katerih boste posredovali ob tem posvetu in seveda tudi po posvetu. Mislim, da ne bomo končali samo s tem posvetom na to temo.

Glede na to, da seveda je že kar nekajkrat bila soorganizatorja gospa direktorica, gospa Vida Ogorevc Wagner, bi jo prosil za nekaj besed in seveda tudi potem za vodenje današnjega posveta, glede na to, da imam, se bom moral umakniti, vendar bodite prepričani, bom izredno spoštoval in rešpektiral vse predloge, ki jih boste dali in bom tudi dal naprej v razpravo, tudi v državnem svetu. Gospa direktorica, izvolite.

MAG. VIDA OGOREVC WAGNER: Lep pozdrav, gospe in gospodje, kolegi, prijatelji, stari znanci že tukaj. Kot rečeno, ta naš posvet je eden v vrsti podobnih posvetov, ki smo jih že imeli na različne tematike tukaj. Lahko bi zdaj morda, moja uvodna beseda v smislu ozadja in aktualnosti teme.

V smislu ozadja lahko povem nekaj besed o projektu, ki ga prav v tem tednu Monatera zaključuje, ki je bil skoraj leto in pol trajajoč, ki se posveča konstruktivni vlogi nevladnih organizacij pri izvajanju zakonodaje na področju okolja v Sloveniji.

Namreč pred letom in pol smo bili pred razmislekom, kako lahko kot nevladna organizacija ponudimo neke modele za konstruktivno vlogo, zato da bi bilo izvajanje zakonodaje, ki se je zdaj v procesu vključevanja v Evropsko unijo v veliki meri prenesla v naš pravni red, da bi bilo izvajanje boljše, ker vemo, da je to ena šibkih točk v Sloveniji.

Tako po mnenju poročil Evropske unije, kot po naši lastni izkušnji. Tako je nastal projekt, trije vidiki, vloge nevladnih organizacij na treh področjih okoljskega pravnega reda, ki ga je sofinancirala v največji meri delegacija Evropske unije. Nizozemsko ministrstvo in pa podprlo tudi slovensko ministrstvo za okolje in prostor.

Osrednji steber tega projekta je prav ta, kateremu je posvečena današnja tema. In sicer zanimala nas je vloga nevladnih organizacij v nekem smislu psa čuvaja kot pravijo angleži "watch dog", se pravi tistega nadzornega, ki spremlja kako se je zakonodaja in

pa strategije, ki so bile sprejete, kako se izvajajo zares v stvarnem življenju.

Prvi steber je bil v smislu bolj usposabljanja in zadnji steber v smislu sodelovanja pri sprejemanju zakonodaje. Tako, da smo za področje ugotavljanja spremljanja, nadziranja, izvajanje zakonodaje izbrali prav odpadke. In sicer predvsem

3. TRAK: (DAG)

(Nadaljevanje) v smislu odlaganja in pa predelave odpadkov in pa strategijo, ki je bila sprejeta na vladi, strateške usmeritve za ravnanje z odpadki. Zanimalo nas je pač, kakšno je izvajanje. Pri tej analizi, o kateri bo več povedal kolega Kevc, ki ta projekt tudi vodi, pa so se nam tudi horizonti precej razširili, tako da smo šli izven samo ugotavljanja, nastale so tudi mnoge pobude in se bomo prav k temu vrnili. Tako da v smislu aktualnosti teme je že gospod Hrovat povedal precej. Lahko rečem, da morda v tem širšem, globalnem kontekstu, v smislu trajnostnega razvoja je nedvomno gospodarno ravnanje z naravnimi viri, zaključevanje osnovnih tokov eden od temeljev trajnostnega razvoja. Letos, kot veste, proslavljamo 10-letnico konference o razvoju in okolju v Rio de Janeiru, se pripravljamo na konferenco v Johannesburgu. Nastala je tudi 6. akcijski program v Evropski uniji, ki eno od štirih osrednjih, prioritetenih tem posveča prav tej trajnostni izrabi surovin, snovni učinkovitosti, kjer so odpadki velik del tega. In v Sloveniji smo ta hip, lahko rečemo, še na razpotju, kjer nam je precej opcij še odprtih. Tako da ti investicijski ciklusi se ponekod šele začenjajo v smislu te trše infrastrukture.

Tako da v tem smislu se tudi pridružujem temu mnenju, da ta dogodek nikakor ni ne prvi ne zadnji na temo odpadkov, je pa nedvomno v enem zanimivem trenutku, vsaj po našem mnenju. Tako da v smislu našega današnjega dnevnega reda je velika udeležba tudi, lahko rečemo, indikator aktualnosti teme, potrditve te aktualnosti. Naši govorci, ki so danes na programu, so pa tudi odraz strukture, ki je precej široka, od občinskih struktur do komunalnih podjetij, predelovalcev, nevladnih organizacij, strokovnjakov in pa morda zainteresiranih posameznikov.

Tako da v tem smislu bi morda startali s krovnega, lahko rečemo, nacionalnega pogleda v Sloveniji. Ali lahko kar povabim gospoda mag. Radovana Tavzesa, državnega sekretarja na ministrstvu za okolje in prostor, s prispevkom "Perspektive ravnanja z odpadki v Republiki Sloveniji".

MAG. RADOVAN TAVZES: Hvala lepa za besedo. Namen tega, kar bi rad povedal, je to, da osvetlimo delo ministrstva ali pa recimo vlade, izvršne oblasti, na področju ravnanja z odpadki in tudi neko oceno podamo ali pa naš pogled na ocenjevanje tega dela, probleme in pa kratkoročne programe, projekte, ki jih vodi ministrstvo, predvsem za leto 2002 in 2003, skratka, gre za projekte, ki bi jih ministrstvo v tej sestavi, v tem mandatu še izvedlo in jih ima trden namen izvesti.

Najprej bi ugotovili, kar se tiče formalnosti. Kar se tiče harmonizacijskega procesa, v tem trenutku je v naš pravni red prenesenih slabih 93% evropske zakonodaje, in to

verificirano, glede na to, da nas ocenjujejo na poseben način, na tako imenovanih tabelah konkordančnosti in v teh tabelah konkordančnosti ima področje odpadkov 3.120 točk, ocena zakonodaje, ki je v pravnem redu v Sloveniji, je pa 2.895 točk. Vprašanje se postavlja, zakaj ni to 100%, kaj manjka. Manjkajo določbe o odškodnini oziroma škodne določbe, ki so vezane na tiste, ki povzročajo odpadke, ki jih odlagajo, pa teh eventualnih škod za okolje nimajo zavarovanih. To je tema, ki jo moramo urediti z zakonom. Zakon je vezan na amandmaje zakona o varstvu okolja in vlada ga bo vložila v parlament, te amandmaje,

4. TRAK: (DAG)

(Nadaljevanje) recimo temu evropski amandmaji, še pred letošnjim dopustom. Skratka, gre za zavarovanje oziroma za odgovornost za škodo za okolje, je seveda tistih manjkajočih 8%.

Kateri so programi, skladno z evropsko zakonodajo, ki jih mora država verificirati, ki jih mora vlada sprejeti, ki skladno z našo zakonodajo zavežejo dodatno tako izvršno oblast kot lokalno skupnost in ki jih še nimamo potrjenih na način, kot jih zahteva naša zakonodaja. To je program, ki je vezan na embalažo, ta je pravzaprav že zaključen na vladi, na odpadno embalažo, na vladi sprejet. To je program, ki se pripravlja za diskusijo na vladi o odpadnih oljih, potem program, ki se nanaša na tiste odpadne baterije in akumulatorje, ki se štejejo med nevarne baterije oziroma baterije z nevarnimi snovmi, to je program o ... dioksidu, gre za en objekt, vendar je pomemben objekt, kjer se odlagajo hirometalurške oziroma industrijske surovine, in pa program starih bremen. Posebej bi poudaril program starih bremen. Ministrstvo je s pomočjo vlade uvedlo poseben vir za ravnanje oziroma za eliminacijo starih bremen, tam kjer država subsidiarno vstopa kot tisti skrbnik za okolje, ko povzročitelja ni znanega. Ta vir je taksa na mazalna olja, ki se bo uporabila predvsem na tista stara bremena, ki so vezana na gudrone, in pa še na neka druga stara bremena, kjer je država subsidiarno odgovorna. Ta taksa bo v tem petletnem predvidenem obdobju sanirala večino starih bremen v Sloveniji, ki se nanašajo na odlaganje oziroma na depozit teh odpadkov raznoraznih, s poudarkom, seveda, še enkrat povem, na gudronu kot produktu nekega trenutka, prejšnjega stoletja, ko se je takratna oblast odločila, da bodo ta odpadna olja reciklirali oziroma jih bodo obnavljali, niso pa poskrbeli za ostanke te obnove oziroma recikliranja.

Skratka, to so programi na paleti ministrstva, za katere ministrstvo zagotavlja, da bodo izvedljivi še v tem mandatu.

Poseben poudarek je komunalni sektor. Vlada oziroma ministrstvo je že izdalo nekaj standardov na to temo. Usklajevalni standard, ki je vezan na zbiranje ločenih frakcij, te poznate. Zagotovljeni so viri, sistemski viri za preureditev komunalnih odlagališč oziroma odlaganja komunalnih odpadkov. Manjka mogoče samo še oskrbovalni standard za odlaganje odpadkov, vendar bo ta pospremljen v, recimo, Uradni list, takrat ko bodo z amandmaji zakona o varstvu okolja postavljeni osnovni cilji tudi tega mandata, to je združevanja komunalnega sektorja. Opažamo, da je komunalni sektor razdrobljen, nesposoben pravzaprav servisirati te standarde

5. TRAK: (DAG)

(Nadaljevanje) evropske, tudi strokovno nezmožen, podkritičen in seveda do združevanja bo prišlo z zakonodajo, ki bo na področju zakona o varstvu okolja oziroma javnih služb varstva okolja uvedla regulator cen in obvezno združevanje, kar se tiče investicij po regijah, ki združujejo vsaj 100.000 prebivalcev. Skratka, gre za investicijsko politiko, tudi takso, ki več ne bo razdrobljena na posamezne občine, ne bo več predmet spletih takih ali drugačnih političnih trenutkov, ne nazadnje tudi predvolilnega časa, ampak bo prek regulatorja cen, prek agencije, po zakonu o agencijah bo imela ta pooblastila, seveda urejala tako cene kot plasma, še enkrat ponavljam, proračunskih sredstev, takse, ki se usmerjajo v investicije, kar se tiče odlaganja.

1. januar 2004 je v teh predpisih pravzaprav nek prelomni datum. 1. januarja 2004 naj bi se komunalni sektor usposobil za ločene, za zbiranje ločenih frakcij, in hkrati naj bi se na področju odpadne embalaže vzpostavila gospodarska družba za ravnanje z odpadno embalažo. Mislim, da bomo uspeli, na gospodarski zbornici že potekajo pogovori, zelo aktivni, o formiranju gospodarske družbe za ravnanje z odpadki, ki ne bo javno podjetje vlade, ki ne bo nikakor vezano z javnim sektorjem, ki bo združevalo interes vseh tistih zavezancev, ki so odgovorni za odpadno embalažo. Ti zavezanci so pa ti subjekti, ki dajejo produkte embaliranja na trg. Ker se dobršen del te embalaže zaokroži prek komunalnega sektorja, je ta gospodarska družba ali pa več družb, tista, ki bo s komunalci sodelovala, ko bodo ti komunalci predali zbrano odpadno embalažo po 1. januarju 2004 v nadaljnje ravnanje, recikliranje, predelavo ali pa odstranjevanje brezplačno, seveda s polno obveznostjo te gospodarske družbe, da to prevzame. V vseh predpisih je 1. januar 2004 datum, po katerem se bodo morala ravnati komunalna podjetja in pa seveda zavezanci za odpadno embalažo.

V letu 2003 nam manjka skladno z evropsko zakonodajo še en dokument, ki se mu pa reče program, strategija, kar hočete, o ravnanju z biološko razgradljivimi odpadki. V predpisu o odlaganju odpadkov so cilji tega programa definirani s stopnjo biološke razgradnje, vendar v tem trenutku v Evropi še ni harmoniziranih standardov, kaj pa je ravnanje z biološko razgradljivimi odpadki, torej kaj je kompostiranje. In upam, da bodo ta draft, smernice, ki so še v zelo zgodnji fazi, v Evropi sprejeti do konca tega leta, tako da bi v letu 2003 zagotovili prenos te smernice tudi v naš pravni red.

No, in če še enkrat ponovim, kaj so orodja za ta cilj tega mandata, te vlade. Regulator cen, to sem že povedal, gre za spremembo zakona o varstvu okolja, ki bi na podoben način, kot je v zakonu o energetiki urejen trg električne energije, uredili v Sloveniji na enovit način trg storitev komunalnih odpadkov, ravnanje s komunalnimi odpadki. Gre za prisilo nad občinami, ampak žal drugače ne gre.

6. TRAK: (DAG)

(Nadaljevanje) Če pogledamo harmonizacijsko pravzaprav, kako ravnaajo z odpadki v Evropi, ugotavljamo, da bi v Sloveniji, kar se tiče ravnanja z odpadki, imeli lahko kvečjemu

tri podjetja, tri komunalna podjetja. In sicer, za severni del, za osrednji del Slovenije pa za, recimo, primorsko-obalni del. In ta cilj bomo sledili, upam da uspešno, mogoče ne ravno s tremi, lahko s sedmimi - če bi diskusija o regijah v parlamentu v tem mandatu stekla, pa verjetno ne bo, bi verjetno bil tisti politični konsenz, da so to regionalne obveznosti. Ker pa v tem mandatu še ne bo tega, upamo, da bomo prek regulatorja cen, prek nadzora, prek solastništva vseh občin dosegli, da bomo imeli v Sloveniji tri, štiri podjetja, ki bodo zahtevne operacije opravljala, ne vseh, ampak zahtevne, zahtevna operacija je odlaganje odpadkov. Jaz ne rečem, da je zbiranje odpadkov zahtevna operacija, to se bo verjetno lahko še vedno dogajalo na koncesioniran način ali pa podoben način, kot se zdaj izvaja s komunalnimi podjetji. Ampak ko gre za odlaganje, ko gre za sežiganje, ko gre za odstranjevanje, ko gre za prekomejno, recimo temu, transportiranje odpadkov, bi tako vzdrževanje bilo nujno potrebno.

Seveda, država mora pa zagotoviti še nekaj, vendar to ne v tem mandatu, bo pa nastavila zadeve. Namreč, imeti moramo tudi neke minimalne državne infrastrukture ravnanja z odpadki, predvsem zaradi dveh razlogov. Slovenija je majhen gospodarski prostor in vsaka nerodnost v gospodarstvu lahko omeji ali pa omaja nek koncept ravnanja z odpadki, če nimamo zagotovljene možnosti sežiganja nekaterih vrst v industriji generiranih organskih odpadkov, če ne zagotovimo odstranjevanja nekaterih vrst ločenih frakcij, ki v nekem trenutku, zaradi danih okoliščin tistega trenutka, ne bodo našle poti na trgu recikliranja. In pa glede na azbestne odpadke in še neke take probleme je primerno, da bi za odlaganje inertnih odpadkov država zagotovila eno odlagališče, eno odlagalno lokacijo za nekatere vrste odpadkov, predvsem inertnih, za katere v tem trenutku distribucija po komunalnih odlagališčih niti ni primerna niti ni to dolgoročen način reševanja odpadkov.

Nalašč sem povedal zgodbo o azbestu. Azbest ali pa cementni azbestni izdelki so slovenski problem in pravilnik o odlaganju teh cement azbestnih izdelkov je izveden, vendar v praksi, če realno pogledamo, ni najboljša solucija, da bi tiste obveznosti dali na vsa komunalna odlagališča po Sloveniji, primerneje je poiskati eno odlagalno polje, eno odlagališče in zagotoviti za celo Slovenijo, ki mislim, da ni velik prostor, in zanamcem jasno povedati, da tu se je pa odlagalo azbest cementne izdelke, tako da ne bo potem nerodnosti, ko bodo nekateri ta odlagališča likvidirali oziroma bodo pozabili, zakaj so jih imeli. Isto gre mogoče za kakšno steklovino in tako naprej, skratka, tudi odlagalna kapaciteta je ena od infrastrukturnih rešitev, ki jih bo morala vlada zagotoviti.

Ta mandat bo zagotovo vse predpise o javnih službah, viri so zagotovljeni, to je predvsem taksa o odlaganju, nekaj je delno tudi CO2 taksa. Rešitev naslednjega mandata je, da se ustanovi to javno podjetje, vendar v nekih razmerjih,

7. TRAK: (PT)

(Nadaljevanje): ki ne bodo dopustila izsiljevanja, tista, ki smo jih doživeli pri podobnih odpadkih, govorim o klavničnih odpadkih, skratka razmerje 51, 49 je verjetno postolat, ki ga bo treba iskati pri lastništvu takih podjetij. Hvala lepa.

VODJA MAG. VIDA OGOREVC WAGNER: Hvala lepa, mag. Tavzes. Mi imamo tak običaj, da so vsi prispevki kot referati podani v paketu in je potem na koncu priložnost še za razpravo, tako da upam, da boste ostali z nami do konca. Tako, da bi šli zdaj kar na naslednjo predstavitev, malo že zamujamo, tako da bi res prosila, da se vsi govorniki držijo svojega predvidenega časa. In naslednji je kolega Albin Kevc, kot že omenjeno, vodja tega projekta pri nas v Manoteri, s predstavitevijo izsledkov pregleda izvajanja ... / nerazumljivo./ ... zakonodaje in doseganja strateških ciljev. Namreč lahko rečemo, pavšalna ocena je enostavna, izvajanje v Sloveniji je bolj slabo, nas pa je zanimalo bolj podrobno in bolj ekzaktno, kakšno je res na segmentu odpadkov oziroma teh dveh pravilnikov in strategije. Prosim.

ALBIN KEVC: Najlepša hvala. Albin Kevc je moje ime. Zelo sem vesel, da smo danes zbrani tukaj v tolikšnem številu, kar dejansko kaže na tok, da je aktualnost teme v pravem trenutku sploh, zaradi tega, kar smo pravkar slišali, da se bo očitno podoba komunalnega sektorja tista, ki ravna z odpadki, očitno vsaj po volji ali v tem mandatu ali v prihodnjem, temeljito spremenila.

To temeljito spreminjanje seveda prinaša s seboj tudi ogromne dodatne zahteve. In vsaj v tistem delu, kjer je gospod državni sekretar Tavzes govoril o tem, da je združevanje potrebno v smislu izboljšanja kapacitet oziroma izboljšanje zmogljivosti komunalnih podjetij, bi se dejansko z njim moral strinjati.

Namreč ko smo šli skozi 50 upravitelj odlagališč trenutno delujočih v Republiki Sloveniji, govorim o odlagališčih nenevarnih ali komunalnih odpadkov, smo ugotovili to, da je prav v njih, na tisti ravni veliko težav, veliko nejasnosti, kaj se pravzaprav od njih dejansko pričakuje oziroma kaj je tisto, kar že mogoče z nekim delnim sistemom ločenega zbiranja, zberejo, kaj naj dejansko naredijo. Tako, da dejansko ene vrste združevanje v tem smislu je potrebno.

Sam naslov današnjega posveta je, "Odpadki problem ali priložnost", jaz raje naslovil svoj prispevek, "Problem ali izziv". Izziv v tem smislu, ker dejansko, vsaj ko pridemo do stanja, se pravzaprav v zadnjih 10 letih kaj bistvenega ni spremenilo.

Glede na to, da se je vseeno s pristopanjem v Evropsko unijo začel oblikovati pravni okvir, znotraj katerega se ta komunalni sektor giblje oziroma ta odpadkovni sektor giblje, smo lahko zdaj vsaj koliko toliko že na jasnem, kolikšne so količine

8. TRAK: (PT)

(Nadaljevanje): koliko je podjetij, ki se s tem ukvarja, kako in kaj, pravzaprav dejansko te stvari v Sloveniji stojijo.

Letno odložimo v tem trenutku vsaj po podatkih agencije za okolje, okoli milijon 50 tisoč ton odpadkov. Tu seveda govorimo o nenavadnih odpadkih. Od tega je cca 60 odstotkov komunalnih odpadkov, 40 odstotkov iz industrije. 101 tisoč, ne vem 100

tisoč ton se komunalnih odpadkov, se predela. Dosegamo ko smo mi šli preverjati, pa povezovati zajemna območja s podatki, ki smo jih pridobili od komunalnih podjetij oziroma od upraviteljev odlagališč, je nekje 93, 94 procentna pokritost prebivalstva, kar je zagotovo nek dosežek v zadnjih letih je. Seveda cilj je v 100 procentih.

Seveda ta ocena 60, 40, komunalni, industrijski je seveda izredno pomembna, to se pravi, zaradi načrtovanja prihodnjih korakov sploh, če se bo šlo v določene državne investicije, za zagotavljanje, mislim, da je bilo rečeno minimalne državne infrastrukture, pa je zelo pomembno kako in kaj, se bo s tem ravnalo. Tako, da upam, da je ta podatek, ki mislim, da je eden najpomembnejših podatkov, vsaj kar se tiče izgradnje, za odločitve izgradnje sežigalnic v Republiki Sloveniji, eden izmed bistvenih podatkov.

Če smo pred leti še govorili o 500 kilogramih na prebivalca, lahko zdaj govorimo o 300 kilogramih na prebivalca, kar dejansko kapacitete, potrebne kapacitete dejansko spreminja.

Jaz bi zato nadaljeval s strateškimi usmeritvami oziroma z nacionalnim programom varstva okolja, ki sta edina strateška dokumenta na ravni države. Prvega je sprejela vlada, drugega je sprejel državni zbor, se pravi ljudstvo, se pravi in ta nacionalni program varstva okolja je potrdil strateške usmeritve in zahteval sicer revizijo, ki pa do danes še ni bila izvedena, mislimo pa, da bi bile dejansko v tem trenutku potrebna.

Cilji nekoč davnega leta 1996, so bili nekako taki. Vam bom prebral, ker mislim, da se ne vidi. Plan je bil da do leta 2000 zmanjšamo količino odloženih odpadkov za cca 40 odstotkov. Nekaj z uvajanjem snovne izrabe odpadkov, nekaj s sežiganjem odpadkov. V letu 2000 oziroma 2002 je ocena milijon 50 tisoč ton, kar pomeni, da smo presegli plan, vsaj za nekaj sto tisoč ton. Skratka, dejansko se pokaže ko pogledamo za nazaj, zakaj pravzaprav strateške usmeritve niso zaživele in so pravzaprav bile ene izmed dokumentov, ki pa še vedno vleče svoje sence iz preteklosti, na ta način, da ga se še danes mora upoštevati, ker je pač edini programski dokument. Pomeni dejansko to, da, da se ga nekako ne moremo rešiti, da je stvar precej ohlapna, kot je v enem internem dokumentu ministrstvo za okolje in prostor, tudi samo ocenilo, v nekaterih primerih preširoka, v nekaterih pač preohlapna.

Dejansko pa zadaj za tem strateškim dokumentom dejansko ni bilo politične volje, da bi se karkoli spremenilo. Tako, da so se začele spreminjati zadeve šele v tistem trenutku, ko smo podpisali evropski sporazum. Takrat so se začele sprejemati prvi

9. TRAK: (DAG)

(Nadaljevanje) pravilniki, uredbe, odredbe, začelo se je določati iz enega preprostega razloga, ker pogodbe se morajo spoštovati. Na žalost to velja za državo navzven, ne velja za državo navznoter. Strateške usmeritve oziroma nacionalni program varstva okolja je na nek način pogodba nas med samim seboj, na žalost tega ne počnemo.

Današnji cilji, če ste si jih lahko mogoče vmes prebrali, jih pa najdemo v dveh pravilnikih. Eden je pravilnik o odlaganju odpadkov, o zmanjševanju odloženih količin biorazgradljivih

odpadkov, katerega program se pripravlja za naslednje leto, čeprav bi tu imel komentar na gospoda Tavzesa, da mi to počnemo zaradi sebe, ne rabimo čakati Evropsko unije, vsaj kar se standardov tiče, ravnanja z biorazgradljivimi odpadki, kompostiranje je pa, mislim, že kar precej razvito v mnogih deželah sveta in tudi ločeno zbiranje biorazgradljivih odpadkov. Tako bi se dalo tu marsikaj v tem trenutku narediti.

Naslednji cilj, se pravi, cilj je nekje tja do leta 2007 doseči zmanjšanje količin biorazgradljivih odpadkov za 40%, odloženih na odlagališčih. V ta del lahko štejemo tudi po pravilniku o odpadni embalaži oziroma o embalaži pričakovani cilj do leta 2007 51,70%. Ta dva cilja se delno med seboj pokrivata, tako da dejansko funkcionalni cilj, ki ga želimo v Republiki Sloveniji recimo leta 2007 imeti, je delno zmanjšanje količin odpadkov, ki bodo odloženi na odlagališčih.

Če pogledamo zelo dobro, kako in kaj smo pa investirali v zadnjem obdobju, pa lahko zelo hitro ugotovimo, da so šla pretežno sredstva s 63%, na nacionalni ravni govorim, iz sredstev ekološko razvojnega sklada in sredstev ministrstva za okolje in prostor, je šlo 63% za urejanje odlagališč, okoli 30% za naprave za ravnanje z odpadki, ker so to kamioni in podobne stvari, za ločeno zbiranje 6% in za eno tehtnico oziroma dve tehtnici 1%. Ne vemo pa, ni nam uspelo dobiti podatkov, čeprav so določeni denarji bili potrošeni tudi za iniciativo za izgradnjo sežigalnic. S tem, resnici na ljubo, zaradi tega, ker smo mi poročali za leto 2001 kot naše leto, za leto 2002, mislim, da je ministrstvo za to leto podprlo zgolj sisteme ločenega zbiranja odpadkov, verjetno zaradi tega, ker se približujejo datumi za izvedbo zahtev odredbe o ločeno zbranih frakcijah.

Ker domnevam, da moram zelo pohiteti, in če se omejim na izvajanje zakonodaje. Jaz sem zbral nekaj punktov, ki mislim, da so zgovorni. Dejansko je, da s pravilnikom za ravnanje z odpadki se je pričel uvajati določen red. Ljudje vodijo evidenčne liste, čeprav je tam, bi rekel, vprašanje, ali je ta sistem evidenčnih listov v tem trenutku dovolj za zagotavljanje sledljivosti odpadkov od zibelke do groba. Tisto, kar smo odkrili vsaj konec prejšnjega leta, da nobeno odlagališče še ni pridobilo dovoljenja za odstranjevanje odpadkov, kar je zelo problematično, čeprav, kolikor smo slišali, da bi naj nekaj odlagališča pa bilo v postopku.

Poročanje, glede na to, da so pravilniki o ravnanju z odpadki uvedli obvezno poročanje, mislim, da mnogi med vami se tega poročanja zelo dobro spomnite, pač vsakoletnega, in pa čedalje več ga je, je pravzaprav tisti output s strani agencije za okolje nekako slab. Tisto, kar dobimo, so neki agregirani podatki brez kakršnihkoli razlag, tako da je možno tu kar precej dezinterpretacij. Upam, da bo z nastajajočim poročilom o stanju okolja to izboljšano.

10. TRAK: (DAG)

(Nadaljevanje) Načrti gospodarjenja in ravnanja z odpadki, tisoč podjetij presega tisti kriterij, ki vam je verjetno znan, kar pomeni, da imamo v industriji verjetno ogromno možnosti. Ampak mislim, da bo o tem gospod Grilc znal več povedati.

Tale graf, ki ga tu lahko vidite, je pa zanimiv zaradi tega, vidimo, kako dejansko mi uveljavljamo oziroma izvajamo določeno vrsto zakonodaje. Tehtanje, vsi veste, vsaj kar se pravilnika o odlaganju odpadkov tiče, je tehtanje bilo zahtevano s 1.7. oziroma do konca junija leta 2000. Do takrat je imelo to tehtanje zagotovljeno zgolj in samo 20% odlagališč. Kar pomeni, da do danes, pa v tem letu še zmeraj nekateri uvajajo, gradijo tehtnice, še vedno to vpliva na kakovost podatkov, o katerih poročajo. Kar pomeni, še vseeno so tukaj možne kakšne slabosti. Zato je pa tudi zanimivo, da večina tistih, ki so po tistem roku, je iskala neke vmesne rešitve, ki so tehtanje na tehtnici izven odlagališč. Zdaj, kako je to, koliko je to sledljivo oziroma nadzorljivo, je pa drugo vprašanje.

Naslednja velika pomanjkljivost, ki je bila odkrita, je dejansko to, kar se tiče obratovalnega monitoringa oziroma izvajanja programa monitoringa samih odlagališč. Tu je do konca leta pripravljen zgolj program malo manj kot oziroma polovica vseh upraviteljev odlagališč. In zdaj vsi, ki smo malo po slovenskih deponijah hodili, prekleto dobro vemo, da stvar niti najmanj ni rožnata. Ampak tu bi vam samo eno staro zgodbo pripovedoval, ki mislim, da ni tako pomembna v tem trenutku. Kaže pa na to bolj tale podatek, da bodo tisti, ki so rdeče obarvani, imajo možnosti za širitev oziroma so pričakovanje širitve. Do leta 2008 bo zaprtih 27 odlagališč. S tem bo nekako pol Slovenije brez odlagališč. Zdaj je seveda veliko vprašanje, kako naprej. Kako naprej - ločeno zbiranje odpadkov imamo urejeno, imamo odredbo, kako bomo to uredili, vendar bioloških odpadkov na žalost ni v tistem minimalnem standardu. Biorazgradljivi odpadki, ja, čakamo Evropsko unijo, da bo kaj naredila.

Imel sem še, mislim, da na koncu odpadno embalažo. Družba za odpadno embalažo se ustanavlja, zdaj sta dve ponudbi, bomo videli, kako se bo izpogajalo in kako bomo šli naprej.

Dejanski izziv vsega tega, kar se tiče ravnanja z odpadki v Sloveniji, pa je zmanjševanje količin, kako to storiti. Preprečevanje nastajanja odpadkov, kompostiranje, recikliranje, snovna izraba, spreminjanje potrošniških vzorcev. In ravno na teh področjih dejansko v zadnjih letih ni bilo skoraj nič narejenega, razen tam, kjer so podjetja izvozno usmerjena in so dejansko prisiljena zaradi zniževanja stroškov kaj podobnega tudi postoriti.

Zato kot nevladna organizacija in kot okoljevarstveniki mislimo, da minimalni standardi, vključevanje ni rešitev, da v delni snovni izrabi tudi ne, toliko da proforma nekaj izpeljemo, sežiganje in odlaganje odpadkov sta pa sploh nesprejemljivi opciji, kar pomeni, da je tu treba presneto razmisliti o tem, na kakšen način v prihodnosti mislimo dejansko početi. Dejstvo je, da strateške usmeritve ravnanja z odpadki, ki so na nek način programski dokument, bazirajo na ideologiji 80. let, konca 80. let. Danes so šle stvari mnogo dlje. Zato potrebujemo jasne cilje,

11. TRAK (ML)

(Nadaljevanje) programe za preprečevanje in plačevanje - česar v tem trenutku nimamo - ukrep za spodbujanje trga reciklatov, česar v tem trenutku nimamo, čeprav, se trg že pojavlja in jaz mislim, da bo tu ene strateške potrebno opraviti. Potrebujemo nacionalni

program izobraževanja, kjer smo vključeni vsi deležniki in pa prenova konceptov takse, na obremenovanje okolja z odlaganjem odpadkov. V tem smislu, da se lahko podprejo tudi sistemi ločenja, razvijanja oziroma recikliranja odpadkov.

Zato pa, seveda, se opravičujemo, za to podaljšanje. Sodelovanje, povezovanje, združevanje, jasni interesi, javno tehtanje, javna razprava je pravzaprav, to kar v tej državi potrebujemo.

Jaz upam, da današnji posvet, prvi korak k temu, da v prihodnosti, ne glede na to, da država, se pravi vlada, že ima nek koncept, ki je dejansko dogovorjen in ki ga namerava izvršiti. Dejansko pogledano, kaj, kakšne so možnosti za izvedbo tega, v čemer bo na koncu govora. Na koncu, da se prepustimo vizijam, tem kaj je možno narediti. In dejansko so možnosti velike. Hvala lepa.

MAG. VIDA OGOREVC WAGNER: Hvala lepa, golega Kevc. Kot rečeno, publikacija, ki ste jo lahko tudi tukaj dobili, kjer na volje, je povzetek te ocene, ki smo jo pripravili v celoti, je pa ta ocena na voljo na naši spletni strani in obsega, mislim, okrog 150 strani, kjer se lahko pozanimate za podrobnosti.

Še spet ena nova osnova potem, za diskusijo, nedvomno, ko se bomo vrnili. Če ostanemo še na tej politični ravni, pa vendar na lokalnem nivoju, bi povabila gospoda Igorja Dragslerja, župana občine Škofja Loka, k prispevku Odpadki in lokalna samouprava.

IGOR DRAGSLER: Hvala lepa za besedo. Mislim, da je prav, da tudi predstavnik lokalne skupnosti pride v današnjem popoldnevu na vrsto. Predvsem zato, ker so lokalne skupnosti, bile zaenkrat tiste, na katerih je ležalo breme ravnanja z odpadki. In, ki naj bi to, kljub temu, kar je danes državni sekretar rekel, to breme naravnano v prihodnje.

Namreč smeti nastajajo lokalno in če je potem treba v določen sistem urejanja, tudi urediti. In mislim, da bo tako tudi v naslednjih letih.

Mi smo pripravili, nek kratek pregled, ki govori o tem, kako se pač ravna. In zavestno, zopet dajem na platno - osnovne stvari, ki v lokalni skupnosti, se izvajajo ali pa si morale izvajati. Tiste stvari, ki so zapisane v veljavni strategiji ravnanja z odpadki in ki bi jih morala lokalna skupnost in državna in vsi ostali tudi sledi. Zavestno te štiri stvari, poseben poudarek na zmanjšanost nastajanja odpadkov in njihovi zmanjšanju pač na izvoru, na stvari, ki v Sloveniji bi morala teči, pa na žalost ne teče. Če pogledamo kakšno je stanje,

12. TRAK (ML)

(Nadaljevanje) za primer, po naših gorenjskih občinah, bi rekel takole. Gorenjske občine so soočene že dolgo časa z problemom, kam z odpadki, problemi so velikanski, dogovarjanja se vlečejo v nedogled. Morem povedati, da so zadeve takšne, da smo s

težko muko, organizirali izvajanje gospodarskih javnih služb, po vseh občinah. Jaz se moram zahvaliti, celo ministrstvu, da so nekatere stvari celo interveniral, pri tistih, ki smo bili malo bolj spredaj. Pri tistih je pa včasih malo bolj čudno izgledalo, kaj se te nekaj gredo, nekaj poskušajo reševati, nam prebivalcem, pa hočejo vsiliti višjo ceno. Mislim, da je to tisto, kar je temeljno. Če pogledamo vse te stvari, ki so tukaj gor, so te, te stvari, ki bi praktično danes po občinah več ali manj narejene, urejenih pa praktično ni. Jaz bi želel reči, da je, najbolj tisto, kar me vedno boli to, tisto .../Nerazumljivo./... namreč izobraževanje, in osveščanje prebivalcev, za dva milijona prebivalcev, peljemo 196 politik. Jaz temu rečem reje krat dva in potem se lahko vprašate kakšen je efekt, na nacionalni ravni. In kakšno je razmišljanje v glavi naših prebivalcev.

Če pogledamo mogoče, tudi malo stanje, kakšno je tudi v samem delu na, potem na tistem delu, ko se reče odlaganje. Tam zadeva ni nič boljša. Vse je na tistem kar je bilo. Nekaj deponij se je počelo sanirati, črna odlagališča, se pa v časih, na nekaterih delih pač sanirajo. Morem, pa povedati, da pri vsem tem, zaradi neprimerne prostorske zakonodaje, jaz bom temu rekel, zaradi nezmožnosti, da bi nekatere zadeve rešili že z prisilo. Se oproščam, državni sekretar, vi ste rekli, bomo to storili, mislim, da bomo to pač prisiljeni. Namreč vse te stvari bi lahko že vzporedno, ko smo odpeljali avtocestni program, za neke že uredili. In bi določene regionalne zadeve že pač tekle. Na primer bom povedal samo takole, v Škofje Loki, so tista registrirana divja odlagališča v letu 1999, tako, da boste približno videli, kakšno je bilo stanje v občini 1999. Morem povedati, da lokalna oblast ravna, tako kot je pač potrebno. Po tisti nemanjši hitrosti, ki jo nekdo pač prisili. Namreč, če pogledamo lokalno oblast, ponavadi, prepozno sledi državnim regulati. Namreč, to, namreč največ je k temu kriva to, ta element, da so komunalna podjetja razdrobila, kar smo danes že enkrat slišali. Po drugi strani je nezmožnost, da bi v strokovni javnosti te stvari sledil. Znotraj lokalnih skupnosti je težko najti en dialog, zato, da se določeni programi izpeljejo. Vedno so ob tem odpori. Usklajenost med izvajalci javnih služb in samimi občinarji je zelo slaba. Namreč, treba je povedati, da se tukaj komunalcev ponavadi ne razume povsem dobro. In politika bi se želela strokovno odločati. Tudi negativna politizacija vprašanja odpadkov je vedno prisotna. Vi mi samo povejte na primer, kdo je še pozitivno govoril o tem, da je treba odpadke rešiti. Tisti, ki na lokalni ravni se s tem srečujemo imamo ob tem, vedno dovolj političnih

13. TRAK (ML)

(Nadaljevanje) nasprotnikov, ki bi to reševali pač drugače, mislim, da je to tisto, kar pač ne gre.

Načeloma občine, pa misli, da tudi vsi tukaj, sprejemamo nekatere rešitve, ki jih je pač potrebno izvesti. Ko pa pridemo na konkretno raven, se pa zadeva zelo jasno ustavi. Tam pride namreč kar precej problemov in misli, da bomo o tem malo kasneje. Državna raven pa ima pač neko strategijo, nekaj smo pač sprejeli. Potem pre malo konkretizirane podzakonske akte. Namreč, kot se že prej povedal, nas je kar nekajkrat manj kot je Bavarcev, pa še kakšnega drugega naroda, ki to ureja malo drugače. Finančna stimulacija lokalnih skupnosti je pač takšna, da je premajhna. Jaz bi opozoril samo, na

razne zamrznitve komunalnih cen. In ob tem bi poudaril tudi to, da kar več kot polovica občin v Sloveniji svojim prebivalcem subvencionira cene komunalnih storitev, tako, da prebivalci niti ne vedo, kako so smeti lahko drage in zato, potem niso primerno stimulirani. Eden od teh temeljnih pogojev, iz prvega je pa tisti, ki sem ga hotel od začetka povedat, ne. Kdaj zmanjšati količino odpadkov. Namreč, če tega ne delamo od začetka, potem je pač vse to, pač zaman. Mislim, da je potem ob tem treba poudariti tudi to, da če ne kdo sledi, tistim državnim regulativam, ki smo jih prej, v prejšnjem izvajanju videli. Kjer se govori o 40% zmanjšanju, že na komunalnih odpadkov, potem pride zelo hitro do tega, da bi bila odlagališča že manj obremenjena, da bi vedeli kaj je treba v naslednji fazi početi in bi se lahko revizija strategije tudi primerno odločili.

Tukaj pa želim, pokazati nekaj kar je na lokalni ravni, pa tudi na državni ravni, najbolj pomembno. Tisto ta rdeče tam spodaj. Jaz med današnjimi tukaj, vidim zelo malo tistih, ki se z legalno politiko ukvarjajo, mnogo tisti, ki so strokovnjaki na tem področju. Politiki pa se ponavadi temu izognejo. Namreč, mogoče velja malo reči to, ne, je konec mandata, pa župani čakajo, kdaj bo mandata konec in so rekli, to bomo pustili za naslednji mandat. Tudi danes sem predstavnika države, slišal nekaj podobnega reči, tam do 2004 bomo to naredili, takrat mandat pade. Mislim pa, da to za eno ravnanje z odpadki ni primerno. Mogoče en gorenjski primer, ko se pogovarjamo o tem, kam z odpadki. Narediš projekt praktično do konca, jaz bom temu rekel, magar po stari metodi, poskušaš urediti neko osnovno izrabo na koncu. Pripraviš en kup projektov, država to sofinancira. Ko je zadevo treba lokacijsko postaviti, lokalna skupnost reče, ne pri meri pa v mojem mandatu tudi ne. Država reče pa drugače, prosim lepo, od danes naprej, je to državna javna služba. Lepo in prav. Potem bi se za tako strategijo lahko odločili nekaj let prej in bi svoje sile in svoje delo vložili kam drugam. Ta dva, tako .../ Nerazumljivo/... ena dva od osnovnih, ki jih mogoče prebit z samo obširno javno propagando ali z obširnim obveščanjem javnosti in z javnim pritiskom na politike, na tako na državni ravni, kot tudi na lokalni ravni.

14. TRAK (ML)

(Nadaljevanje) Mogoče še nekaj primerov o tem, kako se, kakšni so potem ukrepi, če se te stvari na lokalni ravni izvajajo. Namreč, s takih kakršno stanje bo tukaj na vrsti, je bilo v Škofje Loki, pred uvedbo določenega zbiranja. Takole približno je izgledalo. Morem povedati, na svojo veliko žalost, da nekateri trmasto vztrajajo, pa so v tem parlamentu zakonodajalci, da bi nekaj takšnega uvedli nazaj. Namreč, težko je ljudi prepričati, da je potrebno na tem tudi sam, da nekaj doma storiš, naj to stori nekdo drugi in mislim, da je to temeljno nerazumevanje ki v tej državi pač nastopa. Če, potem pogledamo, kakšno je potem stanje, ko se zadeva začne naprej urejati. Večina ljudi je pač ob tem tudi zadovoljna. Moram pa reči, da se ob tem vedno pojavljajo problemi. Največji problem je cena, ki jo je treba prebivalcem zaračunati. Ta ne more biti ne socialna, kot sem že prej povedal, ne tista, ki je tržna, ampak nekaj kar je potrebno, to se pravi tista, ki odraža dejansko stanje. To pomeni, če bodo prebivalci bolj pridni, se temu reče, bo cena manjša, če bodo manj pridni, bo cena večja. To je edini regulator, ki ga javnost na

koncu tudi razume in ki na koncu pusti tudi določene efekte. Vsekakor pa bi rekel, da je ena od možnosti, tudi popolna storitev na tem področju, če popolne storitve namreč ni, če niso urejeni odvozi, in snovni tokovi, za vse vrste odpadkov, potem se ta vrsta nekje neha in potem je potrebno nekaj narediti. Če ni kam z avtomobili, če niso pokriti vsi gorski kraji, če enostavno tudi kant, konec koncev ne očistiš, in so tiste vir nesnage in če na koncu ne saniraš tudi nekaterih odlagališč, predvsem pa, da ne uvedeš dovolj primerne sistema, sistem na lokalne skupnosti ne poteka tako kot je potrebno. Pomemben element, ki smo ga ugotovili na lokalni ravni, je tudi primerna gostota, jaz bom temu rekel, dostopnost prebivalcev do ločenega zbiranja. Če tega namreč ni, potem si ne predstavljajte, da bodo ljudje nosili odpadke po 200, 300 metrov daleč. Pomembno je, da imajo to zelo blizu in da lahko ta sistem vsakodnevno in vsakih pet minut uporabljajo. Tako, da smatram, da so norme, ki so zdaj predpisane za gostoto, vsaj dvakrat premajhne in da bo treba te stvari tudi precej pogostiti, namreč, ker drugače praktično skoraj da ne gre.

Morem pa povedat, da bi na koncu rekel tudi to, da je eno od temeljnih vodil, da zmanjšamo zadeve pač na izvoru. Jaz sem bil zelo vesel, da bomo nekaj naredili tudi z embalažo. Pa zdaj rad povedal tudi en primer. Če pri embalaže zadeva ne gre, potem so nam tiste količine, ki smo jih prej videli na koncu, večajo in večajo. Jaz bi pa samo javno se vprašal, kateri lobij je dosegel to, da se te stvari prelagajo v nerazumna dolga obdobja. Namreč, kdo ima tisti dobiček v tej državi, da se zadeva tako izvaja. Namreč, če pogledamo zelo jasno, trenutno komunalci in v občini smo tisti, ki počistimo tiste stvari, ki so na terenu ostale. Nepovratne embalaže in druge embalaže, ki so ostale tukaj. Predvsem bi jaz rekel, pogledajte si navadno pivsko steklenico piva

15. TRAK (ML)

(Nadaljevanje) v Sloveniji, pa vam bo povsem jasno. Če jo pustiš v lokalni skupnosti, ni jo treba oprati, komunal ti odpelje, rešiš se dvakratnega stroška. Zato menim, da je treba ponovno razmisliti v tem, kaj je z embalažnim predpisom in kdaj se bo tudi v polnosti uveljavil. Mogoče pa še nekaj, ko človek pride v glavno mesto, se vpraša, kdaj se bo tukaj kaj zgodilo. Jaz sprašujem tukaj, najbolj odgovorne tiste, kdaj bo glavno mesto za primer v tej državi. In kdaj bomo tisti, ki smo malo manjši se nehali ukvarjati z problemom, saj so oni bolj pametni, njih manj "košta". Na konec koncev pa nas bodo pa tako s tako stlačili v sedem ali tri komunalna podjetja, kjer bomo zopet vsi od začetka plačali vse ene cene. V Škofje Loki izvajamo tisto, kar smo v strategiji zapisali. Vi se pa sami vprašajte ali to delajte ali ne. Hvala lepa.

MAG. VIDA OGOREVC WAGNER: Najlepša hvala gospodu Draclerju. (Aplavz.) Žal tistega lobija danes ni med nami, da bi povedal to kar ste vprašali. Mi bomo še naredili en skok v eno sosedo naše prestolnice, da si pogledamo tudi še en lep primer na terenu. Pred tem pa vabim dr. Viktorja Grinca iz kemijskega inštituta in sicer z prispevki o odpadki v industriji, zmanjševanje na izvoru, kjer je verjetno kot je bilo že omenjeno danes še precej priložnosti.

DR. VIKTOR GRINC: Dober dan želim vsem skupaj. Mogoče bo vendarle moje izvajanje nekoliko bolj optimistično, kot mojih predhodnikov, ki so se nanašali predvsem na dogajanje in pa pričakovane usmeritve, hitrosti reševanja problemov na področju komunalne in komunalnih odpadkov. Gre namreč zaradi tega, ker je industrija z temi procesi zmanjševanja odpadkov pričela že pravzaprav pred dvajsetimi leti. V zgodnjih 80-ih letih, pa ne kot posledica neke prisile upravne ali državne, ampak čisto enostavno, motivirana je bila z zelo naraščajočimi cenami surovin in energije, kot posledica dveh naftnih kriz. Potem pa še se je temu priložilo zaostrovanje .../Nerazumljivo/... zakonodaje. Posebno po letu 90, ko se je začela intenzivno uvajati tudi na področje varstva okolja, evropska zakonodaja, to je drugi faktor. Tretji faktor je pa evropska usmerjenost ali pa izvozna usmerjenost naše industrije in je v procese urejanja, vprašanja ali pa problemov odpadkov silila tudi, so se silili tu partnerji v Evropi, kamor so to izvajali. No in potem nadaljnje možnosti so bile tudi zato, ker industrija vendarle ima kadre, ki jih javni sektor nima toliko. Niti poklica nima, pravzaprav ki bi te urejal do nadaljnjega. Potem ima, ima denar, ima določeno tradicijo, ima tudi veliko pravzaprav prednost velikega prestrukturiranja industrije v času osamosvojitve Slovenije, ko so najbolj umazane in verjetno stare tehnologije tudi se zaprle. In zato beležimo pravzaprav

16. TRAK (ML)

(Nadaljevanje) od tedaj bistveno zmanjšano stanje. In ta trend dobrega stanja urejanja sistematičnega, stalnega in urejenega še naprej. In ga beležimo mislim, tudi v naprej leta, v naslednjih deset, petnajst let, ko bo treba indumentirat vse tiste številne smernice, ki so do tedaj bile v slovenski prostor prineseni in sprejete. To se pravi, motivacija je pri njih in začelo se z prostovoljnimi, neobveznimi ampak prostovoljnimi, samoiniciativnimi ukrepi zmanjševanja odpadkov. Zmanjševane odpadke ne moremo izvzeti iz procesov zmanjševanja emisij nasploh. Razmnoževanje, preprečevanje, zmanjševanje misij nasploh, pa pomeni pravzaprav približevanje čistim tehnologijam ali pa čistim proizvodnjam. To je koncept, ki je že dolgo pravzaprav prisoten, ki je sestavni del procesnega optimiranja in že dolgo, vsaj koliko jaz to misijo poznam. Je varstvo okolja postalo integralo v proizvodnje procese. No, ne glede nato so se razvile tudi določene metodologije, ki jih intenzivno, posamezne vrste industrij, posamezne industrije ali pa tudi konzultantska dejavnost uveljavlja kot pomoč. Pomoč za samopomoč, včasih rečemo, industrija, zato, da lažje dosega to očiščevanje, če hočete ali pa približevanje čistim tehnologijam. Najbolj poznan je tudi v Sloveniji, do nedavnega, tako imenovan pristop čiste proizvodnje, ki je nastal v Evropi. Nekaj podobnega tudi v Ameriki, pred dobrimi desetimi leti, ki se je v Evropski Uniji uvedel in potem so ga uvajali tudi v druge države vzhodne Evrope preko .../Nerazumljivo/... In tak center za čiste, čisto proizvodnjo, ki pomaga uvajanje te preventivne, integralne, stalne strategije podjetij za spremembe proizvodov, procesov, storitev s ciljem, da se poveča učinkovitost izkoriščanja naravnih virov. Kar vodi potem do boljšega obratovanja z vidika varstva okolja in tudi znižanja proizvodnih stroškov. Ker povzročanje odpadkov pomeni, nesposobnost prenesti surovine v proizvod. In če .../Nerazumljivo/... zmanjšaš si s tem implicitno povečal proizvodnost in s tem si zmanjšal stroške, ki so povezani z okoljem. No, in ta pristop čiste proizvodnje,

se je z letom 2000, prej že seveda dva poskusa v devetdesetih posamična, ki sta se potem zamrla. Ampak v letu 2000 smo z tudi s pomočjo ministrstva za gospodarstvo in ministrstva za okolje, pripravili modernizirano metodologijo, ki se zdaj že izvaja lansko leto z prvim .../Nerazumljivo/... skupino podjetij in letos z drugo, eno v Ljubljani, eno v Mariboru in računamo, da bo dalo ustrezne rezultate. So pa še druge, ki so že bile posledice samoorganiziranosti industrije, recimo tako imenovan odgovorno ravnanje razpon .../Nerazumljivo/..., ki je v glavnem nastal v kemični industrije Evropski in pa tudi v Slovenski. Ker Slovenska kemika je pač pridružena članica Evropske. Tako imenovan projekt ali pa pristop energetskega pregleda, za vse tiste industrije, ki so najbolj energetske potrošne ali pa potratne če hočete. Potem,

17. TRAK: (DAG)

(Nadaljevanje) in tako imenovane integrirane odgovornosti za proizvod, "integrated product policy", ki se predvsem veže na tiste proizvode, ki so potencialno zelo obremenjujoči za okolje, ker vsebujejo nevarne snovi in za katere je proizvajalec odgovoren, da jih zbira. In potem še nekateri novi, ta nič emisij, nič odpadkov, če tako prevedemo, "zero emission zero waste", o katerem boste danes še slišali. Potem faktor 10, ki je nastal tudi v evropskih državah, najbolj usmerjenih, da bodo v toku desetih let zmanjšali količino odpadkov za 10-krat. To je gromozansko velik napor in velika ambicija, ampak verjetno že vedo, da je to možno.

No, drug nivo je uvajanje standardiziranih sistemov za ravnanje z okoljem, to je sistemska skrb za okolje v podjetjih, na podlagi nekih standardov, in tak najbolj znan standard je ISO-14000, ki jih ima že, mislim, da okoli 150 slovenskih podjetij, ki je bistveno prispeval pravzaprav, da so tista podjetja postala bolj konkurenčna, bolj skladna z okoljem in z vso tisto zainteresirano javnostjo. Ta ISO-14000 se uveljavlja po moje predvsem zato, ker od zunaj naši partnerji zahtevajo neko legitimacijo, da znamo in da urejamo okolje po nekih mednarodnih standardih.

No, ne glede na to so potekali tudi bolj prisilni ukrepi. Gre predvsem za družbeno pogojene pristope, bodisi skozi regulatorne instrumente, novo zakonodajo - mi smo dobili leta 1993 po zakonu o varstvu okolja celo vrsto pravilnikov - in tudi za odpadke, za odpadke najkasneje sicer, leta 1998, 2000, 2001, tudi že 2002 recimo za embalažo. In to je pravzaprav samo prenašanje manir Evrope v Slovenijo. Manire Evrope, kot sem že omenil, so se prenašale že prej, še v Jugoslaviji, predvsem pa v Sloveniji zaradi naše integriranosti v evropski gospodarski in poslovni prostor, zaradi našega sodelovanja, gospodarskega. Drugo so pa razni motivacijski instrumenti, kot so razne ugodnosti, bonitete, olajšave, krediti, ki jih dobiva industrija, recimo, in jih podeljujejo te ugodnosti in bonitete razni upravni organi, inšpekcije, banke, zavarovalnice, za razne dosežke, za razne izkazane dosežke na področju varstva okolja, zmanjševanja emisij, zmanjševanja odpadkov in podobno, kot so recimo pridobivanje raznih upravnih dovoljenj, zmanjšani prispevki, davki, takse, ekološke takse. No, potem moram omeniti, zadnji, eden zadnjih predpisov, ki je še in ki bo še dodatno posepešil napore industrije za zmanjševanje ali celo odpravljanje povzročanja odpadkov, to je uredba o taksiranju

odpadkov. Od letos naprej se bodo odpadki indeksirali in zdaj tista najbolj trda palica je prišla, ni več korenček, ampak je palica, ki bo priletela na tistega, ki je recimo ignoriral korenček, in take zadeve. Vsak proizvajalec, povzročitelj odpadkov, bo moral plačati takso, zato ker ga je povzročil, ker je povzročil odpadke. In ta taksa je podobna kot vodna taksa in se bo čedalje bolj intenzivno obračunavala. In tako kot dobre rezultate daje uvedba vodne takse, računam, da bo tudi tisti, ki si je do zdaj še privoščil, nekateri so si privoščili, da so delali odpadke in so jih pač odlagali ali pa

18. TRAK: (DAG)

(Nadaljevanje) izvozili, ker so pač imeli denar in niso šli v tehnološke posege. Mislim, da jih bo ta taksa tudi udarila po žepu in jih bo čedalje bolj, in jih bo potem silila v izvajanje ukrepov za zmanjševanje.

No, kot rečeno, vse to dogajanje pravzaprav vodi v tisto, kar imenujemo uvajanje čistih tehnologij. Evropa ima še eno direktivo, ki na žalost v slovenski prostor še ni prenesena, to je direktiva o integriranju in preprečevanju onesnaževanja, ki predvideva uvajanje, podeljevanje enotnega obratovalnega in okoljskega soglasja; to je nekaj, kar je novo. Dobro, mi bomo do tega prišli verjetno v roku naslednjih petih, šestih let, do leta 2007. Je sicer resda omejena na največja podjetja v Sloveniji, sedaj jih je morda okrog 150, zdaj pa, če je podjetij 1.500, je 150 samo komaj 10%. Ampak vendarle so ti največji, domnevamo, da prispevajo velik del, ne bom rekel največji del, ampak velik del in pri tistih se bomo začeli učiti obveznega uvajanja tistih tehnologij, tako imenovanih "best..." /izgovoril nerazumljivo/.

In s temi problemi in nalogami so podjetja že seznanjena, v Evropi so že razpoložljivi dokumenti, kaj to pomeni, čista tehnologija za cementarstvo, železarsko in katero drugo industrijo, recimo, cela vrsta industrij je, no, tudi komunala, ampak o tem ne bom govoril, ker se nanašam samo na industrijo. Ampak hvala bogu, da je naša industrija, kot rečeno, ima določeno tradicijo, ima določena znanja, je že začela z uvajanjem prilagoditve na te evropske zahteve, in domnevam, upam, da bo imela tudi čas za ustrezno povezovanje z znanstvenimi institucijami, strokovnimi institucijami, da jih bo tudi do roka izpeljala. Gre predvsem za zmanjševanje uporabe nevarnih snovi, za prehod na regenerativne snovi, na odpadke, ki so biorazgradljivi, na racionalno rabo energije, na alternativno energijo, na izkoriščanje drugih industrijskih procesov, kot prostora za uničevanje lastnih odpadkov, za uvajanje čistih tehnologij, ki uporabljajo manj surovine na enoto proizvoda, manj energentov in ki uporabljajo manj nevarnih snovi v splošnem. Tako da tukaj sem nekoliko bolj optimističen, kot pa komunalni sektor, kjer pa je denarja manj in kadrovski in mnogi drugih problemov. Hvala lepa.

VODJA MAG. VIDA OGOREVC WAGNER: Hvala lepa, dr. Grilc. Imamo še en obisk lokalne skupnosti, kjer lahko rečemo, slovenska zgodba o uspehu na področju komunalnih odpadkov, primer Vrhnika, Maja Gunstek in Stojan Jakin iz Komunale Vrhnika.

JERNEJ FEFER: Dober dan! Hvala za besedo. Jaz nisem Stojan Jakin, moje ime je Jernej Fefer; na žalost je naš direktor danes odsoten, pa bom kar sam poskušal to zgodbo o uspehu osvetliti oziroma boste sami na koncu presodili, ali je to o uspehu.

Pravzaprav, rekli so, naj pridemo povedati to zadevo, ker mi že sedem let izvajamo ločeno zbiranje odpadkov, zbiramo tudi organske odpadke, 5% odpadkov izločimo in jih pošljemo v reciklažo. Se pravi za tisto, kar imamo ločeno zbiranje organizirano, imamo tudi organiziran zaključen predelovalni

19. TRAK (ML)

(Nadaljevanje) krog. Zdaj, jaz sem v gradivu, katerega ste dobili na mizo, nekaj o zgodovini šel, pa glede na to da imam samo deset minut, bi potem to kar spustil, pa bi moje govorjenje strnil v dve točki.

Ena točka je osveščanje, ki si ga v bistvu moramo "špogat", če hočemo ločeno zbiranje se sploh iti. Drugo je pa, v bistvu potem sistem, ki na Vrhniki ta trenutek deluje in pa potem rezultati, količine in podobne stvari.

Zdaj je tako, mi imamo lahko predpise v lokalni skupnosti, imamo lahko državne predpise, imamo lahko celo tehnologijo če imamo denar, se pravi .../Nerazumljivo/... celo znanje imamo lahko, ne bo pa zadeva funkcionirala, če nimamo za sabo občanov, ki bodo spremenil miselni vzorec v svoji glavi, to se pravi, ki ne bodo osveščeni, ne. Mi pravimo, da jih osveščamo takrat, kadar jim spreminjamo zakoreninene miselne vzorce v njihovih glavah, te vzorci pa izhajajo, že od naših dedkov, babic, staršev in tako naprej. Ker stalno govorijo, da odpadki so pa nekaj nepotrebne, nekoristnega, smrdečega, skratka nekaj "grrrrrrrr", ne. Se pravi, da je treba to zadevo pri njih spremeniti v osnovi. Zaradi tega bom en del tega mojega govorjenja namenil osveščanju, ker se mi zdi izredno izredno pomembno. Pri tem osveščanju, delimo osveščanja dve zadeve; ena je posredno ali direktno. Na Vrhniki smo se lotili direktnega osveščanja že v samem začetku, vzporedno mora ta proces potekati, če ne, oziroma bi bilo dobro še prednjo postavimo ekološke odtok, da začnemo okrog tega ljudi obveščati. Čim več informacij imajo, tem boljše je. In pri nas smo, recimo, naredil glasilo Ogrizek, ki izhaja in govori samo o odpadkih. Tam, na kakšne štiri mesece izide in ljudje tam dobijo vse odgovore na vprašanje, ki nam jih tudi pisno zastavljajo. Potem pri položnicah smo jim recimo začel, odgovarjat oziroma pisat inserte, tako kot pri Ljubljanski banki, ko dobite o kreditih, tukaj dobijo obvestila, kaj bi bilo dobro, da vedo okrog odpadkov. Potem smo organizirali predavanja za otroke, mladino, študente pa tudi tiste, ki hočejo. Ta predavanje je sestavljen iz dveh delov. Praktični del; ogled centra za .../Nerazumljivo/..., to se pravi prebiralnica, kompostarna skladišča in pa drug del, teoretičen, v predavalnici, kjer se z diapozitivi razloži in se jih uči ločeno zbirati doma, na domovih in tako naprej. Čez tri tisoč ljudi iz cele Slovenije je to predavanje že videlo. In pa v bistvu z raznimi akcijami, kot je subvencioniranje akcije starega papirja, šol, v šolah, šolarji so nehali zbirati stari papir, ker je cena papirja tako padla, pa smo potem subvencioniral, tako, da v bistvu je tradicija, ta inercija je šal naprej. Skratka osveščanje je vse to, direkto. Potem pa imamo še posredno osveščanje, ki se nam zdi pa tudi dosti pomembno. To so pa take,

dekomunalnosti lahko, da smetarski avto "poštrihamo" v belo barva pa damo eno rožico gor, ne. Ker je bele barve, ga moramo pač vsak dan oprat, zgleda čist in enostavno že to podzavestno niso več odpadki to so surovine. Skratka ne smrdi več. Smrad v odlagališču se je zmanjšal, ker ni več organskih odpadkov, z industrijo smo se zmenili, da kompostirajo svoje, recimo stvari v zaprtih prostorih in drugje in že kompost pripeljejo, recimo ne. Se pravi tudi tisti smrad se je izločil. Posredno je tudi, da naši delavci s strankami komunicirajo nekaj prijazno. Pač strogo smo jih morali prijet, če je bilo malo preveč vulgarizma, smo ga morali dati na eno drugo delovno mesto, če se je pa znal držati je pa zadeva bila boljša in ljudje so naše fante sprejel. Skratka, hočem povedat, da če se nekaj doseže v glavah, ta miselni preskok, da odpadek ni nekaj starega, da je to neka surovina

20. TRAK (ML)

(Nadaljevanje) če je bilo malo preveč vulgarizma, smo ga morali dati na eno drugo delovno mesto, če se je pa znal držati je pa zadeva bil boljša in ljudje so naše fante sprejel. Skratka, hočem povedat, da če se nekaj doseže v glavah ta, miselni preskok, da odpadek ni nekaj starega, da je to neka surovin, da ni nekaj nepotrebnege, potem tudi ljudje lažje delajo. Pa še ena stvar je pomembna, veste ker. Če mi ljudem rečemo, tako boste delali, če ne boste pa "štrafani", ne, tukaj je en problem. Mi smo pa jim dali roko, pa smo rekli, pogledjte, recimo pri organskih odpadkih, vsaka hiša dobi zelen zabojnik, brezplačno uporabo, dajte nam pomagat, dajmo zbirati organske odpadke. Seveda, vsi so rekli, kaj pa mi to rabimo, ne sej ne rabimo. Ampak, če je zastoj, veste kdaj se kaj dosti ni pritoževal, pa so začeli metati not, počasi, počasi, ne. In zdajle zberemo 102 kg na prebivalca letno organskih odpadkov. To se pravi, pot je bila prava, ne, oziroma ponudili smo jih tedenski kosovni odvoz. Všeč jim je bilo, ker jim ni bilo treba vozit, pa so rekli saj ti komunalci pa nekaj vseeno dajo nam, pa jim dajmo pomagat. Šlo se je v bistvu tisto, ne, vi nam - mi vam, ne. V tem smislu smo šli. Tako, da v bistvu ta del osveščanja se mi zdi zelo važno, zelo važno je pa tudi to, da je ciklično, da se ne ustavi in da se dela z vrtci ali pa s šolami. Pri nas poskrbimo, da so od vrtca do osmega razreda učenci trikrat pri nas na tem predavanju. Pa jim peremo možgane, ne, zastrupljamo jih. Pa še ena zadeva je taka, da ko pridejo domov oni potem doma, na svoje starše delujejo, pa imamo v bistvu pomoč njihovo. Tako, da to osveščanje je zelo pomembno, ko boste uvajali to zadevo dajte.

Zdaj pa kako sistem deluje pri nas. Kot sem že rekel, slikic nimam, diaprojektorja na žalost ni tukaj, bi vam čistilce pokazal. Če pa začnem pri organskih odpadkih, v bistvu sem že povedal, vsak ima svoj zabojnik, notri odlagajo organske odpadke. Kdor ni hotel zabojnika ima vrt, je dobil brezplačno uporabo kompostnik, pa lahko doma kompostira. Pred hiša torej zelena posoda za odpadke in pa še črna oziroma kakršne koli barve za nekoristne odpadke, to se pravi to so higienski vložki, celofan, vsi tisti odpadki, ki jih na Vrhniki nismo določili za koristne. Vsak občina pač določi, kaj bo ločeno zbirala, katere ... /Nerazumljivo/... ampak, glede na možnosti, kakšen lahko reče, da je nekoristen odpadek, tudi tisti, ki bi bil drugače bil koristen.

Potem smo postavili leta 1995 ekološke otoke. Saj veste, to so tisti prostorčki s tistimi kontejnerji, vsak ekološki ima veliko nalepko, da na veliko piše, kaj naj bi notri šlo; steklo, umetne mase in pa papir. Ekološki otoki; imamo približno 80 lokacij na Vrhniku in Borovnici. Postavljeni so tako, kot je že mislim kolega iz Škofje Loke rekel, da ne sme biti preveč daleč, tako, da ni človeku ravno naj bolj odročno. Je pa res, da tam kjer so naselja raztegnjena je treba poskrbet, da se da to blizu trgovine, blizu nekih objektov, kjer ta zadeva, mimogrede človek naredi ko ima svoje opravke. V teh ekoloških otokih se zbere vedno več teh odpadkov, za primer recimo, papirja lansko leto 180 ton. Bom potem podatke povedal. Skratka iz leta v leto te količine rastejo. Tako, da zdaj vozimo papir že dvakrat na teden, dvakrat na teden umetne mase praznimo in enkrat na teden steklo. To se pravi pet voženj je na teden, samo ekoloških odtokov, pa ena vožnja organskih odpadkov, pa ena vožnja smeti. To se pravi sedem voženj na teden, krat štirje tedni osemindvajset. Zato je ločeno zbiranje malo dražje, ne.

Tukaj smo spet pri osveščanju. Če ljudje ne vedo kaj v vrčti zabojnik, vržejo v zabojnik tudi recimo, ostanke od klanja, ne bom rekel kaj. Če ga pa umažejo papir, niso več za v papirnico in štirideset ljudi je zbiralo papir,

21. TRAK: (LM)

(nadaljevanje): ta papir gre na odlagališče. In tam razpada in proizvaja metan. Tako, da se zmeraj vračamo k osveščanju. Ampak, da se ne bom pri ...(nerazumljivo) preveč zadržal, nadaljnji sistem je kosovni odvoz. Mi smo zaradi teh zadev, ki se pojavljajo, da moramo kar naprej rezerve iskati, imamo zdaj mesečni kosovni odvoz. Tudi ta je še zmeraj boljši kot enkrat na leto, ali dvakrat na leto. Posebni sistem je. Vsak dobi zastojn izpisnico, izpolni kaj ima za odpeljati, da znamko, pošlje in prvo soboto v mesecu se mu odpelje izpred hišo. Navadni odpadki dvakrat na leto, pogodba s podjetjem, ki je za to usposobljeno. S tem, da smo spet pri osveščanju, vsak otrok, ki prinese akcijo, dobi nagrado. TO so malenkosti. To so balončki, bombončki, svinčniki, brošure. Nekaj takega v zvezi z odpadki, ampak oni to prinesejo, pa še magari si gredo sposoditi k sosеду, tako da prinesejo. Tako, da tukaj količine spet rastejo in zadevo prinašajo. Ker nevarni odpadki, ravno zadnje leto smo zelo visoko pozornosti položili, smo bili bolj pozorni na to stvar, ker v bistvu, če mečemo nevarne odpadke v kante v smeti, je potem na odlagališče in tako naprej, čistilna naprava to čisti.

Še za tekstil bomo postavili 20 kontejnerjev. Reciklažni krog smo zdaj uspeli v zadnjem mesecu dobiti. Zelo težko je za tekstil skleniti reciklažni krog. In pa, uvedli bomo stimulacije za vse tiste, ki ločeno zbirajo, da se jim bo poznalo tudi na položnicah, to je pa akcija, ki bo tudi letos stekla, tako da bodo nagrajeni tisti, ki zbirajo ločeno. Če koga zanima, kako bomo to šli, mislim da sem prinesel ene 50 izvodov tega vašega glasila, tam na koncu je, tam notri je vse to napisano, pa potem pogledajte in si boste bolj podrobno prepisali.

Zdaj smo še v tretji fazi, zaključitev reciklažnega kroga. Vemo, da lahko zaključujemo reciklažni krog, to pa lahko zaključujemo v Sloveniji v glavnem samo papir. Steklo čez

leto in pol v Hrastniku, to se pravi, steklo gre Madžarska, Hrvaška. Pločevina Italija, Grčija. Umetne mase Avstrija. To se pravi, to moramo peljati. ... (nerazumljivo) imamo v prebiralnici, na žalost tudi mi v Sloveniji in v tej prebiralnici odpadke očistimo, da je čistost dosti v redu, potem jih pa še stisnimo s tiskalnico, tako da je za transport v bistvu dosti ekonomično, da lahko več peljemo, ker so relacije dolge. Deponijski prostor je tudi urejen. Z odpadki je pa tako, da imajo tudi pravne osebe pogodbe. Vsaka pravna oseba, ki ločeno zbira ima cenejše odpadke zaradi tega, ker so ločeni odpadki cenejši od navadnih smeti. In ... (nerazumljivo) je edino mesto v Sloveniji, ki ima s predlogom predpisano obvezno ločeno zbiranje odpadkov. To se pravi, da bi lahko, če ne bi bil res velik del tega sankcionirali, čeprav bolj vztrajamo pri opozorilih. Imamo tudi ... (nerazumljivo), ki deluje na principu računalniško vodenega opihovanja zraka. Tam pridelamo te organske odpadke in to je kar se tiče sistema, ki funkcionira vse. Še nekaj števil. Lansko leto papirja, kartona 280 ton, stekla 119 ton, umetne mase zbiramo skupaj s pločevinkami in pa kartonsko embalažo za pijače v eni škatli. 94 ton skupaj, 493 ton oziroma 25% na prebivalca. Omenil sem že, da 102 kg organskih na prebivalca. Količine pa rastejo. Še enkrat, recept za to je osveščanje in postopnost. Na žalost je pa tako, kot je rekel kolega iz Škofje Loke, problemi se zmeraj pojavljajo, tudi na Vrhniki imamo probleme, pravijo, da ne delamo dobro in da nas

22. TRAK: (LM)

(nadaljevanje): mislijo raje kar ukiniti. Skratka, res se problemi pojavljajo na tem našem področju kar naprej in se bodo še in kdor misli, da ne, se bo zmotil. Saj veste, komunalna je bila zopet eno bojišče. Še enkrat, tam je našo glasilo Ogrizek. V kolikor ima kdo kakšno vprašanje, v kolikor si želi ogledati naš center za ravnanje z odpadki, lahko pokliče. V gradivu nismo dali številke, pa jo povem. Vsakogar bomo peljali okoli in mu bomo, če ne tako, pa tudi po telefonu, odgovorili. Naša številka pa je 7505009, meni je ime Jernej, drugače lahko zahtevate tudi Majo ali Stojana. Zelo bomo veseli in pridite. Hvala lepa. (Aplavz.)

VODJA _____: Hvala Jerneju. Vrhnika je dejansko dokaz, da tam, kjer je volja, je tudi pot. Morda boste lahko naredili prevzem enega od treh komunalnih slovenskih podjetij.

Če nadaljujemo na tej liniji, kot se je izkazalo kot ključ uspeha z naslednjim prispevkom izobraževanje in informiranje z ravnanjem z odpadki, dr. Marinko Volk, Eko d.o.o.

Morda, da zdaj izkoristim ta tehnični intermezzo. Po naslednjih, še sledečih dveh prispevkih bomo odprli razpravo, imate prijavnice k razpravi, tako da lepo prosim, če ste zainteresirani za diskusijo, da bi se oglasili tukaj ali pa pri kolegici, ki bi pobrala, da bi imeli eno evidenco koliko interesa. Predvideno je do 19.00 ure, verjetno bomo pa malo potegnili.

DR. MARINKA VOLK: Lepo pozdravljeni, tudi v imenu podjetja Eko Slovenske konjice! Naše podjetje se ukvarja z ravnanjem z odpadki in sicer v smislu opravljanja odlagališča odpadkov, bodočega centra za ravnanje z odpadki in pa z vsemi spreminjevalnimi aktivnostmi, ki spadajo v sklop gospodarnega ravnanja z odpadki.

Glede na aktivnosti, ki potekajo seveda v današnji razpravi že ves čas poslušamo izobraževanje, kot eden izmed temeljnih nujnih pogojev za gospodarno ravnanje z odpadki, se bo moj prispevek bolj naravnal na samo področje, kako to narediti in kakšni so učinki.

Venomer prihajamo do enega ključnega vprašanja. Namreč, do tistega boja med odpadki, ki seveda nastane zaradi nepravilnega ravnanja in posledično ekonomije in narave. Kajti ravno tak negativni odnos, ki se potem odraža tudi na odlagališčih, je razlog, da prihajamo v obdobje, ko v resnici moramo narediti korak naprej.

Če pogledamo tisti izhajajoč problem, o katerem ves čas nekako govorimo, je seveda ta, da sama problematika ravnanja z odpadki sploh ne bi bila problematika, če ne bi imeli že deficita v samem začetku. Namreč, vzgojno izobraževalne organizacija, raziskovalne ustanove, vlada, podjetja nimajo konkretnih

23. TRAK (ML)

(Nadaljevanje) strategij, ki bi jih potem udeleževali v praksi. Seveda, ne mislim zdaj, da ni zakonodaje, ki bi ne bi kazalo katero smer, ampak vendarle manjkajo tista konkretna dejanja, v katerih ves čas govorimo. In učinki teh konkretnih dejanj morajo biti vidni.

Na drugi strani seveda imamo dejstva odlagališča tona odpadkov, izrazit .../Nerazumljivo/ ... obstoječo ravnanje negospodarno, skratka nizka zavest. To vodi vprašanje, da vendarle v celotni vertikali nekaj manjka. Za to, ker smo v lanskem letu ves čas spremljali, ali je resnično to tisto, se pravi izobraževanje, ki lahko pripelje do ključnega uspeha. Smo v podjetju glede na celotno analizo vzorca, ki je obsegala 3200 učencev in pa posledično staršev in pa ostalih zajetih v to analizo, ugotovili, da je to ključni krog, o katerem je treba spregovoriti. In ga tudi začeti izkoriščati. Namreč samo .../Nerazumljivo/... izobraževanje ima vpliv na vrednote znanja in pa na okoljsko zavest. To troje seveda vpliva na spremembo življenjskega stila. Pri čemer pa ta sprememba življenjskega stila, se odraža tudi v spremenjenem pogledu na okoljske probleme. In ti okoljski problemi potem, seveda niso več problemi zaradi tega, ker jih lahko že v preventivi v osnovi rešimo.

Kaj kažejo ugotovitve? Kažejo, da povečanje dejavne vloge učencev v smislu uvajanja okoljske vzgoje. Mi od leta 1996 uvajamo projekte v šolah, kot način življenja na vseh osnovnih šolah, tako da na področju treh občin, kjer upravljamo dejavnost ravnanja z odpadki, so vse šole ekošole. In izrazito je analiza pokazala, da se, ne samo to, da se spremeni tisti primarni pozitiven odnos do okolja, tudi sama kvaliteta poučevanja se je bistveno izboljšala. Po drugi strani pa tudi, gre zato, da se je glede na posamezne šole, ki smo jih analizirali povečala zainteresiranost sploh, za ta znanja.

V čem je problem? Mi lahko posredujemo ogromno okoljskih informacij, ampak če ni pravega interesa, če ni odziva, potem tudi te informacije ne bodo prispele do pravega imetnika. In seveda ta ciljna skupina učenci, kjer je bila potem prepoznaven vzorec, obsegala je celotno populacijo osnovno šolsko. Je razveseljivo to, da se motivacija z uvajanjem okoljskih vsebin, ker seveda gre za aktivne metode in oblike poučevanja. Gre za lahko rečemo to šolo, ki se zdaj za devet letno šolo uvaja, je seveda to tudi neke vrste ključ, da se začnejo te vsebine obravnavat, kot sestavni del šolskih vsebin. Tisto kar pa daje pozitiven trend in seveda, tudi vsem, ki delamo na tem področju, vodilo je, da se ta sprememba miselnih vzorcev v bistvu vidi. Starši so jo opazili na 69 % svojih otrok in ta sprememba se je odražala zlasti v tem, da so učenci postali zelo občutljivi, na ravnanje z odpadki, z vodo, z energijo. Skratka pri nakupih in seveda en tak trend

24. TRAK (ML)

(Nadaljevanje) mora pustiti določene posledice, kakor koli. Ob enem pa tudi, se vzporedno s tem spreminja pri starših, kajti 69% staršev je postalo drugačnih. Ti starši so del javnosti, in ne samo oni, vsi ki so kakor koli vezani na dogajanje v lokalnem okolju. In zaradi tega, seveda, moramo izkoristi to, da lahko potem v nadaljevanju izkoriščamo okoljsko izobraževanje kot temelj, kajti... da hočemo doseči v osnovi tisto kar tudi nacionalni program varstva okolja predvideva. Je to, kje pravzaprav iskat rezerve, ki v resnici obstajajo. Se pravi, če imamo na eni strani javnost v celoti gledano širšo javnost. Kot tisto, ki je dovzetna za to vrstne informacije, potem imamo na drugi strani tiste, ki bi v resnici tudi naj naredili nekaj zato, da bi te aktivnosti lahko potekale drugače.

In vprašamo se. Kakšne je vizija izvajalcev na tem področju? Izvzamemo tiste, ki so delniške družbe in tiste, ki imajo znane lastnike. Vprašamo seveda se lahko, tudi zato, ker se istočasno spreminja tudi vizija pri njih, s tem da, ...Izgleda, da tehnika malo nagaja. S tem da, želimo, zaradi tega povečati opreznost. Ker če sami izvajalci kot taki, ne čutijo potrebe po tem, da se resnično začnejo dogajati spremembe. To se pravi spremembe, ki izboljšajo odnos komunikacije z javnostjo. Potem seveda, na osnovi tega se vprašamo, kje pa te rezerve obstajajo. In če pogledamo klasična odlagališča, žal o katerih tudi danes govorimo in pot do centrov za ravnanje z odpadki, ki bodo izboljšali tudi situacijo v prihodnje, je vmes vrsta vprašanj.

Kakšna je učinkovitost, ali sploh merimo učinkovitost javnih podjetij? Ali je sistematika in pa da sodelovanje organiziranost merljivost njihovih ciljev, prepoznavna? Kakšna strategija učinkovitosti povezovanja? Vemo, da glede na ekonomijo obsega je resnično treba govoriti, tudi o to vrstnih problemih. In izvorno ločevanje odpadkov, ki je ključ za doseganje ciljev, gospodarnega ravnanja z odpadki, zahteva v prvi vrsti seveda, neko znanje. Se pravi tudi pri samih izvajalcih, ne samo pri tistih, ki so povzročitelji odpadkov. Tako, da ena splošna ustvarjalnost in pa nenehno iskanje idej na tem področju. Vsekakor v tem sektorju manjka.

In če govorimo, da se slika življenja odraža tudi preko odpadkov, ki jih ustvarimo, potem je ključno vprašanje. Ali so odpadki sami po sebi problem? Ali ni problem to, kakšen je pristop do ravnanja s temi odpadki? In seveda nenehno poudarjanje, da se ničesar ne spleča, da nekako ni od zadaj nobene računice. Zopet se lahko vrnemo na tiste, ki to delajo. Zakaj se pa potem njim spleča.? Treba se je pripognit, treba je narediti vse tiste osnovne operacije, za katere, žal, na voljo nimamo še dovolj infrastrukture, ki seveda s kasnejšimi investicijami bo. In pa seveda nenehno vlaganje v to znanje. Zato je ključnega vzroka spet iskanje.

Kakšne so pa investicije v znanje? Se pravi, kakšna je tudi organiziranost in pa jasna vizija, če

25. TRAK: (LM)

(nadaljevanje): vse to izpolnimo, potem prav gotovo v bodoče ne bi več govorili o tem, da so odpadki sami po sebi problem in da z odpadki ni mogoče. Naša povezava je potrdila ravno to povezanost. Ne samo znanje pri tistih, ki so povzročitelji odpadkov, ampak tudi pri tistih, ki so izvajalci tovrstnih služb ravnanja z odpadki. Se pravi, odpre vprašanje njihove odgovornosti in pa seveda tudi učinkovitosti. Hvala. (Aplavz.)

VODJA _____: Hvala lepa, Marinka. Naslednja predstavitev Darinka Peh Drapalj, PRP odnosi z javnostjo in sicer s predstavitvijo nacionalne komunikacijske strategije v podporu regionalnemu konceptu. Se pravi, zdaj smo imeli mikro ravni na lokalni ravni, napore. Pogledali si bomo na nacionalni ravni, kako ta komunikacija poteka.

DARINKA PEH DRAPALJ: Lep pozdrav! Kot je že Vida povedala, bi bilo res bolje, če bi pravzaprav jaz bila pred tema dvema govornica, ker bi predstavila, zelo na kratko, glede na 10-minutno omejenost komunikacijsko strategijo o podpori uresničevanju regionalne strategije oziroma regionalni sveti za ravnanje z odpadki.

Jaz moram povedati glede na to, da bom res samo en kratek izsek iz te strategije predstavila, da je to strategija, ki smo jo pripravljali skupaj z ministrstvom za okolje in prostor in so v bistvu problemi, ki bi vam jih želela predstaviti, kje vidimo največje ovire za uresničevanje regionalnega koncepta ravnanja z odpadki, so bili pripravljene na podlagi ene zelo detaljne analize dogajanja na predvidenih regionalnih centrih za ravnanje z odpadki v Republiki Sloveniji. Skratka, mi smo zelo natančno, z različnih vidikov analizirali, kaj se dogaja na posameznih centrih, v katerih fazah so, kje so prednosti, kje so slabosti in tako naprej.

Zdaj pa bi za neko lažjo predstavitev oziroma za lažje tudi uresničevanje oziroma za lažji operativni načrt, kako si pa s to v bistvu komunikacijsko strategijo kakorkoli dejansko pomagati v praksi, pravzaprav se danes osredotočila bolj na tiste komunikacijske vidike, ki na neki način dejansko zavirajo izgradnjo regionalnih centrov za ravnanje z odpadki

in v bistvu, kar lahko seveda tudi praksa pokaže, ker vemo, da imamo na žalost zelo malo realiziranih tovrstnih projektov v Sloveniji.

Glavni komunikacijski vidiki oziroma problemski vidike ne izvajanja oziroma ne realizacije, vsaj ne v takšnem tempu, kot je bilo predvideno in kot bi bilo zadovoljivo za Slovenijo, so definitivno naslednji. Odpor lokalnega prebivalstva. Že kar nekajkrat je bil danes omenjen ... (nerazumljivo) sindrom. Skratka, definitivno je to eden izmed pomembnejših vidikov ne realizacije teh regionalnih centrov. Ampak kot boste videli v nadaljevanju samo navidezno. Jaz mislim, da je večji problem komunikacijska nekompetenca nosilcev in izvajalcev projekta. K tem bomo šli

26. TRAK: (LM)

(nadaljevanje): malce bolj podrobneje kasneje, si to pogledali. In pa žal, še posebej v predvolilnih obdobjih in tako naprej, to je pač povezano z ... (nerazumljivo), pasiven odnos županov in svetnikov. Tukaj ne bi samo županov krcala, ampak mislim, da tudi občinski svetniki večkrat igrajo tukaj pomembnejšo vlogo, kot sami župani, vemo zakaj. Mogoče se mi zdi bolj pomembno, da gremo naprej.

Kar se mi zdi kot zelo pomembno kot velik zaviralni moment je nedefiniranost odločevalskih poti. Komunikacije in tukaj se bomo vsi strinjali, da z uspešno izvedbo kakršnega koli posega v center, regionalni centri za ravnanje z odpadki so definitivno poseg v prostor, je potrebno, da je take posege potrebno komunikacijsko podpirati, brez tega ne gre. Komuniciranje je pa nujno sekcija upravljanja. Skratka, s komunikacijami je treba znati tudi upravljati. Vsako upravljanje pomeni definiranje pretoka odločevanja. Skratka, praksa in analiza stanja na regionalnih centrih, potencialnih, vse govorimo o potencialnih regionalnih centrih je pokazala, da se pravzaprav marsikje sploh ne ve od kod do kod potekajo te odločitve, ali naj bi te odločitve potekale vertikalno ali horizontalno. Čestokrat se to meša. Skratka, te odločevalske poti od strategije do izvedbe niso zelo dobro definirane oziroma v nekaterih primerih sploh niso. Velik problem je seveda nizka okolska osveščenost, kako to okolsko osveščenost povečati smo slišali v zadnjih dveh predavanjih pred mano. Skratka, nezadostna informiranost in izobraževanje in nezadostna mera aktivne participacije prebivalcev v reševanju problemov. Tukaj mislim predvsem to, da so ponavadi vsi ti prebivalci, govorim o nekem lokalnem okolju, ki naj bi bili v bodoče soočeni s tem, da bodo morali v svojem lokalnem okolju prevzeti odpadke neke širše regije, so absolutno prepozno vključeni v neko aktivno soodločanje, v neko aktivno participacijo. Dejstvo je in to je znano tudi iz teorije komuniciranja, ali kakorkoli odnosov z javnostmi, da ti z aktivnim dialogom, z aktivnejšo participacijo seveda zelo olajšaš potem neke odločitve. In nezadostno vključevanje nevladnih okolskih organizacij - mislim, da se tukaj misli predvsem na neke lokalne okolske organizacije, ki so v tesnejšem kontaktu z lokalnim prebivalstvom.

Skratka, če zdaj vse to, kar sem povedala, dam pod dva temeljna sklopa, ki se mi zdita najpomembnejša za to, da pač njim ne moremo uspešno uresničevati koncept regionalnih centrov, bi izpostavila dva. Eno je nasprotovanje javnosti nekega lokalnega,

ali pa širšega, tudi regionalnega prebivalstva, mislim na širše iz večih lokalnih skupnosti in pa slabosti

27. TRAK (ML)

(Nadaljevanje) odločevalskih procesov. Če si zdaj mogoče, zelo na hitro preletimo, samo sklop nasprotovanja javnosti. Bi rekla, da je tu temeljni problem ta, da gre za mnogo bolj kompleksne stvari, kot si jih vsi radi priznamo. Namreč, mi pač rečemo, ja zdaj pač nimbi sindrom je zelo popularen, ne. Ampak redko kdaj, pa se poskušamo, mislim pa poskušamo analizirati, zakaj v nekem okolju sploh do nimbi sindroma pride. Ne zato, ker bi bilo to nekaj modnega ali kaj ... Ne zato ker bi to bilo nekaj modnega ali kar koli. Ampak jaz mislim, da nimbi sindrom ima gotovo da različna ozadja in vzvode da se sploh vzpostavi. Mislim, da je zelo pomemben problem tudi tehnika, odnos tehnike, odnos tehnične stroke do družbeno pogojenih problemov. Odpadki so družbeno pogojeni problem.

In največkrat se ljudje na lokaciji srečujejo zgolj z tehnično govorico. Govorijo strokovnjaki, govorijo tisti, ki pač najbolj projekte pripravljajo, in tako naprej, govori stroka, ki govori v svojem tehničnem jeziku. In naleti pri tem na neko laično razumevanje, mislim na laično in seveda tudi, napačno, čestokrat dosti napačno interpretacijo, od tega kar stroka skuša povedati. Ampak stroka govori svoj jezik. Skratka imamo na eni strani ta razkorak med neko tehnično govorico, med tehnokratckim pristopom na drugi strani pa, v lokalni skupnosti vedno vidim, da je vedno ta imocionalni moment zelo močan. Da je zelo močna ta koncepcija tveganja in tako naprej. Skratka govorimo na eni strani o nekih čustvih o nekih emocionalnih zadevah, na drugi strani pa o nekih popolnoma tehnokratcih poteh, tako da, no grem naprej...

Skratka iz tega sledi, ne, da enako pozornost je potrebno vedno, pred kakršnim koli posegom v okolje, pred kakršnim koli vdorom objekta z ravnanja z odpadki. Enako pomembno obravnavati družbene vidike tega posega v prostor, kot tehnične, kot tehnološke, in tako naprej. Skratka doseganje neke družbene sprejemljivosti okolja, tega posega v okolje, socialni, psihološki in ekonomski kriteriji. Zelo presenečena sem, ko sem, videla sem nekaj študij o presoju, vplivu na okolju, nekega takega objekta in videla tudi, ker je to pa očitno predpisano, nek poglavje od petih desetih stavkov, ki govori o družbeni sprejemljivosti tega posega v okolje. In še teh pet deset stavkov so pisali, ne vem, gradbeniki, strojniki, skratka ekipa, ki pač sicer biologi, kemiki, ekipa ki dela projekt. Skratka, kar tako na kratko se po meče z temi družbenimi vidii. Se mi zdi pa to, popolnoma bi moralo postati enakovredno. Skratka, v presoji vplivov na okolje, bi morali sodelovati sociologi, psihologi in tako naprej. Skratka, ovrednotiti tudi vse te družbene kriterije, ker potem bi bilo mnogo lažje delati naprej.

Skratka to je bil ta sklop nasprotovanja. Če pogledamo še na hitro problem sklopa odločevalcev, je dejstvo, da kadar koli je v, da je regionalni koncept predvideva sodelovanje najmanj petih do šestih županov, ne. In to je najmanjše možno število, ne. In točno to kar je gospod Draksler rekel; toliko kot imamo občin, toliko je politik. In dejstvo je, da

je eden izmed zelo pomembnih elementov, kako bi rekla, nearealizacija teh centrov, regionalnih centrov je to. Ravno na ta neenotnost na prvi odločevalski ravni. Med samimi župani, potem med župani in med komunalnimi službami, ter med člani občinskih uprav, in tako dalje.

28. TRAK (ML)

(Nadaljevanje) Nato se navezuje ta skladnja interesov in se pač ta skladnjo interesov, vsak župan, vsaka občina ima nek svoj lastni interes in ki ga poskuša nekako vsiliti v ta koncept. Različna koncepcija, nujnosti reševanja odpadkov, problema odpadkov je tudi, eni imajo, recimo cero, problem gorenjskega centra. Eni imajo rešeno problem odlaganja, še za naslednjih par let, eni tega sploh nimajo. In jasno, da prihaja do nekih, da za vsakega je ta "case of imergance" različno percipiran, ne. Skratka tudi to je blazen problem, tukaj bi se moralo, skratka tudi, neko govorilo pa spet problem vodenja in odločevanja in to, ne. Sicer se, na žalost je pa ogromno ogromno županov in občinskih političnih struktur zelo slabo seznanjeno. Tako s strateškimi usmeritvami, kot tudi z zakonodajo. No saj zdaj sem v bistvu že pri koncu.

Kako naprej? Skratka, kako iti zdaj, kako presešiti te probleme? Definitivno bi vsak tak regionalni center mogel imeti tudi strategijo, komunikacijsko strategijo, ki bi bila pripravljena izključno za nek, za posamezne centre. V tej strategiji bi morali definitivno opredeliti odločevalce. Skratka vidim tri sklope javnosti, s katerimi je pomembno delati, to so odločevalci, lokalno prebivalstvo. In te podpore javnosti projekta, ki niso direktno vpleteni v samo lokacijo, gre pa za stroko, za strokovno javnost, medije, skratka in tako naprej. Opredeliti je treba cilje za vsako javnost, določitev upravljanja s komunikacijskim programom in orodij. Ter seveda, na koncu priti do akcijskega načrta, časovnikov. Žal danes čas ne dopušča, da bi tudi se tega detailneje dotaknili.

Prej sem že rekla, da komunikacija je veččina vodenja, mislim, je definitivno, da je potrebno z komunikacijami ravno tako upravljat, kot z vsemi ostalimi procesi. In tukaj smo pač pripravili nek model. Kako naj bi pač skratka potekal model, upravljanja s komunikacijami, za nek regionalni center. To ne govorim o nekih, o zelo malih lokalnih skupnosti, ampak nekega regionalnega centra. Definitivno more biti na vrhu vsega neko, nek organ, neko telo, ki v bistvu daje osnovne smernice in ki zbira, delegira oziroma pač vodi to komunikacijo navzdol. Potem se župani, komunalne službe, treba je vključevati medije in strokovne javnosti in seveda tudi na koncu lokalno prebivalstvo.

Na žalost ta prosojnica ne kaže, da je v teh primerih potrebno uporabljati vedno vedno dvosmerno komuniciranje. Kar pomeni, da ne zadostuje, zato se jaz načelo izogibam, da bi govorila izključno o informiranju, ker je to zgolj enosmerni proces, s katerim v takih pri posegih v prostor zelo malo lahko dosežemo. Pri tovrstnih komunikacijah je vedno potrebno upoštevati, da je, komunikacija mora biti dvosmerna. To se pravi, da tako kot, recimo, če si predstavljate, da potekajo komunikacije navzdol, morajo biti izpostavljeni kanali, da lahko potekajo tudi navzgor. Skratka, to se mi zdi zelo pomembno. Žal bom na tej točki zaključila. Hvala. (Aplavz)

MAG. VIDA OGOREVC WAGNER: Hvala Darinka. In še zadnja predstavitev, v tem delu pred razpravo. Je

29. TRAK: (LM)

(nadaljevanje): predstavitev koncepta, ki ga je že dr. Grilc omenil, v spektru nekih novejših konceptov in sicer program Zero waste, kot priložnost za Slovenijo, predstavlja pa ga Erika Oblak iz Deja kluba.

ERIKA OBLAK: Hvala lepa. Kot je že Vida povedala, prihajam iz nevladne organizacije Deja klub iz Ankarana. Deja klub je tudi članica mednarodnega Zero waste gibanja. Dr. Brejc je uporabil enkrat prevod nič odpadkov. Mislim, da se sliši čisto noro, ampak ni. Nova Zelandija je to strategijo sprejela na državnem nivoju leta 2001 in sicer maja. Oktobra istega leta pa ji je sledila tudi Kalifornija.

Zero waste je način ravnanja z odpadki, ki ne vključuje odlagališč in ne vključuje sežigalnic. Zakaj? Zato, ker lahko posamezni odpadki usmerimo bodisi na odlagališče, bodisi na sežigalnico, ali pa v reciklažo. Zato se ti trije načini ravnanja z odpadki med seboj nasprotujejo, zato ker tekmujejo za iste odpadke.

Pomen recikliranja predpisuje Zero waste predvsem osveščanju lokalnih skupnosti predvsem za njihovo odgovorno sporočanje o zbiranju podatkov, ob tem pa priznava tudi njihovo omejitev in sicer, da lokalne skupnosti ne morejo biti same odgovorne za reševanje problema smeti. Odgovornost za odpadke mora sprejeti tudi industrija in sicer tako, da s preoblikovanjem izdelkov in uporabo materialov v zadnjem delu življenjskega cikla omogoči lokalnim skupnostim, da jih reciklirajo, fokusirajo ali ponovno uporabijo brez tveganja za okolje.

Zero waste tako povezuje odgovornost lokalnih skupnosti in odgovornost proizvajalcev. S tem enosmerni tok odpadkov spreminja v ... (nerazumljivo). In kaj lahko sploh storijo lokalne skupnosti? Najprej morajo vzpostaviti sistem ločenega zbiranja. Pri tem morajo skrbno določiti kategorije in sicer odpadke, ki se jim lahko izognemo, tiste ki jih lahko ponovno uporabimo, tiste ki jih lahko fokusiramo, recikliramo, nevarne odpadke in ostanke oziroma mešani odpadki.

Najučinkovitejše načine za zmanjševanje nastajanja odpadkov sta revizija v podjetjih in zaračunavanje odvoza odpadkov po volumnu in po teži. To velja za oba, tako za podjetja, kot za gospodinjstva.

Najučinkovitejša načina sta zato, ker oba spodbujata odgovornost za nastajanje odpadkov.

Ponovno uporabo lahko organiziramo na dva načina, na neformalna, kot so recimo garažne prodaje, boljši trgi, posamezne humanitarne akcije, ali pa na formalne načine, kot so centri za ponovno uporabo in geo dejavnosti eko parkov. Ponovna uporaba sicer predstavlja majhen delež toka odpadkov, a je za Zero waste zelo pomembna, zato ker nudijo možnost odpiranja novih delovnih mest.

Eko parki in centri za ponovno uporabo se lahko oblikujejo kot pridobitne ali kot nepridobitne organizacije, ki upravljajo dejavnosti, kot so popravila, izobraževanje, recikliranje, kompostiranje in zbiranje delov nevarnih snovi, kot so barve, laki, čistila in podobno.

Večkrat je bilo že danes pomembno kompostiranje in pomen bioloških in zelenih odpadkov. Tudi zero waste v tem primeru odpadkov priznava ključen pomen, predvsem zato, ker njihovim ločevanjem dobimo pravzaprav možnost za separiranje in nadaljnjo recikliranje odpadkov. Poleg tega predstavljajo tudi velik del ... (nerazumljivo) v skupni količini komunalnih odpadkov, po podatkih iz leta 1995 v Sloveniji kar 31%. Če tem odpadkom dodamo samo še papir in lepenko, smo že za 42% zmanjšali količino odloženih odpadkov na odlagališčih in

30. TRAK: (LM)

(nadaljevanje): pa pri tem še drugi pozitivni učinki, kot na primer, preprečujemo nastajanje metana, ki je bil danes že omenjen, nastajanje organskih kislin in nenazadnje, neznosnega smradu.

Odpadne surovine na trgih Evropske unije dosegajo kar spodbudne cene. Plastični zabojčki recimo do 320 evrov in pet plastenk je do 250 evrov na tono. Če k temu dodamo še oportunitetne stroške, to so stroški, ki se jim izognemo, ker določene količine odpadkov nismo odložili na odlagališča, so prihodki lahko večji.

Nedvomno je, da recikliranje stane, vendar na drugi strani prinaša veliko večje prihranke, kot so recimo zmanjševanje onesnaževanja zraka in vode, izkoriščanje naravnih virov, zmanjševanje emisij toplogrednih plinov ter uporabe zemljišč za odlagališča. To so podatki iz avstralske raziskave, ki jo imate navedeno tudi in si jo lahko vzamete ob prihodu.

Današnja družba je postala družba nevarnih izdelkov in izdelkov za enkratno uporabo iz dveh razlogov. Zato, ker ... (nerazumljivo) davkopačevalcev subvencioniranje izkoriščanje naravnih virov in zato, ker davkopačevalci vedno sprejemamo breme odstranjevanja izdelkov in embalaže, ki jih pošiljajo proizvajalci na trg. Kaj lahko storijo podjetja? Pričnejo lahko s prijazno nabavo. Se pravi, z izbiro materialov in ustreznem oblikovanju izdelkov in njihove proizvodnje, z izbiro izdelkov, ki jih uporabljajo znotraj organizacije, recimo recikliran papir, s pametno izbiro vrste in količino embalaže izdelka ter pogodbeno dogovorjenimi zahtevami do dobaviteljev. To pomeni, da jih zavežemo, da njihovo embalažo in izdelke, ko so enkrat odpisani, prevzamejo nazaj.

Kakšna pa so zero waste podjetja? Zero waste podjetja na eni strani minimizirajo količino odpadnih in odvečnih materialov. Na drugi strani maksimizirajo uporabo tistih materialov, ki jih je na koncu možno kompostirati, reciklirati ali ponovno uporabiti. Znotraj organizacije uvajajo sistem ravnanja z odpadki, ki nastajajo v proizvodnji. Oblikujejo servisno mrežo in organizirajo vračanje in ponovno uporabo ali recikliranje svojih izdelkov in embalaže.

Podjetja se odločajo za preoblikovanje proizvodnih procesov na zero waste način iz popolnoma ekonomskih razlogov. Eden od teh je zniževanje proizvodnih stroškov, drugi pa je zniževanje stroškov prilagajanja okoljski zakonodaji.

V ZDA podjetja na primer ravno za prilagajanje okoljski zakonodaji namenijo 2,6% letnega BDP. Recimo na primeru korporacije, je le primer korporacije Xerox, ki je v enem letu z uvajanjem ponovne uporabe in recikliranja uspela prihraniti 40 milijonov dolarjev. Samo v enem letu. In kje je Slovenija? V Sloveniji smo na razpotju. Odlagališča se polnijo. Imamo torej dve možnosti. Eno so sežigalnice, drugo je pot v zero waste. Možnosti se med seboj izključujeta zato, ker ... (Izključen mikrofoni.) zahteva velika finančna sredstva, ki jih praviloma za druge načine ravnanja z odpadki

31. TRAK: (DAG)

(Nadaljevanje) zmanjšujeta.

In kaj lahko, kakšne priložnosti nam "zero waste" lahko ponudi? Omogoča nam razviti 100% čisto turistično blagovno znamko. Ponuja nam zaščitni znak z zunanjim trgom, da izdelki prihajajo iz neonesnaženega okolja in da so izdelki narejeni oziroma... / Nerazumljivo - zelo slaba slišnost!/. Označuje se uvoz primarnih surovin. Z ukinjanjem odlagališč dosegamo zahteve kiotskega protokola. Lokalne skupnosti odpadke spreminjajo v bogastvo, odpirajo se nova delovna mesta, dolgoročno znižujemo stroške ravnanja z odpadki ter ne nazadnje razvoj in inovacije. Na področju ravnanja z odpadki nam predstavljajo možnost izvoza na tuje trge.

Za konec še, da je pot oziroma cilj, ki sicer ni lahek, je pa neskončno bolj zanimiv, zabaven in ustvarjalen, kot je vlaganje na odlagališče ali sežigalnice. Hvala. /Aplavz./

VODJA MAG. VIDA OGOREVC WAGNER: Hvala, Erika. Imamo celo vrsto že prijav k razpravi. Žal smo časovno omejeni, bomo morali sklicati še en posvet. Medtem smo bili obveščeni, da mag. Tavzes nas mora zapustiti še pred sedmo uro, tako da bi kar prosila, Marinka Vovk, z vprašanjem, ki, predpostavljam, je naslovljeno na vlado, kdaj - ali ga kar preberem? - kdaj bo pripravljeno poročilo o stanju okolja, termin je bil marec 2002.

MAG. RADOVAN TAVZES: Hvala lepa. Poročilo o stanju okolja se pripravlja. Seveda, ministrstvo ima v tem trenutku neko drugo prioriteto, tako da bo poročilo dano v javno obravnavo ali pa na našo spletno stran tam nekje po juniju, junija imamo namreč screening implementacije okoljske zakonodaje in morate razumeti, da smo pri tem... /nerazumljivo/.

VODJA MAG. VIDA OGOREVC WAGNER: Zdaj bi pa šli kar po vrsti, kot ste se prijavljali k razpravi. Dr. Božidar Brudar. In bi prosili, če se lahko tu za govorniški oder postavite in se predstavite, namreč celo srečanje se tudi snema, zaradi zapisa.

DR. BOŽIDAR BRUDAR: Lep pozdrav vsem skupaj! Torej, sem sodelavec mednarodnega centra za trajnostni razvoj in tam se ukvarjamo tudi s problemi okolja, ampak šel bom pa le nekaj let nazaj, ker naslov je bil "Odpadki, problemi in priložnost", jaz pa živim približno 7 kilometrov od tistega, od te cerkvice stran. In trdim, da je tisto področje najboljše pravzaprav urejeno, komunalno tudi.

Namreč, bil sem jeseniški župan in smo v preteklih letih zgradili odlagališče komunalnih odpadkov po modernih konceptih za 30 let za 30.000 ljudi, približno. To je sicer dolgo časa trajalo, veliko je tudi stalo, reda velikosti 600 milijonov takrat dolarjev je to koštalo. Žal se to nikjer ne vidi, in tudi v časopisih in poročilih ni kaj dosti bilo, nobenega poudarka ni bilo videti. Tudi če se peljete proti Kranjski Gori, lahko samo slutite, kje približno bi to odlagališče bilo. Ampak druga je stvar, ki bi jo rad povedal pri tem.

Glejte, rekel sem za 30 let, torej je dno narejeno iz plastike, približno en centimeter debele, hermetično zaprto, izcedne vode se pošiljajo v komunalno čistilno napravo. Zanimivo je bilo, takoj po osamosvojitvi Slovenije je prišla delegacija iz State Departmenta

32. TRAK: (DAG)

(Nadaljevanje) iz Amerike in ni šla v Ljubljano, niti ni šla v Maribor, prišli so k nam pogledat, kako ta zadeva deluje.

No, ampak hotel sem pa tole stvar povedati. V sosednjih občinah, kot ste videli, se pojavljajo tudi težave, kam z odpadki. In tako je bil problem radovljiški, bohinjski in - kateri še? - no, v žirovniški občini seveda tudi, Kranjski Gori, in zdaj vse skupaj vozijo na odlagališče stare jeseniške občine. Seveda, ta občina pa to zaračunava. Zdaj natančno ne vem, koliko danes zaračunava, ampak takrat smo približno zaračunali toliko, kot je stala ena, torej na leto je prišlo od teh občin eno četrtno denarja, ki smo ga mi potrošili za izgradnjo tega. Torej lahko govorimo o neki priložnosti. V štirih letih, po štirih letih bo to resnično priložnost, se pravi, grobo vzeto, občina Jesenice bo lahko dobila 10% svojega občinskega proračuna samo s tem, da bo oddajala recimo možnost za odlaganje, če se bodo seveda svetniki oziroma občani za to odločili. No, to je ena stvar, kar se tiče priložnosti.

Druga stvar, o kateri sem hotel govoriti danes, je pa informacija, ki sem jo dobil prejšnji teden v Portorožu, kjer sem se srečal z gospodom Hansenom iz Amerike, z območja Severne Indiane. Imajo manjše podjetje, ki zbira alternativne vire energije, stare gume, pa tudi komunalne odpadke. Te komunalne odpadke zbira zato, da jih potem naprej prodaja industriji, ki teh odpadkov ne požiga v neki sežigalnici, ampak jih porabi za proizvodni proces, za energijo. In ko sem ga vprašal, koliko je zdaj finančno zadeva stoji, pa je rekel takole: enostavno, recimo, zbere stare gume pa ne vem kakšno

preoblikovanje sicer komunalne odpadke in ti na primer imajo energijsko vrednost recimo en megadžul. Pa se vpraša, koliko premoga bi dalo tudi en megadžul energije, deljeno z dve, pravi, to je cena, ki jo mi zaračunavamo industriji. Industrija je zainteresirana, da dobi odpadke, da dobi po polovični ceni tisti del energije. Drugo polovico oziroma s tem denarjem, ki ga dobiva od industrije, pa ta gospod Hansen pakira komunalne odpadke v take bloke po 80 kil, zbira stare gume in razvaža, mislim, te odpadke. No, in to bi bilo morda tudi za razmisliti. Ni bilo govora o sežigalnicah, bilo je govora o koristni izbiri vseh vrst odpadkov, tudi komunalnih, seveda ob primerih pripravi, analizah in tako naprej, da je vse to zagotovljeno, ampak gledano samo z energetskega stališča. Toliko energije se skriva v komunalnih odpadkih, po polovični ceni, kolikor bi jo morala neka industrija dati za premog za enako količino energije, prodaja industriji, in pravi, da se mu to izplača. To dela zdaj že, mislim, da 10 ali 20 let, nekaj takega.

To sem hotel samo komentirati. Hvala.

VODJA MAG. VIDA OGOREVC WAGNER: Hvala lepa. Hvala tudi za jedrnatost. Povabila bi Karmen Lipič, slovensko ekološko gibanje, potem pa, če se pripravi Matej Stegelj, in bi prosili res za kratkost, ker je kar precej prijav k razpravi, tako da bi prosili, če lahko maksimalno tri minutke.

MATEJ STEGELJ /?/: Bom zelo kratek. Namreč, moj uvod bi govoril o okoljskem osveščanju pa izobraževanju na področju odpadkov.

Tu se moramo najprej vprašati, kateri dokumenti o tem govorijo, seveda začeniši z ustavo Republike Slovenije, predvsem zakon o varstvu okolja in pa agende 21, ki jo bomo letos obeleževali, vsepovsod v teh dokumentih je okoljsko osveščanje s pridruženjem zelo pomembno poudarjeno.

Mi smo decembra v slovenskem ekološkem gibanju izvedli anketo in eno od 20 vprašanj je tudi bilo, in smo dobili odgovor od 66 občin, vprašanje, kako

33. TRAK: (PT)

(Nadaljevanje): uresničujete cilje okolske vzgoje in izobraževanja v občini, ni bilo podatka iz 15 občin, domnevamo, da tam zelo slabo, v eni občini so odkrito priznali, da ne uresničujete, v 50 občinah so pa dali odgovor, da jih uresničujete. Predvsem so to javne predstavitve rezultatov raziskav, preko osnovnih šol, srednjih šol, vrtcev, preko izvajanja občinskih odlokov za posamezne javne službe, preko projekta EKO šol, o katerih bom še kaj povedal, preko akcij, predavanja za občane, okrožnice, EKO publikacije, čistilne akcije, ekološke tabore, občinska glasila, zloženke, EKO minute, radijske oddaje, medijsko obveščanje, ustanavljanje novih okolskih društev, preko podjetij, komunalnih podjetij, ki dejansko stvari, marsikaj počnejo vis a vis občanov, pa vse do tekmovanja "Moja dežela lepa" in tako naprej.

Lahko bi še in še govoril, kaj v občinah počnejo oziroma počnete na področju okolskega osveščanja in izobraževanja. Naše stališče je, da še vedno do neke mere premalo.

In zdaj tretji dokument, ki nekako govori o okolskem osveščanju, pa izobraževanju na področju odpadkov, je nacionalni program varstva okolja, kjer pa na tem segmentu mora reči, da se počasneje izvajajo kot recimo priprava okolske zakonodaje, tudi vis a vis evropske zakonodaje in usklajevanje te zakonodaje.

In pa še en dokument, ki je bil lansko leto, ga je vlada sprejela, to je pa kmetijski okolski program, ki tudi na nek način govori o okolskem osveščanju pa izobraževanju. Jaz bi se samo dveh segmentov dotaknil. To je vzgoja in izobraževanje mlade generacije, od vrtcev, šol pa vseh osnovnih in srednjih. Tu moram posebej poudariti, danes je že dr. Marinka Vovk omenila EKO šole. Teh je preko 106. In moram reči, da kažejo tendenco, dejansko povečevanja. Velik interes je med šolami, preko 80 teh šol je že dobilo EKO zastave v Cankarjevem domu 5. junij, bodo tudi še nadaljnje šole dobivale EKO zastave, vendar problem teh EKO šol je tudi v tem, da nimajo žal družbene oziroma državne podpore in to je eden večjih problemov za razvoj te okolske osveščenosti med mlado generacijo.

Tu malo poznamo še zdrave šole, pa Unesco šole. In več ali manj vse te, če seštejemo, dejansko že eno tretjino šol imamo pokritih s tem. Želja je, da bi seveda vse slovenske šole bile tudi EKO šole ali pa vsaj v tem sklopu šol, ki na tem področju okolsko delajo.

Če lahko tu se primerjamo z Evropo in smo v špici Evrope na področju okolskega osveščanja in pa izobraževanja mlade generacije, moram reči, da žal temu ni, na področju odraslih. Tu se trudimo preko nevladnih okolskih organizacij, medijev, komunalnih podjetij, občin in pa teden ... /nerazumljivo./ ... učenja, vendar žal ta krivulja, če bi jo risali, precej zaostaja in smo tu dejansko pod povprečjem Evrope, ko govorim o okolskem osveščanju odraslih. Tu bo država dejansko morala še nekaj, ne samo moralne podpore, ampak tudi malo podpreti, kar se tiče sofinanciranja tega.

No, in za zaključek bi pa samo to povedal, da dajmo poslušati mlado generacijo, ki nam svetuje staršem in dejansko se učimo od njih, ker ti, moram reči, največ vedo v tem trenutku, ko gre za splošno osveščenost prebivalstva.

Za zaključek bi pa pozval vse vas, ki imate vpliv, tako politični, gospodarski in drugi, da pomagate institucijam, da pomagate šolam in drugim na tem področju, nevladnim organizacijam, da razvijejo okolsko vzgojo ali pa izobraževanje, ker le na način širitve okolskega osveščanja in pa izobraževanje, bomo lahko večino te problemov, ki jih imamo, tudi uspešno reševali.

VODJA MAG. VIDA OGOREVC WAGNER: Hvala, Karel. Vabim Mateja Stegla, Tisa d.o.o. Ljubljana k prispevku, potem pa če se lahko gospod Peterlin Marko, pripravil.

MATEJ STEGEL: Hvala lepa za besedo. Prihajam iz podjetja Tisa iz Ljubljane. Mi se ukvarjamo z biomaso že 15 let. Imamo na področju tem 15 letne izkušnje. V strategijo podjetja smo si zapisali, da bojo v naslednjih 5 letih postali vodilno podjetje v upravljanju

z biomaso v Sloveniji. V leto 2001 smo predelali in ponudili tržišču cca 70 tisoč prostornih metrov biomase in od tega smo jo približno 33 tisoč prostornih metrov porabili v svoji kotlovnici v bivšem

34. TRAK: (PT)

(Nadaljevanje): Stolu Kamniku na Duplici.

Lesno biomaso zbiramo direktno, en del lesne biomase, te ki sem jo zdaj omenil, količino, zbiramo direktno pri, na izvoru pri industriji in trgovini. Tako da smo razvili lastni sistem zbiranja in transporta in predelave. Del teh lesnih ostankov pa zbiramo na komunalnih deponijah po vsej Sloveniji, kjer vlagamo velike napore, da bi pač uvedli tudi sortiranje in izločili tisti del, ki ni primeren za uporabo v kuriščih.

K razpravi sem se prijavil predvsem za to, ker v bistvu nas kot podjetje v praksi vsak dan doleti znova en velik dispoporc, med tem kar se govori o biomasi, kar se propagira, na drugi strani nas pa lokalna skupnost, prav občina Kamnik, na vsakem koraku zavira in v bistvu v že obstoječem kotlu ne moremo ga posodobiti in usposobiti za normalno obratovanje. Ne dobimo gradbenih dovoljenj in tako dalje. To je eno na kar sem hotel opozoriti, žal je že državni sekretar odšel.

Potem sem hotel pa še par besed reči v zvezi, iz prakse, ki jo pač na vseh teh deponijah, na katerih se srečujemo, imamo. Na primer od tukaj je v tem gradivu, ki smo ga dobili na tem listu, je nekaj podjetniških prilog, so omenjene podjetniške priložnosti. Mi kot podjetje Tisa, s 23 zaposlenimi si predstavljamo v bistvu odpadke kot vir, kot največji rudnik bodočnosti že zdaj. Ne glede na to, moram reči, da smo danes slišali krasne referate, da je znanja ogromno, ampak enega takega ekonomističnega pogleda na to, ker v končni fazi bomo morali odgovarjati samo za ceno, za katero smo in za kvaliteto, s kakšno smo te odpadke v nek namen spravili.

Tako da to podjetniško priložnost mi vidimo v tem. In v bistvu so poudarjali tudi govorniki pred mano, da je in mislim, da premalo, da je na tem področju ogromno delovnih mest možnih, samo v bistvu s pristopom recikliranja. Država bi morali dati maksimalni poudarek na ustanovitvi in spodbujanju razvoja reciklatov. In ta biomasa, o kateri sem govoril, to je samo eden od reciklatov, ki ga lahko potegnemo iz deponij, lahko jih je pa 50 ali pa celo več. Samo to sem hotel reči. Hvala lepa.

VODJA MAG. VIDA OGOREVC WAGNER: Hvala lepa. Gospod Peterlin Marko.

MARKO PETERLIN: Ja, lepo pozdravljeni. Glejte, mi smo danes govorili okrog komunalnih odpadkov, okrog tistih osnovnih komunalnih odpadkih kot mislimo papir, pa tako naprej, pa plastika.

Jaz sem pa s področja, jaz imam registracijo za zbiranje odpadnega jedilnega olja. Glejte, nismo besede

35. TRAK: (LM)

(nadaljevanje): govorili o tem. Pa mislim, da to ni tako zanemarljiva stvar. 30.000 jedilnega olja mi porabimo v Sloveniji, 30.000 ton. Odpadnega olja od raznih fritez in tako naprej, ostane cca. grobo rečeno, ampak precej približno 15%. Zdaj pa izračunajte, 30.000 ton, 15% je toliko tega. Jaz sem individualni zbiralec in tudi s področja proizvodnje jedilnega olja zaposlen preko ISP-ja. To olje, ki se zbira zdaj, tako bom rekel, tako volontersko, popoldansko, naj bi bilo s 1.6. popolnoma ukinjeno, ker edini uradni zbiralec tega olja s 1.6. prekinja zasebno pogodbo, ki jo imamo. Jaz bi vprašal, to je informacija vam. Ne vem, ali komunalna podjetja kaj o tem razmišljate oziroma, ali politika s tem kaj razmišlja, kam s 1.6., to se pravi čez en teden, kam s tem oljem. To se pravi 30.000, 4.500 ton jedilnih odpadnih olj - kam z njimi. Ne vem, kdo mi bo dal odgovor na to. Oziroma, jaz sem zdaj dal informacijo. Jaz bi to rad, ker mislim, da to tudi ni tako, to bi se lahko vključilo nekam na en kompleks teh komunalnih zadev, o katerih govorite. Glejte, samo razni večji gostinci, ki proizvajajo, ki imajo urejeno to, ki smo dogovorjeni, da se to zbira in se je to lepo vodilo, bom moral jaz na žalost reči, da nimam kam naprej odvažati. Jaz sprašujem tukaj, moje ime je tukaj, Peternel Marko. Dajmo na tem nekaj rešiti. Mislim, da 4.500, 5.000 ton jedilnih olj ni tako majhna stvar, da bi jo kar nekam vrgli. Gostinci bodo rekli: "Bomo dali v kanalizacijo." To je pa zadnja stvar. Glejte, moj predhodnik je bil s področja Kamnik, jaz sem tudi s tistega konca. Bistrica je zdaj super lepa, da se jo piti. Ampak zakaj se jo da piti? Zato, ker se je rudnik ...(nerazumljivo), zato ker se je zaprla tovarna usnja UTO, zato ker se je zaprla usnjarna Domžale in potem je ta reka zdaj čista. Res bi prosil, če se lahko... Hvala lepa.

VODJA _____: Ali je morda kakšna ponudba za odgovor? Se bosta zmenila. Tudi jaz imam po mojem 10 litrov v kuhinji starega jedilnega olja, pod pultom.

Gremo naprej z razpravo. Imamo eno repliko na prispevek, gospod Franc Zver, Eko, Slovenske konjice na prispevek zero waste. Ali se bosta kar zvrstila eden za drugim, potem pa Erika Oblak, tako da bo dialog vzpostavljen.

FRANC ZVER: Dober večer! Bolj pozni smo že. Jaz bi samo imel tule na naše spoštovane dame eno konkretno vprašanje. Mi se ukvarjamo z odpadki, govorimo o predelavi odpadkov, govorimo o 100% reciklaži in bi želel in ponudil vsem tem, ki poznajo

36. TRAK: (LM)

(nadaljevanje): te tehnologije, da pridejo k nam, jim damo prostor, odpadke, da nas naučijo. Mi delamo, živimo s podatki in že enkrat, ker jaz se spominjam, so nekaj ponudili, ampak do zdaj ni bilo nobenega odziva. Želeli bi praktično, ne samo to, kar se dela v Novi Zelandiji, v Sloveniji imamo delavce, imamo odpadke, imamo vse, da nam

to pokažete. Mi bomo pa rade volje kot delavci na teh področjih to sprejeli. Se zahvaljujem. (Aplavz.)

VODJA _____: Še ena ponudba.

ERIKA OBLAK: Tako bi odgovorila, mogoče zelo na kratko. Pridite si pogledati na Vrhniko, pa kakšno idejo bi bilo mogoče pametno, da od njih dobite.

Kar se pa tiče tega, da mi povabimo ljudi sem in dajemo njihove odpadke, bi rekla, da bi se mogoče kdo od nas moral odpraviti pa mogoče v Evropi ali pa mogoče še celo čez kakšno lužo. Toliko to. Jaz sem se prijavila samo še za en delček o energiji ... (Izključen mikrofoni.) UPam, da se tole zadosti vidi. Rdeči graf, to so spet podatki iz raziskave v Ameriki. Meni je zelo žal, da vedno omenjam Ameriko. Dejstvo je, da oni vse merijo čez dolar in vse pluse in minuse seštevajo, preden se kakšne stvari lotijo.

Uporaba energije za pridobivanje surovin z naravnih virov je rdeč stolp. Uporabljena energija za pridobivanje reciklatov oziroma recikliranje je zelen stolpec. Mislim, da je graf dosti zgovoren. Hvala.

VODJA _____: Hvala lepa. Vabim gospoda Viktorja Voršiča, občina Cankova.

VIKTOR VORŠIČ: Hvala lepa za besedo. Lep pozdrav vsem skupaj! To, kar sem mislil povedati, sem mislil da bom imel ravno komu pa povedati, pa ni tako. Mi si pa tako neke zgodbe zmeraj pripovedujemo drug drugemu in si drug drugemu tožite, kako stvari ne grejo.

Kateri me ne poznate, sem Viktor Voršič, župan občine Cankova. Prihajam iz edine občine v Sloveniji, katere južna sosedja je občina Avstrija. Boste me malo čudno pogledali, ampak je res tako. Če pogledate tale slovenski zemljevid, tole kurjo glavo, boste videli tam v položaju malih možganov, boste našli občino Cankova. Ker so pa mali možgani center za ravnotežje, najbrž občina Cankova predstavlja center za ravnotežje. Prosim, da mi tega uvoda ne štejete v te tri minute.

Nekaj bi rad rekel, tudi eno zgodbico v uspehu. V pomurskem prostoru so se občine dogovorile in gredo v izgradnjo regijskega zbirno sortirnega centra v Puconcih. Mislim, da gospod dr. Zore lahko to potrdi z ministrstva in da mislim, da je to kot en primer v Sloveniji, kako je treba ravnati brez vseh teh velikih težav. Ne župani, ne občinski sveti, ne občine, ne saubermachen komunala nismo imeli. Imamo pa en drug problem. Pomurski prostor kot tak je padel, bom rekel kot statistična regija, tako danes imenovana, je regija, ki je pač po svojem razvoju na repu. Vedeti morate, da polovico teh občin, ki so šle zraven k temu centru, ne dosega 40% dohodnine v povprečju dohodnine na prebivalca v Republiki Sloveniji.

37. TRAK (ML)

(Nadaljevanje) In seveda v takih razmerah, smo se pa znašli pred enim drugim težjim problemom, ki se mu pravi denar. Država nam je, seveda pri tem projektu priskočila na pomoč, in sicer, dala nam bo 15% investicijske vrednosti, odnesla si pa 20% davka na dodano vrednost. Ampak, mislim, da enkrat drugič, to zgodbo je najbrž potrebno in zanimivo slovenskemu prostoru predstaviti, je zanimiva in prosim, mogoče kdaj drugič o tem.

Drugi del bi pa rad povedal, da je naši občini, je prvi zaživel prvi center, za razgradnjo motornih vozil v Republiki Sloveniji. Zelo malo smo se danes dotikali tega, ampak ta čudovita pločevina, ki jo vidimo v Ljubljani v izobilju. Poglejte kaj jih je. V petnajstih letih bo potrebno nekam, oziroma, dati pogrebni list okrog milijon avtomobilom. In precej premalo o tem govorimo. Moram reči, da stvari v Sloveniji tečejo in prav je. Ker danes ima odločitev s pravnega odbora, ki je 23. maja leta 2000 potrdil direktivo o ravnanju z motornimi vozili, direktiva je tu. Velja naš vstop je pa pred vrati. In veljala bo tudi za nas in mislim, da bi danes naj v tem domu dali, pobudo, da se dela na tem segmentu pa zares pospešijo. To pomeni, da je treba avtomobil dati v peto predstavo pa polni "gas", da ne bom ostal zadaj. Čeprav sem bil zmeraj prepričan in sem še danes, v to verjamem, da Slovenija ima priložnost, da kot prva država v Evropi, v celoti na nacionalni ravni obvlada ravnanje z odsluženimi motornimi vozili.

Prič zato, ker nekih velikih napak v preteklosti nismo naredili, ker so stvari bile tako kot so. Drugič pa zato ker smo zares toliko majhni se da to. Verjemite, da se. Kdo ne verjame, lahko, mislim, direktor podjetja Volf(?) d.o.o., ki že dve leti izvaja javni, mislim, pridobil deloma javni razpis za razgradnjo vozil. Vsi ki ste z občin veste, kako je ta akcija potekala. No, letos je zastala, zaradi ponavljanja razpisa. Mislim, da še bo v letošnjem letu drugi del akcije stekle. Verjemite, lahko pridete k nam na občino v podjetje Volf si ogledate. In verjemite, da nimamo tu časa, ampak vas bomo prepričali, da je možno to v Sloveniji storiti. Je pa treba še nekaj na normativnem delu. In nisem ravno prepričan, da imamo 93% zakonodaje usklajene, mislim evropske zakonodaje, misli, da nimamo. Ker marsikaj manjka že na tem segmentu manjka. Sam pripravlja, ta direktiva poseže sedem zakonov pa okrog 123 podzakonskih predpisov. Čisto tako za informacijo. Pa vam lahko jih naštejem kateri so ti predpisi, v katere ta direktiva ne posredno zadane.

Če gremo od tega, od izdaje, dobro stvari se pripravljajo, od izdaje potrdila za razgradnjo oziroma, za deregistracijo pooblastila, javno pooblastilo zato, in marsikaj drugega. Veliko veliko je tu za delati in prosim, naj bo impulz izdan iz te hiše ministrstvu za okolje in prostor, ki se trudi. Predvsem pa ostalim delom, bom rekel, zakonodajne oblasti, spoštovanim poslancem, ki so pač danes po mučnih razpravah, ne vem, nekaj jih poznam, ampak katere tiste, ki poznam nobenega ne vidim tu. Da tisti del zakonodaje, ki ga je potrebno sprejeti na tem sprejmejo. Jaz mislim, da smo na zadnje vsi skupaj zainteresirani. Saj večina se vozi, ne v lepih službenih avtih, ampak, tudi te bo treba razgraditi enega hipa. Hvala lepa. (Aplavz)

38. TRAK (ML)

MAG. VIDA OGOREVC WAGNER: Hvala lepa. In imamo zdaj še zadnji prispevek. To je replika, na prispevek Darinke Drapljeve Albinkevc(?). Če ni še ...

GOSPOD _____: Nisem vaju, tega kar se je zdaj tu zgodilo, namreč ni replika. Če se dobro spomnite napisov, kar se tiče nimbi efekta. Še prej bi pa vseeno omenil nekaj ne, da pravzaprav mi nismo želeli, da bi današnji posvet izvenel kot reklamiranje kakšnih podjetjih, niti najmanj. Je pa dejstvo, da je ravnanje z odpadki tudi posel. In dejstvo je, da marsikaj v Sloveniji se je začelo delati, se dogaja, so reciklažarji, so trg se vzpostavlja. Kakor je prišla zakonodaja, tako se takoj trg pojavlja, kar je zelo zanimivo in hecno. In misli, da tudi primer Cankove je tak primer. Jaz sem bil pripravljen, tudi priti obiskat, ampak ste takrat imeli most zaprt, pa nismo mi mogli prek, ne.

Skratka, če grem nazaj na to repliko, in porabim zanjo minuto in pol. Gre namreč za vprašanje nimbe efekta. Bom dal eno trditev, ki mislim, da zna biti zanimiva. Namreč to, da nimbi efekt, njega ni treba iskati pri javnosti, pri državljanu. Treba je iskati pri tistih, ki predlagajo rešitve, ki ponujajo projekte, ki delajo te stvari. Ponavadi vsaj tisto koliko sem malo šli pogledati v ozadje, lahko rečemo, da ponavadi zaradi slabega dela, nepripravljenih projektov, ki imajo logične luknje. In seveda nekdo, državljanke se s tem začnejo okvarjati rečejo, čakaj malo, to pa ne drži, to pa ne stoji. Tako da recimo, in če pogledamo, kje se ta nimbi efekt najbolj dogaja, dobro gorenjsko zdaj bom spustil, ker tam, res .../Nerazumljivo/...čisto po svoje ljudi. Nič slabega ne mislim s tem. Kot lahko gledamo, da je bil Maribor tak primer. Maribor je enostavno iz leta v leto ponavljal iste napake in ponavljal te napake na ta način, da je šlo ogromno davkoplačevalskega denarja, rešitve pa nobene. Deponije oziroma deponijskega prostora, dejansko še dan današnji nimamo. Tako, da je pravzaprav nimbi efekt, je dejansko efekt, kot, je pravzaprav koncenkvenca, posledica napačnih odločitev procesiranja, sprejemanja odločitev v nekem lokalnem območju. Tako, da gre pravzaprav tam iskati razloge. In če zaključim.

Mi smo v našem povzetku, poročila pripravili spisek priporočil. Omenil bi enega, ki mislim, da je za vas vse tukaj izredno zanimiv. In to je, da v Sloveniji potrebujemo eno telo, ki bi se imenovalo nacionalni svet za ravnanje z odpadki. Namreč, ki bi bil transparentno telo, ki bi imel redno srečevanje, ostale države, ki te stvari imajo, tako imenovano .../Nerazumljivo/... ali pa kakor koli drugače. In znotraj katerega bi lahko pripravljali kakovostne rešitve, na en transparenten način. In se tudi učili drug od drugega na lastnih napakah. Hvala lepa.

MAG. VIDA OGOREVC WAGNER: Hvala lepa. Še gospod Franci Zver. Ne vem, ali bo replika.

FRANCI ZVER: Imam samo malo časa, naj samo damam povem, za ilustracijo, da poznam vseh 53 slovenskih odlagališč.

39. TRAK: (DAG)

(Nadaljevanje) Osebnost sem jih obiskal. Če bo kdo rabil slučajno kdaj fotodokumentacijo starih bremen, se lahko pri nas v podjetju oglasi, mi imamo pač hobi, da vgrajujemo te stvari še drugo. Vrhniko poznam od rojstva, bi rekel, nekje ji sledim in jih zelo pozorno kopira, rad bi jih še več.

Ker ste govorili o Evropi, mi smo zelo mali. Tako kot je nekdo prej rekel, da je Slovenija za eno, jaz pravim, za eno komunalno podjetje je. Mi hodimo gledat ven koncepte izredno velike in jih nimamo v Sloveniji kam umestiti, ker smo vsi mali, vsaka vas bi imela rada svoj center pa ne vem kaj še vse, pa to ne gre.

Zaenkrat se vam pa priporočam, oglasite se. Mi smo vas že, kolikor vem, osebno povabili, do zdaj vas še ni bilo k nam. Ko boste pa prišli, ste zelo dobrodošli. Hvala.

VODJA MAG. VIDA OGOREVC WAGNER: No, zdaj sta se spoznala... Še na kratko... Ja, aha, še gospod Voršič ima repliko.

GOSPOD VORŠIČ: .../Oglašča se iz klopi brez mikrofona - nerazumljivo!... /Smeh./

VODJA MAG. VIDA OGOREVC WAGNER: Še en prispevek je, potem bomo pa res zaključili.

BRANE VUKOVIČ: Moje ime je Brane Vukovič. Gospod Tavzes je omenil samo v zadnjih treh besedah meso in mesne odpadke. Jaz temu pravim, da je to surovina; kako se ta surovina izkorišča danes, vemo vsi, polni časopisi so bili tega. Kako bi se lahko izkoriščala, lahko prinesem elaborat 200 strani, pa ga vam pokažem.

Istočasno pa za svoje ljubljence kupujemo pasjo in mačjo hrano, za njo dajemo milijone tolarjev letno, in prav toliko dajemo za uničevanje lastne surovine za pasjo hrano. Toliko v razmislek. Hvala lepa.

VODJA MAG. VIDA OGOREVC WAGNER: Hvala lepa. Še morda zadnja priložnost. Nimamo običaja tukaj, da bi neke formalne zaključke sprejemali, vendarle morda nek helikopterski pogled čez neke teme, ki so se morda pokazale kot rdeča nit tukaj. Pa bi me morda lahko kdo dopolnil, če je kaj pomembnega ostalo zunaj.

Naš namen tu ni bilo jamranje, toda kar je bilo teh negativnih stvari, je bilo morda bolj ob strani. Poudarek je bil na dobrih zgledih. Tako da bi dobri zgledi vlekli in jih imamo dejansko tudi v Sloveniji nekaj.

Tako da začelo se je, lahko rečemo, z neko potrebo po strateškem okviru, ki bi vseboval zakonodajnega in vse druge instrumente, ki jih potrebujemo na nacionalni ravni, kar bi bilo usklajeno.

Naslednja ugotovitev pa je bila, lahko rečemo, da vse to temelji na sodelovanju na ozaveščanju javnosti. Se pravi, da ti od zgoraj navzdol pristopi ne delujejo, če javnost res od spodaj navzgor ne sodeluje v teh sistemih. Tako da nas je to navedlo na ugotovitev, da podcenjevanje teh družbenih psiholoških pristopov, mehkih pristopov, je pač prisotno v Sloveniji v veliki meri, da tam, kjer jih pa upoštevajo, pa dejansko žanjejo zelo velike uspehe; to smo, lahko rečemo, slišali tukaj.

40. TRAK: (DAG)

(Nadaljevanje) To nas navezuje tudi na temo človeških virov širše gledano, ne samo mi kot potrošniki, kot občani, ampak tudi človeški viri v raznoraznih strukturah, v smislu učinkovitosti, kompetentnosti podjetij komunalnih odločevalskih struktur, se pravi, da učinkovitost dejansko teh sistemov in vodenja projektov je tudi ena šibka točka oziroma se lahko pokaže kot ena prednost.

Spoznali smo neko frustracijo lokalne pobude, ki so uspešne, pa jih nekako država po levi strani prehitava včasih z drugačnimi koncepti, kot frustracija, tudi morda prisotnost nekih lobijev.

Industrija, smo videli uspešno reševanje, morda je lahko pa tudi v smislu menedžerskega pristopa in kakovosti lahko zgled drugim.

In končno, kar precej je bilo teh podjetniških pobud, priložnosti za zaposlovanje, ki iz tega izhajajo. Tako da morda ena pobuda, ki je na koncu prišla od.../nerazumljivo/, za nacionalni svet za ravnanje z odpadki, kjer bi se kontinuirano v nekem širšem spektru udeležencev razprava na ta vprašanja bolj sistematično lahko odvijala, ni bilo odziva na to, tako da ne vemo, kako se vam ta pobuda zdi, in bi jo bilo morda vredno proučiti.

Toliko bi jaz za zaključek. Zahvalila bi se vam za udeležbo in vam želim veliko uspeha na poti k zmanjševanju nastajanja in odlaganja odpadkov. /Aplavz./

(Posvet je bil končan 23. maja 2002 ob 19.15 uri.)